

A. Conan Doyle

A BRIXTONI REJTÉLY

Az Érdekes Ujság Kiadása, Budapesten
1919

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2013
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5292-55-2 (online)
MEK-11291

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ.

*(John H. Watson orvos visszaemlékezései, mindjárt az után,
hogy az indiai hadseregből kiléptem.)*

ELSŐ FEJEZET.

M. Sherlock Holmes.

MÁSODIK FEJEZET.

A következtetés tudománya.

HARMADIK FEJEZET

A brixtoni rejtély.

NEGYEDIK FEJEZET.

John Rance vallomásai.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A hirdetésünk látogatót hoz.

HATODIK FEJEZET

Gregson Tóbiás kivágja a rezet.

HETEDIK FEJEZET.

Fénysugár a sötétben.

MÁSODIK RÉSZ.

(A szentek országa.)

ELSŐ FEJEZET.

A nagy szikso-sivatag.

MÁSODIK FEJEZET.

Utah virága.

HARMADIK FEJEZET.

John Ferrier beszélgetése a prófétával.

NEGYEDIK FEJEZET.

A szökés.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A boszuálló angyalok.

HATODIK FEJEZET

Watson orvos naplójának folytatása.

HETEDIK FEJEZET.

Befejezés.

ELSŐ RÉSZ.

*(John H. Watson orvos visszaemlékezései, mindjárt az után,
hogy az indiai hadseregből kiléptem.)*

ELSŐ FEJEZET.

M. Sherlock Holmes.

Az orvosi diplomát 1878-ban szereztem meg a londoni egyetemen s onnan mindjárt tovább mentem Netleybe, hogy elvégezzem a hadsereg sebészei számára fölállított külön kurzust is. Tulesvén ezen a vizsgálatokon is, besoroztak segédorvosnak a northumberlandi ötödik vadász-ezredhez. Ezredem Indiában volt akkor s még mielőtt oda utaztam, kitört az afgán-háború. Mikor Bombayben partra szálltam, az ezred már átvonult a hegyszorosokon s messze bent járt az ellenség területén. Mindamellet, több tisztársammal, akik szintén Angliából jöttek, utána mentem és rá is akadtam Kandaharban, ahova épkezláb érkeztem.

Ez a háború sok kitüntetést és szerencsét hozott számos bajtársaimnak, engem azonban szerencsétlenné, sőt nyomorékká tett. Mindjárt kezdetben beosztottak a berkshirei gyalogezredhez, amelynek szolgálatában részt vettem a maiwandi végzetes csatában. Golyót kaptam a váltamba s a vállperecem kettétört. Bizonyosan a gyilkos ghaziak kezébe kerültem volna, ha ott nincs Murray, az ordináncom, aki rákötözött egy podgyászos lóra s úgy hurcoltak vissza a brit előőrsökhöz.

Szörnyen odavoltam. A sebem rettenetesen fáj, a vérvesztés és a sok nélkülözés végkép elgyöngített s ugyszólván a végét jártam, mikor a többi sebesültekkel együtt a peshawari katonai kórházba szállítottak. Itt lassankint talpra álltam s már sétálgattam is egy-egy negyedórát az udvaron, mikor megkaptam az indiai vérhast, amely valósággal átka a mi gyarmatainknak. Hónapokig libegtem élet és halál közt s mikor végre mégis legyűrtem a szörnyű betegséget, oly kimerült és erőtlen voltam, hogy az orvosi tanács közvetlen életveszedelmet látott abban, ha még tovább is e gyilkos klíma alatt maradok. Haladék nélkül tovább küldtek hát, fölszállítottak, - úgy van: - fölszállítottak, mert a magam erejéből még mozdulni sem birtam - az Orontes hajóra s egy hónappal később Portsmouthban voltam. Ekkorra már megerősödtem ugyan annyira, hogy a magam lábán tudtam járni, de az egészségem menthetetlenül odavolt.

Ám az atyailag gondoskodó kormány kilenc hónapi teljes szabadságot adott s megtoldta ezt a jószágát tizenkettőfél shilling zsolddal.

Szabad voltam hát, „mint a levegő”... mert nem volt semmiféle rokonom s ezen a nagy szabadságon csak az ejtett némi csorbát, hogy a napi tizenkettőfél shillingből nem igen legénykedhettem. - Mindamellet, természetesen, egyenesen Londonba mentem, ebbe a nagy Bábelbe, amely a henyék és dologtalanok Mekkája.

Egy darabig fogadóban laktam a Strandon; az életem meglehetősen örömtelen, sőt határozottan unalmas volt s ráadásul még sokkal többet is költöttem, mint amennyit a kormánytól kaptam. Szerencsére megvolt az a zsold, amit nem költhettem el Indiában, míg a csatatéren voltam és betegen feküdtem: de, mikor már erősen fogyni kezdett, komolyan gondolkodóba estem, hogy mit tegyek.

Csak két választásom lehetett, vagy ott kell hagynom Londont és falura mennem, ahol olcsóbb az élet, vagy pedig egészen meg kell változtatnom az életmódomat, kiköltözködni a fogadóból és hónapos szobában vagy butorozott lakásban lakni.

Ugyanaz napon, mikor megállapítottam ezt az elcsüggesztő alternatívát, egész véletlenül találok a fiatal Stamforddal, aki tanulótársam volt klinikán.

Ez a Stamford soha sem volt ugyan „jó barátom”, de mégis most, hogy oly hosszú egyedüllét után végre egyszer ismerőssel is találok, szinte ujongva üdvözöltem, s viszonzásul, úgy

látszott, ő is örül a találkozásnak. Széles jó kedvemben mindjárt meghívtam, hogy jöjjön velem villásreggelire Holbornba.

Pár perc múlva már egymás mellett ültünk a robogó kocsiban s ekkor Stamford, miután tetőtől talpig jól megnézett, álmélkodó megdöbbenéssel kérdezte:

- Ugyan mi történt önnel, édes Watson?... Oly sovány, mint a keszeg s oly fekete, mint a szerecsen!

Röviden elmondom kalandjaimat s körülbelül ép akkor végeztem velük, mikor kiértünk Holbornba.

- Szegény öregem! - csóválta a fejét Stamford. - S mi a szándéka mostan?

- Egyelőre lakást keresek, - feleltem. - Annak a nagy társadalmi problémának a megoldásán fáradozom, hogy lehet-e kapni olcsó pénzért kényelmes lakást.

- Különös, - jegyezte meg Stamford, hogy ma már ön a második, akitől ezt a furcsa kíváncságot hallom.

- S ki volt az első? - kérdeztem kíváncsian.

- Egy kémikus, aki a kórház laboratóriumában dolgozik. Azon bosszankodott ma reggel, hogy nem talál senkit, aki együtt menne vele lakni... Mert talált ugyan lakást, mely szép is, jó is, de neki egyedül tulságosan nagy és drága.

- Na ez derék! - kiáltottam föl örvendve. - Ha csak társ kell neki, aki megossza vele a lakást és a költségeket, - itt vagyok én! Jobb is szeretnék társaságban lakni, mint egyedül.

Stamford kissé furcsán nézett rám s letette a poharat, melyből épen inni akart.

- Ön nem ismeri Sherlock Holmest, - mondta vontatva - különben talán nem igen kívánczónék, hogy állandóan együtt lakják vele.

- Micsoda?... Talán valami hibája van?

- Oh, azt nem mondhatnám!... Csak furcsa az eszejárása... valósággal lelkesedik egynémely bizarr íránt. De, a mennyire ismerem, egyébként igen derék és tisztességes ember.

- Orvos, ugy-e? - kérdeztem.

- Nem... Sőt azt se tudom voltaképen, hogy micsoda. De, amennyire tudom, nem hallgatta rendszeresen a kurzusokat. Kénye-kedve szerint tanulmányozta hol ezt, hol azt s egész csomó... hogy is mondjam?... olyan szükségtelen ismeretet gyűjtött, aminek a gyakorló orvos semmi hasznát sem veszi, de amelylyel ugyancsak sarokba szoríthatná professzorait.

- Sohasem kérdezte tőle, hogy mi célból tanulja mindezt?

- Nem én; mert Sherlock Holmes nem az az ember, akit faggatni lehetne, ámbár tud közlékeny is lenni, ha kedve jön rá.

- Szeretnék találkozni vele, - mondtam Stamfordnak. - Ha már rászántam magamat, hogy másodmagammal lakom, szeretnék ilyen csendes természetű, tudománykedvelő emberrel lakni. Még nagyon ideges vagyok, s gyűlölöm a zajt, az izgalmakat. Elég részem volt bennük Afganisztánban. Most nyugalmas életre, pihenésre vágyom... Hogy találkozhatnám az ön barátjával?

- Bizonyosan ott lesz a laboratóriumban, - felelte Stamford. - Mert furcsa ember ám nagyon! Néha két-három hétig feléje se néz a laboratóriumnak, máskor meg kora reggeltől késő éjszakáig dolgozik. Most épen munkás kedvében van... Ha kívánja, villásreggeli után arra hajtatunk.

- Minden esetre, - feleltem, s erre mindjárt más egyébről kezdtünk beszélgetni.

Villás-reggeli után, miközben Holbornból a kórház felé kocsikáztunk, Stamford még elmondott egyet-mást erről az ismeretlen urról, akit lakótársamnak akartam választani.

- De engem aztán ne szidjon ám, - mondta mentegetődzve, - ha majd nem fér össze vele! Mert én csak futólag ismerem: annyiban, hogy néhányszor találkoztunk a laboratóriumban. Ön kívánja, hogy megismertessem vele: engem tehát ne tegyen felelőssé semmiért.

- Ha nem férünk össze, - feleltem könnyedén, - majd szétválunk megint. De nekem úgy rémlik, Stamford, - folytattam és merően a szemébe néztem - hogy önnek van valami oka, amiért már előre is mossa a kezeit... Talán szörnyen furcsa annak az urnak a természete?...

- Nem könnyű beszélni arról, amivel maga sincs tisztában az ember, - felelte Stamford nevetve. - Holmes egy kissé nagyon is... hidegvérű s mégis szenvedélyes tudós. Azt hiszem, nyugodt lélekkel beadna legjobb barátjának is valami kotyvalékot, - nem gonoszságból, nem! - hanem azért, hogy megfigyelje a kotyvalék hatását a szervezetre. De viszont meg vagyok győződve, ő maga is ép oly nyugodtan bevinné, csak hogy megfigyelhesse a hatást... Szóval: igazán rajong a pozitív, gyakorlati tudományokért s mindig tapasztalati eredményekre törekszik.

- Ebben igaza van.

- Lehet, de a tulzás itt is veszedelmes... vagy legalább is furcsa. Mikor például a boncoló teremben bottal veri a hullát, ez mindenesetre kissé... megdöbbenő.

- A hullákat botozza?!

- Ugy van, még pedig azért, hogy lássa, mily zuzódásokat lehet ejteni a hullákon, a halál után. Ezt a magam szemével láttam.

- De hisz az imént azt mondta, hogy a barátja nem orvos!

- Most is azt mondom. A jó isten tudja, hogy voltaképpen mit is tanul!... De már itt vagyunk, ítéljen róla ön maga!

A kocsi megállt a kórház mellékajtaja előtt. Itt már magam is otthon voltam, Stamford nélkül is tudtam a járást a kémiai laboratóriumba. Átmentünk a lépcsőházon, az udvaron, aztán föl az első emeletre s a folyosó végén volt az ajtó.

A laboratórium alacsony terem volt s a falak mentén, a polcokon, tömérdek üveg és doboz szorongott egymás mellett. Széles, alacsony asztalok álltak benne össze-vissza, megrakva lombikokkal, görebekkel s mindeniken ott állt a kis Bunsen-lámpás, mely kék lángocskával égett.

A teremben csak egyetlen egy ember volt, aki a távolabbi asztalok egyike előtt ült és a munkája fölé hajolva dolgozott. Lépteink zajára megfordult, hirtelen fölugrott és örvendve kiáltott föl:

- Megtaláltam!... Megtaláltam!

Egyenesen Stamfordhoz szaladt, kezében a lombik s így folytatta:

- Megtaláltam a reagens szert, amelyet csakis a haemoglobin csap le és semmi más!

Ha aranybányát földözött volna föl, akkor se örülhetett volna jobban, mint ennek a reagensnek.

Stamford bemutatott bennünket egymásnak:

- Dr. Watson... mr Sherlock Holmes.

- Hogy van, uram? - kérdezte Sherlock Holmes s úgy megszorította a kezemet, hogy ekkora izomerőt ugyan ki nem néztem belőle. - Amint látom, ön Afganisztánban járt?...

- Hagy a patvarba találhatta ki ezt? - kérdeztem álmélkodva.

- Sohse törődjek vele, - felelte Sherlock Holmes elmosolyodva. - Most nem erről van szó, hanem a haemoglobinről... ön bizonyára megérti fölfedezésem fontosságát?

- A chemia szempontjaiból mindenesetre érdekes - mondtam - de a gyakorlati hasznát nem igen látom.

- Micsoda, uram? - kiáltott föl Sherlock Holmes neki melegedve - hisz évtizedek óta sem fődöztek föl semmit, aminek nagyobb gyakorlati haszna lenne a bűnügyi orvos-tudományban...!

Megfogta a kabátom szárnyát és odahuzott az asztalhoz, amelyen dolgozott.

- Vegyünk csak egy kis vért, - folytatta s egy hosszú tűt szurt bele az ujjába, a kiserkedő vér-csöppet pedig fölfogta egy kémiai éprouvette-be. - Most eresszük föl ezt a kevés vért egy liter vízzel... Természetes, hogy a víz olyan lesz, mintha semmi sem változott volna benne. A vér mennyisége a vízéhez körülbelül annyi, mint 1 : a millióhoz... Mindamellet fogadok önnel, hogy a reakció meglesz.

Mialatt beszélt, egy kis üvegcsőből pár csöpp átlátszó folyadékot öntött a véres vízbe, amely erre sötét mahagóni színű lett, az üveg fenekére pedig valami barna por csapódott le.

- Nem megmondtam! - kiáltott föl ujongva s úgy tapsolt, mint a gyerek, ha új játékszer kap. - Nos, hogy tetszik önnek?

- Ugy látszik ez a reagens fölötte érzékeny.

- Nagyszerű, nagyszerű!... A régi gnaiacum, melyet eddig használtak, sohasem adott biztos eredményt. Bizonytalan volt az eredmény akkor is, ha mikroszkoppal vizsgálták és keresték a vértetestcskéket... Sőt ez az utóbbi már akkor se ér semmit, ha a vérnyomok pár órásk... Az én reagensem ellenben ép oly jól és biztosan hat a vérré, akár régi, akár friss... Ha előbb is ismerték volna ezt a reagenst, sok száz ember ülne a börtönben, aki most szabadon jár-kezel és kisiklott az igazságszolgáltatás karmai közül.

- Valóban! - szoltam önkénytelenül is megdöbbenve.

- A gyilkost sok esetben azért nem lehetett kinyomozni, elítélni... Valakit csak több hónappal a büntény elkövetése után gyanusítanak a gyilkossággal. Megvizsgálják a ruháit, fehérszínűjét és barnás foltokat fődöznek fel rajta... Vértfoltok ezek vagy rozsda-foltok, sár-, gyümölcs-foltok? Hány szakértő vizsgálta meg a foltokat s nem tudott dönten!... Miért nem? Mert nem volt biztos mód, amelylyel meg lehetett volna állapítani a folt igazi mivoltát! Most itt van a Sherlock Holmes-reagens és többé semmi kétség nem lehet.

A szemei ragyogtak, mialatt beszélt; s mikor elvégezte, szívére tette a kezét és mélyen bókolt, mintha valami láthatatlan tömeg tapsait köszönte volna meg...

- Valóban gratulálok önnek e felfedezéshez, - szoltam, elcsodálkozva kissé a tulságosnak látszó lelkesedésen.

- A múlt évben ott volt a frankfurti v. Bischoff esete, - felelte Sherlock Holmes. - Őt mindenesetre fölakasztották volna, ha ezt a reagenst már akkor ismerik. Aztán ott volt a bradfordi Mason, a hirhedt Müller, a montpellier-i Lefevre és a neworleansi Samson... Egész sereg oly bűnügyet tudnék fölsorolni, melyekben mindenütt ez a reagens döntött volna!...

- Ön igazi eleven kalendáriuma a bűneseteknek! - szolt közbe Stamford nevetve. - Nem indíthatna mindjárt folyóiratot is ezen a címen: „A múlt bűnügyi krónikája”?

- Annyi bizonyos, hogy nagyon érdekes olvasmány lenne, - felelte Sherlock Holmes és flastromot ragasztott megszurt ujjára. - Vigyáznom kell, - fordult hozzám mosolyogva, - mert sokat dolgozom mérgekkel is...

Felém nyújtotta a kezét s ekkor láttam, hogy tele van flastromokkal, az erős savak pedig többféle színűre marták, cserzették a bőrét.

- Üzleti ügyben jöttünk ide, - szólt Stamford, székre ülve s egy másikat alám tolva. - Watson barátom lakást keres s mivel ön panaszkodott ma reggel, hogy nem talál lakótársat, elhoztam Watsont, hogy hátha megegyezhetnek?

Sherlock Holmesnek látszólag megtetszettem, mert sietett felelni:

- Baker utcában találtam egy csinos kis fészket, amelyben megférhetnénk egymás mellett... Reménylem, az erős dohányfüst nincs terhére?

- Magam is mindig „hajós”-dohányt szívok, - feleltem.

- Ez hát rendben van. Nekem otthon is van kis laboratóriumom s néha kísérletezni is szoktam. Nem zavarná ez önt?

- Szó sincs róla!

- Lássuk csak, micsoda fogatkozásom is van még?... Néha mogorva leszek s napokig se szólok egy szót se. Nehogy azt gondolja ilyenkor, hogy bosszus vagyok!... Ne törődjék velem; nem tart sokáig s aztán megint jókedvű leszek... Most önön a sor. Rajta, mondja el a hibáit! Mert hát jobb ha két cibora kölcsönösen megvallja, hogy mi lakik bennük, mielőtt össze mennének lakni...

Nagyot nevettem ezen a vallatáson.

- Golyó van a vállamban - feleltem aztán; - nem szeretem a zajt, a lármát, mert nagyon ideges vagyok, sokszor olyankor kelek föl, mikor más tisztességes ember aludni készül és végzetlenül lusta vagyok. Egészséges koromban volt még egész csomó más hibám is, de most egyelőre ezek a legnagyobbak.

- Vajjon zajnak, lármanak tekinti-e a hegedülést is? - kérdezte Sherlock Holmes, kissé aggodalmasan.

- Ez attól függ, hogy ki hegedül, - feleltem. - A művészi hegedűjáték isteni élvezet... de a cincogás -

- Oh, akkor sebaj! - vágott közbe Sherlock Holmes vidáman. - Azt hiszem, rendben és tisztában vagyunk, föltéve persze, hogy önnek is tetszeni fog a lakás.

- Mikor nézhetnők meg együtt?

- Jöjjön el értem holnap délben ide, - felelte Holmes - akkor mindjárt nyélbe is üthetjük a dolgot.

- Helyes... tehát pont délben.

Kezet fogtunk s aztán Stamford meg én ott hagytuk őt a laboratóriumban.

- Az ördögbe! - kiáltottam föl hirtelen az utcán - csak azt nem értem, honnan tudhatta, hogy Afganisztánból jövök?

Stamford furcsán mosolygott s így felelt:

- Ez az ő titka. Valósággal ördög van neki, hogy mindent kitalál s ezzel már sok embert megdöbbszentett és kíváncsivá tett.

- Ah, tehát titka van? - kiáltottam föl kezeimet dörzsölve. - Ez fölötte érdekes s nagyon köszönöm önnek, Stamford, hogy összehozott bennünket. Tanulmányozni fogom őt; hisz ön is tudja: „A legszebb tudomány az ember maga”...

- Nos, hát csak tanulmányozza - mondta Stamford, mikor elváltunk. - De mondhatom, hogy kemény dió lesz... És akár fogadni mernék, hogy Holmes előbb kitanulja önt, mint ön őt... A viszontlátásra!

- A viszontlátásra! - feleltem én is és visszaballagtam a fogadóba, meglehetősen érdeklődve új ismerősöm iránt.

MÁSODIK FEJEZET.

A következtetés tudománya.

Másnap találkoztunk a meghatározott időben és megnéztük a lakást a Baker-utcai 221/b számú házban. Az egész csak három szoba volt; jobbról és balról egy-egy kényelmes hálószoba s a kettő közt levegős, kétaablakos tágas szalon.

A lakás oly kényelmesnek látszott minden tekintetben s az ára, ha két részre osztottuk, aránylag oly csekély volt, hogy rögtön kivettük s mindjárt el is határoztuk, hogy bele költözünk. Én még azon az estén elhoztam minden holmimat a fogadóból, Holmes pedig másnap reggel állított be a podgyászával.

Két-három napig egyebet se tettünk, mint kirakosgattuk a holminkat és lehetőleg csinosítottuk a lakást. Aztán, mikor ez megvolt és kényelmesen elhelyezkedtünk, élvezni kezdtük a nyugalmas együttlét örömeit.

Bizonyos, hogy Holmessel könnyű volt megférni. Nyugodt, csöndes ember volt, ugyszólván a megszokás rabja. Este ritkán maradt fönn tíz óránál tovább, reggel pedig mindig előbb megreggelizett és elment hazulról, mint én fölkeltem. Néha egész nap a laboratóriumban dolgozott, máskor a boncoló-teremben töltötte idejét és gyakran tett hosszú sétákat, még pedig látszólag London legféltreesebb vidékein.

Ha rájött a munkakedv, semmi sem fékezhetette energiáját; de helylyel-közzel megjött a visszahatás is s ilyenkor egész nap el tudott heverni a szófán, a szalonban, reggeltől estig meg se szólalt, sőt még csak meg se mozdult. Ezeken a napokon oly üres, révedező volt a tekintete, hogy szinte azt hittem volna, hogy valami narkotikus szert használ, ha mértékletes, rendszeres életmódja ellene nem mond ennek a föltevésnek.

Amint a hetek multak, egyre nőtt érdeklődésem iránta, valamint kíváncsiságom is, hogy voltaképpen mi célból tanul s mivel foglalkozik. Személye, alakja és egész megjelenése olyan volt, hogy a legfölületesebb szemlélőnek is szemébe tűnhetett. Hat lábánál csak valamivel volt magasabb, de szikár termete sokkal magasabbnak mutatta. A szemei élesek, szinte szurósak voltak s vékony horgas orra valami szokatlanul erélyes, határozott kifejezést kölcsönzött arcának. Keskeny és összeszorított ajkai szintén erős, elhatározott jellemre mutattak, valamint az álla is, mely előre álló és négyszögletes volt.

Az olvasó talán különösnek találja, hogy Sherlock Holmes titokzatos lénye annyira izgatott engem; de meg kell gondolnia, hogy egyfelől nem volt semmi dolgom, tehát az unalom vitt rá erre a kíváncsiságra, másfelől pedig a betegségem, illetőleg gyenge egészségem is elzárt a világi élvezetek, a társaság örömeitől. Az utcára csak akkor mehettem, ha az idő különösen szép volt s nem lévén barátaim, akik meglátogattak volna, mikor otthon kellett kucorognom, természetesen a lakótársammal foglalkoztam s igyekeztem mélyére hatni annak a titoknak, mely környezte.

Sherlock Holmes nem orvosnak készült. Mikor megkérdeztem tőle, ő maga is nyíltan megmondta ezt. Sőt ugy látszott, hogy nem is hallgat semmiféle oly kurzust, amelynek elvégzése után bármiféle diplomára számíthatna.

De annál bámulatraméltóbb volt szorgalma, amelylyel a tudomány bizonyos ágait művelte, s a megfigyelésnek oly páratlan mestere volt, hogy gyakran elbámultam megjegyzéseim... Ez a tehetsége a varázslattal, a bűvészzel volt határos, de mi lehetett volna a célja?...

Másrészt viszont bámulatosan tudatlan volt bizonyos dolgokban. A modern irodalomból, filozófiából és politikából ugyyszólván semmit sem tudott. Mikor egyszer Carlyle Tamást idéztem, a lehető legnaivabb hangon kérdezte, hogy ki volt ez az ember és hogy mit művelt?...

De azon hökkentem meg legjobban, mikor véletlenül rájöttem, hogy nem tudja a Kopernik theoriáját s fogalma sincs a naprendszeréről. Hogy akadjon művelt ember ebben a XX. században, aki ne tudja, hogy a föld forog a Nap körül, - oly roppant tudatlanságnak látszott, hogy szinte el se képzelhettem.

- Ugy látszik, ön csodálkozik azon, hogy nem tanultam ezt? - szólt Sherlock Holmes mosolyogva. - Most azonban, hogy ön megmagyarázta, igyekezni fogok, hogy minél előbb elfelejtsem az egészet.

- Hogy elfelejtse?!...

- Látssa, kedves Watson, - folytatta Holmes nyugodtan - az ember feje szerintem olyan valami, mint az üres lakás; ki-ki megtömheti butorokkal, annyit rakhat bele, amennyi belefér. A hóbortos megtömi mindenféle lim-lom tudománnyal, amit útjában talál és fölvesz s úgy összevissza zsufolja fejében a legkülönbözőbb ismereteket, hogy ujak számára már helye sincs, a meglevőkkel pedig úgy meg van akadva, hogy semmi hasznukat se tudja venni. A józan ember azonban nagyon is vigyáz arra, hogy mit vesz be a fejébe, mit nem. Legfőképp csak azokat az eszközöket, amelyekre szüksége van, hogy a munkáját végezhesse s ezeket is oly szép rendben tartja, hogy bármikor tetszése szerint előránthassa őket. Mert tévedés azt hinni, hogy a fejet a végtelenségig lehet tömni; eljön az idő, midőn minden új ismeret kiszorít egy másik, már meglevőt, s ezért fölötte fontos, hogy semmiféle haszontalan ismeretet be ne vegyünk.

- De a naprendszer! - kiáltottam föl álmélkodva. - A naprendszert csak kell ismernie minden művelt férfinak?

- Ugyan miért kellene? - szólt Holmes türelmetlenül vállat vonva. - Ön azt mondja, hogy földünk, s vele mi is, forgunk a nap körül. Hát jól van. De feleljen most erre: mit ártana nekem és a munkámnak, ha nem a nap, hanem a hold körül forognánk?

Meg akartam kérdezni, hogy mi hát ez a munka? - de láttam rajta, hogy nem nagyon jó néven venné ezt a kérdést s azért hallgattam.

Midőn aztán később egyedül maradtam, megint fontolóra vettem rövid beszélgetésünket s igyekeztem következtetni belőle. Holmes azt mondta, hogy semmiféle oly ismerettel nem törődik, amely nincs összefüggésben a céljaival. Ennél fogva minden, amit tud, oly tudomány, aminek hasznát veheti. Gondolkozni kezdtem, hogy mi hát az, amit tud s ceruzát, papirost véve, le is irtam. De mikor leirtam, önkénytelenül is elmosolyodtam a furcsa statisztikán, amely így hangzik:

Sherlock Holmes tudománya:

Mit tud az

1. Irodalomból... semmit.
2. Filozófiából... semmit.
3. Asztronómiából... semmit.
4. Politikából... nagyon keveset.
5. Botanikából... Sokat a belladonnáról, ópiumról, digitalisról s általában a mérges növényekről. A gyakorlati növénytanból, kertészetből semmit.

6. Geológiából... keveset s azt is tapasztalat útján. Például, ha csak ránéz is, meg tudja mondani, hogy ez, vagy az milyen földréteg. Séta után megmutatta a cipőjén a port, vagy sárt s a színéről, anyagáról meg tudta mondani, hogy Londonnak melyik részén szedte föl.

7. Khémiából... kitűnő vegyész.

8. Anatómiából... Sokat tud, de rendszertelenül.

9. Bűnügyi irodalomból... Roppant sokat. Ugy látszik, a században elkövetett minden bűntény minden részletét ismeri.

10. Kitűnően hegedül.

11. Jó vivő, birkozó és öklöző...

12. Elég tüzetesen ismeri az angol törvényeket...

Idáig érve, bosszusan összegyűrtem a papirost, belehajítottam a tűzbe és bosszusan dörmögtem:

- Ha akad ember, aki kitalálja, hogy mi célból tanulta Holmes ezt a sok ostobaságot ily rendszertelenül, s mi szüksége volt ráadásul még a hegedülésre is: szívesen adok neki egy fontot!

Mert valóban remekül, ámbár ebben is oly szeszélyes és kapkodó volt, mint minden egyéb tudományában. Kérésemre többször játszott egyet-kettőt Mendelssohn szonátaiból: s ilyenkor bámultam művészetét. De ha magára hagytam, ritkán játszott darabokat, hanem csak úgy vaktába és találomra hegedült, ahogy a fantáziája vitte.

Hátrádólt karosszékeiben, térdeire fektette hegedűjét, behunyta szemeit s aztán látszólag gondtalanul huzogatta vonóját a hurokon... Néha bánatos, máskor vidám volt a melódia, mely összefüggéstelenül hangzott a hurokról... Világos volt, hogy a dal a gondolatait tükrözte, csak azt nem tudtam, hogy a zene idézte-e föl benne e gondolatokat, vagy inkább csak szeszélyes észjárásának a kifolyása volt... E szeszélyes, összefüggéstelen cincogás dühbe hozott volna, ha Holmes kárpótlásul türelmemért él nem játszott volna mindig kedvenc darabjaimat is. Ez aztán kibékített.

Az első héten nem volt egy látogatónk sem, s én már azt kezdtem gondolni, hogy Holmes is ép oly elhagyatott, mint én s neki sincsenek barátai. De aztán csakhamar tapasztaltam, hogy de bizony: sok ismerőse van, még pedig a társadalom legkülönbözőbb rétegeiből.

Ott volt mindenekelőtt egy kecskeszakállu, sápadt, feketeszemű, gyanakvó arcú ember, akinek mr Lestrade volt a neve ez háromszor-négyszer is eljött egy héten. Egy délelőtt egy fiatal, előkelő hölgy látogatta meg, s majd három fertály óráig volt nála. Ugyanaznap délután egy őszbe csavarodott, hajlott hátú ember látogatta meg, valami zsidó uzsorás lehetett és fölötte izgatott volt, s alig hogy elment, jött egy szegényesen öltözött öreg anyóka... Máskor meg egy egészen ősz, nagyon előkelő külsejű gentleman kereste és sokáig tanácskozott vele; majd egy vasuti portás, aki bársonyuniformisában volt...

Valahányszor egy-egy ilyen látogató jött, Sherlock Holmes mindig udvariasan megkért, hogy engedjem át neki a szalont s ilyenkor mindig be is huzódtam a hálósobámba. Mikor pedig elment a látogatója, mindig újra bocsánatot kért.

- Kénytelen vagyok ezt a szobát használni az ügyleteim lebonyolítására... Ezek a látogatóim az én ügyfeleim.

Ilyenkor ismét lett volna alkalmam, hogy megkérdezzem, mik hát voltaképen ezek az „ügyletek”?... de nem akartam tolakodásommal kényszeríteni, hogy bizalmas legyen hozzám.

Azt hittem ugyanis, hogy akarattal titkolózik előttem, de csakhamar meggyőződtem róla, hogy tévedtem, mert ő maga avatott be engem az „ügyleteibe”.

Ez március 4-ikén történt; - jó okom van, hogy emlékezzem rá! - s az napon valamivel korábban keltem fel, mint rendesen. Holmes már reggelizett, de az én teritékem még nem volt asztalon, mert a háziasszony, hozzá lévén szokva, hogy későn kelek, még a kávémat sem készítette el.

Boszusan csöngettem és türelmetlenül kértem a reggelit s mialatt Holmes nyugodtan evett, fölvettem az asztról egy ujságot, hogy olvasok, míg az én reggelimet is behozzák... Az egyik cikk meg volt kéklajbászolva s az én szemem, természetesen, mindjárt arra a cikkre tévedt.

Kissé furcsa, bombasztikus címe volt - „Az élet könyve”, - s arra akart tanítani, hogy a megfigyelő ember mennyit tanulhat, ha tüzetesen és rendesen vizsgálja mindazt, ami körülötte történik. Meglepett a cikk, amely valósággal keveréke volt az éleslátásnak és a képtelenségnek. Okoskodása logikus és mélyen szántó volt, de a következtetéseket fölötte túlzottaknak találtam.

A cikkíró olyasmit állított, hogy az arckifejezés pillanatnyi változásából, egy izomrándulásból, egy szem-villanásból ki lehet találni az ember legtitkosabb gondolatait. Az éles megfigyelőt, aki sokat tapasztalt, lehetetlen volt megcsalni szerinte. A megfigyelés és az elemzés eredményei ép oly pozitívek, mint az Enclides tantételei. A laikus oly megdöbbenőnek találta a megfigyelő ítéleteit, hogy szinte varázslónak tarthatná, míg csak meg nem ismerné a következtetés rendszerének láncolatát.

„A logikus megfigyelő, - így szólt a cikk, - egy csöpp vízből is következtethetne az Atlanti-óceánra és a Niagara-vizesésre, bár sohasem látta őket vagy hallott róluk. Hasonlóképpen az egész élet is csak hosszú lánc, amelynek természetét csak akkor ismerjük meg félig-meddig, ha egy-egy láncszemét véletlenül megpillantjuk. Mint minden művészetet, az elemzés és következtetés tudományát is csak hosszú és kitartó tanulás szerezheti meg, s az emberélet nem elég hosszú arra, hogy bárki tökéletesen elsajátíthassa...”

„Mielőtt a kutató a problémának nehezebb, erkölcsi és szellemi felével foglalkoznék, kezdje a könnyebb, elemi dolgokon. Például, ha találkozik valakivel, igyekezzék az első tekintetre kitalálni az illetőnek a történetét, valamint azt is, hogy miből él, mivel foglalkozik. Bármily gyerekesnek látszik is ez a gyakorlat, bizonyos, hogy élesíti a megfigyelő tehetséget, s megtanít bennünket arra, hogy mit nézzünk, mit vizsgáljunk és mit lássunk meg. A köröm, a kabát állása, az ing eleje, gallérja, a nadrág térdének minémisége, a mutató és hüvelykujj formája, az arc, a szemek kifejezése: - szóval ez apró részletek külön-külön és együtt nyilván elárulják a tulajdonosnak a hivatását. S hogy mi mindent láthat és következtethet ebből a tapasztalt megfigyelő, - szinte hihetetlen.”

- Micsoda badarság ez! - kiáltottam föl, lecsapva az ujságot az asztalra. - Soha életemben nem olvastam nagyobb ostobaságot.

- Mi az? - kérdezte Sherlock Holmes.

- Hát ez az ujságcikk, - feleltem rámutatva a kis kanallal, amint leültem reggelizni. - Látom, hogy ön is olvasta, mert meg volt kéklajbászolva...

- Nos és? - kérdezte Holmes szárazon.

- Nem tagadom, hogy elég következetes logikája van, - feleltem; - de bizonyos, hogy az írója elvetette a súlykot. Valami szobatudósnak az elmefuttatása lesz, aki a csendes íróasztal mellett sütötte ki ezeket a csinos paradoxonokat. De a gyakorlati életben nem lehet hasznát venni a teoriájának. Szeretném látni, ha felülne a lóvonatra s ki kellene találnia mindazoknak

a foglalkozását és multját akikkel utazik!... Ezeret tennék egy ellen, hogy valamennyiét elvétené!

- Biztosítom, hogy elvesztené a pénzét, - felelte Holmes nyugodtan. - Azt a cikket különben én irtam.

- Ön?

- Ugy van, én; mert nekem fölötte nagy a hajlandóságom a megfigyelésre is, a következtetésre is. Az a theória, amit megkísértek kifejteni s amelyet ön ostobának tart, nagyon is gyakorlati hasznu: - annyira az, hogy én belőle élek.

- Belőle él?... Ugyan hogyan? - kérdeztem önkénytelenül.

- Ugy, hogy ez a mesterségem. S azt hiszem, én vagyok a világon az egyetlen ilyen mesterember. Más szóval: tanácsadó detektív vagyok, - ha ugyan ön tudja, hogy mi ez. Itt Londonban egész csomó állami és egész csomó magándetektív van. Ha ezek az urak megakadnak, eljönnek hozzám s én igyekszem őket a helyes nyomra vezetni. Elém terjesztik az esetet, valamennyi bizonyítékot s én rendesen utba is tudom igazítani őket, mert roppant sok bűnesetnek a történetét ismerem. A bűntények többé-kevésbé hasonlítanak egymáshoz: s ha ismeri ezernek a bonyodalmát, lehetetlen, hogy ki ne találja az ezeregyedikét is. Lestrade nagyon ismert detektív. Legutóbb belegabalyodott egy szövevényes családi esetben s azért járt itt nálam.

- Hát a többiek?

- Azokat leginkább a magán tudakozóirodák küldik hozzám. Mindnek van valami baja és fölvilágosítást, nyomot keres. Én meghallgatom az esetüket, ők meghallgatják a véleményemet és tanácsomat s aztán zsebre vágom a díjamat.

- De csak nem akarja elhíttetni velem, - szóltam kételkedve, - hogy innen a szobájából meg tud oldani oly bonyolult eseteket, amiket mások nem tudnak megfejteni, bár színről-szinre láthatták az eset minden apró részletét.

- Pedig úgy van. Valami ösztön megsejteti velem a valót. Helylyel-közzel fordul ugyan elő eset, amely kissé bonyolultabb. Akkor magamnak is oda kell mennem és személyesen megnéznem a részleteket, körülményeket. De látja, nekem egész csomó oly tudományom van, amely megkönnyíti az ilyen rejtélyesnek látszó esetek földerítését. Az a következtetési elmélet, melyet kifejtettem az ujságban s amelyet ön úgy kinevetett, megbecsülhetetlen segítségemre van a gyakorlati életben. Nekem már második természetemmé lett a megfigyelés. Ugy vettem észre, hogy meglepte önt, mikor legelső találkozásunkkor azt mondtam, hogy ön Afganisztánból jött?

- Ezt bizonyára megmondták önnek.

- Szó sincs róla! Én tudtam, hogy ön Afganisztánból jött. Hosszu megszokás folytán a gondolatkapcsolás, az eszmetársulás oly gyorsan megy végbe az agyamban, hogy már egész hirtelen csak a következtetésnél állapodom meg, anélkül, hogy ügyelnék a közbeeső láncszemekre. Pedig ebben a következtetésben is voltak ily láncszemek; például, ha kíváncsi rá, elmondhatom, hogy jöttem erre a gondolatra.

- Kérem, mondja el! - szóltam érdeklődve.

- A gondolatmenet ez volt: - „Itt van ez a gentleman, aki orvos, de külseje, tartása katonás. Világos tehát, hogy katonai orvos. A tropikus vidékről kellett jönnie, még pedig nem is nagyon régen, mert az arca nagyon lesült, pedig bőrének természetes színe nem lehet a barna, mert a haja és a bajusza szőke. Beteg volt és sok bajon eshetett át; ez látszik az arcán és egész alakján. A balkarja megsebesült, mert mereven és szokatlan módon tartja... Melyik tropikus

országban szenvedhetett sokat egy angol katonaorvos?... Világos hogy csak Afganisztánban.”
- Ez a gondolatmenet egy másodpercnél rövidebb idő alatt villant át az agyamon. Én mindjárt megmondtam a következtetést: - hogy Afganisztánból jött, - ön pedig elálmélkodott.

- Ugy, ahogy ön magyarázza, nagyon egyszerű a dolog - feleltem mosolyogva. - Tudja-e, hogy Poe Edgar híres Dupinje jut eszembe? Sohse hittem volna, hogy eféle emberek valóban élnek!

Sherlock Holmes fölkelt és rágyújtott.

- Ön bizonyára azt hiszi, hogy bókot mondott nekem, mivel Dupinhez hasonlított? Pedig lássa, szerintem ez a Dupin nagyon rövid eszű fickó volt. Bizonyos, hogy volt benne némi elemző és megfigyelő tehetség, de korántsem volt olyan portentum, aminőnek Poe képzelte.

- Olvasta Gaboriau munkáját? - kérdeztem. - Vajjon igazi detektívnek tartja-e Lecocq-ot?

Sherlock gunyosan fütyöntett.

- Lecocq nyomorult csaló volt! - mondta azután boszusan. - Csak egyetlen életrevaló tehetsége volt: a lázas tevékenység. Valósággal beteg lettem, mikor azt a könyvet olvastam. Az volt a kérdés, hogyan lehetne megállapítani egy ismeretlen fogoly személyazonosságát. Én huszonnégy óra alatt megcsináltam volna ezt. Lecocqnak pedig félesztendőre volt szüksége. Ez a könyv arra jó, hogy a detektívek megtanulják belőle, mit nem kell cselekedniök.

Kissé bosszantott, hogy két alakkal, akit én igen nagyra becsültem, Holmes ily könnyedén elbánt. Odamentem az ablakhoz és lenéztem a nyüzsgő utcai életre.

- Ez az ember nagyon okos lehet, - mondtam magamban, - de bizonyos, hogy fölötte öntelt is.

- Mostanában már nincsenek se büntények, se bűnösök! - panaszkodott Holmes. - Mi szüksége is van a detektívnek észre? Én tudom, hogy világhírű lehetnék azzal, amit tudok. Soha nem élt még ember, akinek akkora természetes tehetsége, s oly roppant gyakorlati tudománya lett volna a büntények fölfedezésére, mint nekem... És mi az eredmény?... Nincsenek büntények; vagy ha vannak is, oly közönséges, átlátszó gázságok, hogy akármelyik közönséges rendőr is kiderítheti.

Engem még egyre bosszantott ez a dicsekvő beszéd. Másfelé akartam hát terelni a társalgást.

- Vajjon mit kereshet az az ember? - szoltam s egy magas, erőteljes, tisztességesen öltözött férfiúra mutattam, aki az utca tulsó felén ment és aggodalmasan nézegette a házakat.

Nagy kék boríték volt a kezében, s látható volt, hogy levelet visz valahová.

- Azt a volt haditengerész altisztet gondolja? - kérdezte Holmes mellém lépve.

- Na ez már igazán sok! - bosszankodtam magamban. Tudja, hogy nem hívhatom föl azt az embert és nem kérdezhetem meg...

E pillanatban az az ember megpillantotta a házunk számát s egyenesen, gyorsan átszaladt az utcán... Hallottuk, hogy csönget; - aztán a kapu kinyílt és nehéz léptek jöttek fölfelé a lépcsőn.

- Mr Sherlock Holmes! - szolt az ember benyitva hozzánk s előre nyújtotta a kezében tartott levelet.

Holmes elvette, én pedig ördögi furfanggal és kárörömmel odafordultam az emberhez és nyájasan kérdeztem:

- Micsoda az ön foglalkozása, barátom?

- Hordár vagyok, uram... A bérruhám foltozni van a szabónál, azért huztam föl az ünnepelőmet.

- S mi volt azelőtt? - kérdeztem s lopva gunyosan néztem Holmesre, hogy most mindjárt megszégyenül.

- Vitorlamester voltam, uram, a haditengerészetnél... Nincs felelet, uram?... Helyes; alázatos szolgája.

Összeütötte a bokáit, katonásan köszönt és kiment.

HARMADIK FEJEZET

A brixtoni rejtély.

Megvallom nagyon meglepett ez az eset, mely fényes bizonyítéka volt annak, hogy Holmes elméletének mégis csak nagy gyakorlati haszna van. Most már bizonyos elfogult tisztelettel néztem rá s bár kissé izgatott a gyanu, hogy hátha előre kicsinálta ezt a dolgot az én felültetésemre?... mégis hinni kezdtem megfigyelő tehetségének erejében; mert ugyan mi oka lett volna, hogy e „kicsinált” dologgal félrevezessen?...

Mikor ránéztem, éppen elolvasta a levelet és révedezve, kifejezéstelen szemekkel tekintgetett körül a szobában, mintha valami szörnyen foglalkoztatta volna az elméjét.

- Hogy az ördögbe találta ki ezt? - kérdeztem tőle.

- Mit találtam ki? - szólt Holmes mogorván.

- Mit?... Hát azt, hogy ez az ember kiszolgált haditengerész altiszt.

- Nem érek rá ily haszontalanságokkal bajlódni! - felelte Holmes nyersen.

Majd mindjárt mosolyogva tette hozzá:

- Bocsássa meg ezt a durvaságot. Ön megszakította a gondolkozásom fonalát; de talán jól cselekedett... Nos, ön tehát csakugyan nem találta volna ki, hogy ez az ember haditengerész altiszt volt?

- Nem bizony!

- Pedig könnyebb volt kitalálni, mint elmondani, hogy miből találtam ki. Ha felszólitanánk önt, hogy bizonyítsa be, hogy kétszer kettő miért négy: ugy-e nehezen tudná bebizonyítani, pedig szentül tudja, hogy úgy van! Nos tehát: mikor ránéztem arra a fickóra, bár az utca tulsó felén volt, mégis jól láttam, hogy a kezefején egy nagy tetovált vasmacska van; ez okvetlenül azt jelenti, hogy tengeren járt. A tartása katonás volt és pofaszakállát a katonai előírás szerint viselte, következésképp a haditengerészetnél kellett szolgálnia. Látszott rajta, hogy van benne valami parancsoló, mondhatnám, a felsőbbség, a felelősség érzete. Ön is láthatta, hogy magasan hordta a fejét, s a botját szinte kihívóan suhogtatta. Komoly, értelmes arcú, középkorú férfi; - minden azt mutatta, hogy altiszt volt és a haditengerészetnél szolgált.

- Csodálatos! - kiáltottam föl.

- Ej, gyerekség! - felelte Holmes, vállatvonva; bár az arcán látszott, hogy tetszett neki az én őszinte meglepetésem és álmélkodásom.

- Én az imént panaszkodtam, - folytatta Holmes, - hogy mostanában nem követnek el valamire való büntényt sem. De azt hiszem tévedtem. Olvassa csak ezt a levelet.

Odaadta a levelet, mit az imént hozott a hordár; én iszonyodva olvastam el.

- Ez rettenetes! - kiáltottam föl elszörnyedve.

- Kissé szokatlan eset, - felelte Holmes nyugodtan. - Nem lenne szives hangosan és lassan elolvasni, hogy gondolkozhassam rajta?

Leült a karosszékre, én pedig lassan, jól hangsúlyozva olvastam, amint következik:

„Kedves mr Sherlock Holmes.

Az éjszaka gonosz büntényt követtek el a brixtoni-ut mentén a Lauriston Garden 3. számú házában. Az őrt álló rendőr arra járván, éjfél két óra tájban világosságot látott a

házban s mivel tudta, hogy a ház lakatlan, mindjárt rosszat gyanított. A rácsos kaput és a házajtót is nyitva találta; bement és az utcai szobában, amelyben butorok nincsenek, egy elegánsan öltözött gentleman hulláját találta a földön; a zsebében névjegyek is voltak s ezek szerint „Enoch I. Drebbler” a neve, amerikai ember volt, Ohio-államnak Cleveland nevű városából.

Különös, hogy semmijét sem rabolták el s a halálnak, külső erőszaknak semmi nyoma se látszik a hullán. A szobában ugyan vannak vérnyomok, de a testen egyetlen egy seb sincsen. Fogalmunk sincs arról, hogyan kerülhetett ide, ebbe az elhagyott házba; egyébként maga az egész eset is fölötte érthetetlen. Ha tizenkét óra előtt bármely időben is eljöhetne a házba, én itt fogom várni. Mindent in statu quo hagytam s nem is nyulok addig semmihez, míg ön meg nem nézi. Ha nem jöhetne, majd szolgálók bővebb részletekkel és nagy hálával lennék adósa, ha megtisztelne azzal, hogy elmondaná, mi a véleménye az esetről.

Tisztelő híve
Tobias Gregson.”

Ez a Gregson a legügyesebb titkos rendőr, - jegyezte meg Holmes; - ő meg Lestrade szinte kiválnak a többi csöcselék közül. Mind a kettő gyors eszü, határozott és erős akaratu ember, - de máskülönben nem sok bennük az eredetiség és az éleslátás. Folyton egymásra fenik a fogukat, mert kölcsönösen oly irigyek, mint csak két elkényeztetett szép asszony lehet. Ha mind a ketten nyomozni fognak ebben az ügyben, akkor mondhatom, ugyancsak jól fogunk mulatni.

Engem meglepett Holmes nagy nyugalma. Izgatottan kiáltottam föl:

- De hisz itt nincs egy perc vesztetni való idő sem!... Lemenjek kocsiórt?

- Nem tudom, elmenjek-e, vagy sem? - töprenkedett Holmes. - Mert lássa, kedves Watson, én vagyok a legjavithatatlanabb lusta, ha rám jön az unalom... bár máskülönben, azt hiszem, tudok nagyon erélyes is lenni.

- De nézze! Itt van az a rejtélyes, bonyolult, izgató büneset, amelyért sóvárgott.

- Hát aztán?... Tegyük föl, barátom, hogy szegről végre kideritem, lebonyolítom az egészet: bizonyos lehet benne, hogy Gregson, Lestrade és Tsai mind bezsebelik a dicsőséget... Így jár az ember, ha nem közölök való, ha nem „hivatalból” dolgozik, hanem csak „hivatásból”!

- De ez a Gregson kéri önt, hogy segítsen rajta.

- Persze, tudja, hogy többet tudok, okosabb vagyok nála, s ezt be is vallja... nekem; de inkább levágná a nyelvét, minthogy másoknak bevallaná! mind a mellett... nem bánom: menjünk oda szétnézni. Megoldom az esetet a magam kedvéért, s ha más hasznom nem lesz, legalább kinevethetem őket... Nos, menjünk!

Hamar felhuzta a kabátját, s oly gyorsan indult kifelé, mintha „rájött volna a munkakedv”.

- Nos, miért nem iparkodik? - szólt rám türelmetlenül.

- Hát én is menjek? - kérdeztem örülve és meglepetve.

- Ha nem tud okosabbat tenni, hát jöjjön.

Pár perc múlva már kocsin ültünk és vágattunk a Brixton-ut felé.

Ködös, borult reggel volt s a házak kétszerte sötétebbnek, komorabbnak látszottak a szürkés világosságban, mint rendesen. Holmes nagyon élénk és beszédes volt, egész uton a hegedüről

fecsegett; azt magyarázta nekem, hogy mi a különbség a Stradivarius- meg az Amati-hegedű közt s miért jobbak a cremonai hegedűk a többieknek.

Én azonban csöndes és szótlan voltam a zordon, ködös idő és az a rémes gyilkosság meglehetősen levert. Végre azonban kissé ingerülten félbeszakítottam Holmes hegedűmagyarázatait:

- Ugy látszik, ön nem igen foglalkozik az esettel?

- Még nincs itt az ideje - felelte Holmes. - Nincs nagyobb baklövés, mint előre megalkotni a theóriát, még mielőtt az ember körülményesen megnézett és megfontolt mindent. Mert a theória mindig elébe vág a helyes ítéletnek.

- Mindjárt ott leszünk - szóltam előre mutatva. - Ez itt a Brixton-ut s ha nem csalódom, az lesz a ház...

- Ugy van; az az... Hé kocsis!... Álljon meg, ugy!

Még lehattunk vagy százötven lépésnyire a háztól, de Holmes azért leszállt s gyalog mentünk odáig.

A Lauriston-Garden 3. számú háznak komor, visszariasztó külseje volt. Négy ház állt egymás mellett, kissé félre az uttól s csak kettőben laktak. Ez volt a legelhanyagoltabb, még az ablakai közül is be volt törve egy-kettő.

Mind a négy házat kis kertecske vette körül s a rácsos kaputól a ház ajtajáig keskeny, téglás ut vezetett; a kert kerítése felől magas téglafal volt, mely fölött még ugyanoly magas léckerítés volt. E falhoz támaszkodott egy hatalmas termetű rendőr, aki körül egész csomó szájtató ember őgyelgett s a nyakát nyújtogatva iparkodott valamit meglesni abból, ami történik.

Azt hittem, hogy Sherlock Holmes mindjárt be fog szaladni a házba s azonnal tanulmányozni fogja a rejtélyt. Dehát ez eszébe se jutott. Szinlelt közönnyel, mintha semmivel sem törődne, füttyürészve ment az uton, melyet a tegnapi éjszakai eső úgy föláztatott, hogy még most is nedves és sáros volt, közben egyre tekintgetett hol az égre, hol a földre, hol a szomszédos házakra, hol meg a kocsira, mintha a kerékvágásokat vizsgálná...

Mikor lomhám ballagva a kertajtóhoz ért, megállt és még egyszer körülnézett. Aztán belépett, de nem azon a téglás ösvényen ment, - amely kissé már málladozott is, - mely a házhoz vezetett, hanem mellette, bár a szemét egy percre se vette le arról a keskeny utról...

Kétszer megállt, egyszer láttam, hogy elmosolyodott s hallottam, hogy halkan, de elégedetten fölkiáltott. A nedves és porhanyós uton több lábnyomot lehetett látni, de mivel már a rendőrök is keresztül-kasul tapostak rajta, nem foghattam meg, mit láthat, vagy tanulhat belőlük Holmes. Mindamellet már oly meggyőző bizonyítékait láttam éles megfigyelésének, hogy elhittem, hogy sok oly dolgot lát most, ami nekem rejtve van.

A ház ajtajában egy magas, fehér arcú, kender-szőke haju férfi fogadott bennünket: egyik kezében a jegyzőkönyv, a másikkal melegen szorongatta Holmes kezét:

- Köszönöm, hogy eljött, - szólt igazi örömmel. - Nem nyultam semmihez: minden úgy van, ahogy találtam.

- Kivéve ezt! - felelte Holmes, az utra mutatva. - Ha bivalycsorda járt volna erre, akkor se lenne jobban letaposva. De, azt hiszem, Gregson, ön már megvizsgálta a nyomokat és levonta következtetéseit, mielőtt megengedte ezt a keresztül-kasul lótatást-futást?

- Oly sok dolgom volt odabent! - felelte a detektív kitérően. - S különben is itt van Lestrade, a kollegám. A házon kívül fekvő vizsgálatot reá bízom.

Holmes rám pillantott és gunyosan fölbiggyesztette az ajkait.

- Ahol két oly rátermett férfiú van, mint ön és Lestrade, - mondta aztán, alig észrevehető iróniával, - ott a magamfajta harmadiknak ugyan nem sok hasznát vehetik!

Gregson készpénznek vette az iróniát és elégedetten dörzsölte a kezét.

- Azt hiszem, - mondta öntelten, - hogy mindent megtettem, ami csak lehető volt. Ám az eset fölötte rejtélyes és bonyolult s mivel tudom, hogy önt érdeklik az ily homályos...

- Kocsin jött ön ide? - kérdezte Holmes hirtelen.

- Nem én.

- Hát Lestrade?

- Ő sem.

- Nos akkor menjünk be és nézzünk szét a házban.

E következetlen s a dologgal semmiképen össze nem függő megjegyzés után egyenesen befelé indult, én pedig és a kissé megütődött Gregson utána mentünk.

Rövid kis folyosó vezetett az előszobából a konyhába és a ház belsejébe. A folyosóról, a konyháén kívül, még két ajtó nyílt, az egyik jobbra, a másik balra. Amazt már akkor bezárták, mikor az utolsó lakó kiköltözködött, emez azonban, mely az ebédlőbe nyílt, nyitva volt, s a rejtélyes gyilkosság épen ebben a szobában, az ebédlőben történt.

Holmes előre sietett, s én nehéz, szorongó szívvel követtem, - a tudat, hogy mindjárt szemtől-szemben állok a halállal, nagyon levert és elcsüggesztett.

Az ebédlő tágas, négyszögletű szoba volt és még nagyobbnak látszott, mert teljesen üres volt. Falairól itt-ott hosszú cafatokban lógott le az elrongyolt papiros-kárpit, melyen nagyon is meglátszott az idők és a lakók szennye. Az ajtóval szemben volt a kandalló, melynek utánzott márványpárkányán egy, majdnem tönkig leégett, most már eloltott vörös viaszgyertyadarabka volt. Az egyetlen ablak oly piszkos volt, hogy a rajta beszűrődő fényben szürke volt minden annál is inkább, mert a padlón és a falakon ujjnyi vastagon feküdt a por.

Mind e részleteket csak később figyeltem meg. Beléptemkor egyszerre és teljesen lebilincselte az a riasztó, mozdulatlan alak, mely a padlón hevert és üres, üveges szemeivel rámeredt a szintelen menyezetre.

A halott körülbelül negyvenhárom, negyvennégy éves férfi lehetett; termetre közepes, széles vállu, a haja dus, fekete és göndör, a szakála rövidre nyírt, tömör körszakáll. Nehéz télikabátot, alatta fekete elegáns szmokingot és mellényt, meg világos nadrágot viselt; fényes, majdnem új cilinderje ott mellette a földön. A kezét összekulcsolta, karjai ki voltak nyújtva, ám a lábait összezsugorítva fölhuzta, mintha kínos vonaglás közben dermedtek volna meg...

Merev, szinte megkövesült arcán az iszonyatnak és gyűlöletnek oly rettenetes kifejezése tükröződött, aminőt soha sem láttam emberi vonásokon. Ez a rémes, eltorzult iszonyat, összevetve a halott alacsony homlokával, nagy, kékesbe játszó, hajlott orrával és előre ugró állával a legundokabb gorillához tette hasonlóvá s a visszariasztó kép még szörnyűbb lett, ha összezsugorodott tagjaira néztem...

Mint orvos és különösen, mint tábori orvos a csatatéren, száz meg száz alakban láttam a halált, de soha sem volt félelmetesebb és vérfagyasztóbb, mint ebben a rideg, szennyes, fél-sötét szobában, melynek egyetlen ablaka a londoni külváros egyik legélénkebb utcájára nyílt.

Lestrade, ez a kis hiúz-természetű, örökké sürgő-forgó ember ott állt már a küszöbön, mikor beléptünk és köszöntött bennünket.

- Óriási port fog fölverni ez az eset, uram, - mondta Holmesnek. - Meghalad mindent, amit eddig láttam és átéltem, pedig ugyancsak sokat megértem, mióta megettem kenyerem javát.

- Egyetlen-egy nyomot, Ariadne-fonalat se látunk ebből a labirintusból! - mondta Gregson.

- Egyetlen-egyet sem! - visszhangozta Lestrade.

Sherlock Holmes szótlanul odament a hullához s melléje térdelve gondosan vizsgálni kezdte... Majd, a köröskörül látható vércseppekre és vérnyomokra mutatva, azt kérdezte:

- Bizonyos, hogy nincsen seb a testén?

- Nincs!...! - kiáltott a két detektív egyszerre.

- Akkor ez a vér mindenestre másnak a vére... valószínűleg a gyilkosé, - felelte Holmes, - ha ugyan igazán gyilkosság követtetett el... Az eset körülményei különben eszembe juttatják a Van Jansen halálát, akit ép így találtak meg Utrechtben, 1834-ben... Emlékszik az esetre, Gregson?

- Nem uram... Nem is ismerem.

- Nos, akkor olvassa el... Igazán tanácslom: olvassa el. Mert, higgye el, nincs semmi új a nap alatt. Ami történik, mind a tett dolgok mása és utánpótlása...

Mialatt beszélt, vékony, ideges ujjai szélteiben-hosszában végigtapogatták a hullát, kigombolták a kabátot, mellényt, átkutatták a halott zsebeit... s közben Holmes arcán, szemeiben ugyanazt a révedező, üres kifejezést láttam, mint otthon is számtalanszor, amikor nagyon gondolkodni látszott... Végre egész közel hajolt a halotthoz és megszagolta az ajkait, aztán pedig elgondolkozva nézte finom, elegáns cipőit.

- Nem mozdították meg a helyéről?

- Csak éppen annyira, amennyi szükséges volt, hogy megvizsgálhassuk.

- Most már el is vihetik a morqueba, - mondta Holmes. - Többet már nem lehet tanulni róla, mint amennyit tudtunk.

Gregson intésére négy ember bejött a szent Mihály-lovával, rátették a hullát és kivitték. Mikor fölemelték a földről, egy gyűrű pottyant ki valahonnan ruhái ráncsaiból és csengve-bongva gurult odébb a padlón. Lestrade fölkapta és bábmészán nézett rá.

- Asszony van a játékban! - kiáltott föl, - ez jegygyűrű!

Mig ezt mondta, tenyerén fölmutatta a gyűrűt. Mindnyájan körülfogtuk és úgy néztük. Kétségtelennek látszott, hogy az a gyűrű valóban egy fiatal leány jegygyűrűje volt.

- Ez még jobban összebogozza a csomót, - szólt Gregson. - Pedig már így is végtelenül bonyolódott az egész eset.

- Nem gondolja, hogy ez a gyűrű inkább egyszerűsíti az esetet? - kérdezte Holmes. - De abból mit sem tudunk meg, ha csupán rábámulunk... Mit találtak a halott zsebeiben?

- Mindene itt van, - felelte Gregson, a kandalló párkányán kirakott holmira mutatva. - Aranyóra, No 97163, Barraud londoni üzletéből; nehéz aranylánc, ugyanonnan; aranygyűrű, kövében a szabadkőmívesek jelvénye; arany nyakkendő; buldoggfej, a szemei rubintokból; orosz bagariabörtárca névjegyek számára s benne egy csomó névjegy „Enoch I. Drebber, Clevelandből”, az E. I. D. vászongyár levelezője és beltagja. Erszénye nem volt, de a zsebében nyolcadfél fontot találtunk aranyban és ezüstben. Itt van még „Boccaccio Dekameron”-jának zsebkönyve, a címlapon pedig a tulajdonos neve: Josep Stangerson. Aztán két levél, - az egyik E. I. Drebbernek, a másik Stangerson Józsefnek szól...

- Milyen címre?

- „Amerikai börze, a Strandon, poste restante”. Mind a két levelet a Guion-gőzhajózási vállalat irta, s azt közli, hogy hajói mikor indulnak Liverpoolból. Világos, hogy ez a boldogtalan ember vissza akart térni New-Yorkba.

- Kutatott-e már az után a Stangerson után, akiről itt szó van? - kérdezte Holmes.

- Azonnal, uram, - felelte Gregson. - Valamennyi hirlapban fölszólítottam jelentkezésre, s egyik emberemet elküldtem az amerikai börzére is: de eddig még nem jött vissza.

- Hát Clevelandba nem sürgönyözött?

- Oh, hogyne! még ma reggel.

- És mit kérdezett?

- Egyszerűen megsürgönyöztem az esetet és kértem, sürgönyözzenek mindent, amiről hiszik, hogy segítségemre lehet a nyomozásban.

- De nem kérdezett semmi különöset... például egy vagy más körülményről, ami meglepte?...

- Stangersonról kértem információt.

- Semmi egyebet?... Hát nincs körülmény, amely, ön szerint, földeríthetné ezt a rejtélyes esetet?... Nem gondolja, hogy jó lenne, ha még egyszer, tüzetesebben sürgönyözne?

- Már mindent megsürgönyöztem, amit csak kellett! - felelte Gregson kissé sértődötten.

Sherlock Holmes alig észrevehetően elmosolyodott és vállat vont. Láttam, hogy epésen készül felelni, de e pillanatban belépett Lestrade, aki a halottat kísérte ki az imént. Egyenesen oda jött hozzánk, elégedetten dörzsölte a kezét s aztán a felsőbbség lesújtó göggyével, hanyagul fordult kollégájához:

- Ah, mr Gregson... szinte el is feledtem figyelmeztetni önt egy fölötté fontos fölfedezésemre... Persze, csak gondos vizsgálat vezetett rá s aki nem ügyel minden körülményre, természetesen észre sem vehette a nevezetes nyomot.

A kis ember szemei valósággal villogtak; meglátszott rajta, mennyire örül, hogy legyőzhette kollégáját, aki csakugyan elsápadt irigységében e hír hallatára.

- Jöjjenek ide! - folytatta Lestrade diadalmasan. - Jöjjenek csak ide!

Előre ment az egyik szögletbe s végigrántván csizmája talpán a gyujtót és rávilágított a falra.

Már mondtam, hogy a papiros-kárpit sok helyen lemállott a falról. Ezen a helyen nagy darabon lógott le a kárpit s alatta kilátszott a durva sárgás malter... E pusztá falra vérrel volt fölírva ez a szó:

„*Rache*”

- Nos uraim?! - kiáltott föl Lestrade, épen oly hangon és mozdulattal, mint a vásári bódék tulajdonosa, mikor az óriás-hölgyet bemutatja szájtató nézőinek. - Ezt elnézték mindnyájan, mert a szoba legsötétebb zugában volt és senki se gondolt rá... A gyilkos a tulajdon vérével irta föl ezt a szót... Most már tisztában vagyunk azzal, hogy az áldozat nem öngyilkos, hanem úgy gyilkolták meg... De miért választotta a gyilkos épen ezt a szögletet?... Azt is megmondom azonnal... Nézzék csak azt a viasz-gyertyát ott a kandalló párkányán. Akkor, amikor a gyilkos itt volt, égett az a gyertya, ha pedig égett, akkor a falnak éppen ez a része volt a legvilágosabb, míg most, a nappali fényben, véletlenül épen ez a legsötétebb...

- S ugyan mi fontossága van ennek az egész fölfedezésnek? - szólt Gregson kicsinylő bosszúsággal.

- Mi fontossága van?... Hát az, hogy a gyilkos a „Ráchel” nevet akarta a falra írni, de munkája közben megzavarták s azért nem fejezte be. Jegyezze meg a szavaimat: ha bármikor megoldjuk e homályos gyilkosság rejtélyét, okvetlenül fölbukkanik ennek a Ráchelnek a neve, akinek fontos szerepe van az esetben...

Sherlock Holmes önkéntelenül elmosolyodott.

- Ah, mr Holmes! - szólt Lestrade sértődötten; - ön hát kinevet?... Elhiszem, hogy van talentuma a nyomozáshoz, de viszont ön is higgye el nekem, hogy ezáltal kezemben van az egész gombolyag fonala... Különben, az nevet legjobb izüt, aki utoljára nevet!

- Ej, ej, - szólt Sherlock Holmes, félig kötekedve, félig engesztelően; - bocsásson meg Lestrade. Valóban nem akartam önt bántani... Az bizonyos, hogy ön az érdem, hogy ráakadt erre a fontos nyomra, amelyről azt mondja, hogy minden valószínűség szerint a tegnap éjjeli rejtély egyik főszereplője írta föl a falra... Nekem azonban nem is volt rá időm, hogy szemügyre vegyem ezt a szobát; - ha megengedik, én is megnézem egy kissé.

Mig beszélt, elővette zsebéből a centimétert s egy nagy, gömbölyű nagyító-lencsét. E két számmal lassan, nesztelenül fölmérte, bejárta az egész szobát; néha megállt, letérdelt, egyszer pedig egészen hasra feküdt és úgy vizsgálódott. Annyira elfoglalta ez a munka, hogy egészen megfeledkezett ottlétükről, s közben dűnnyögött, fűtörészett, sőt egyszer szinte örvendő kiáltott föl...

S ahogy néztem, mig ide-oda csuszott-mászott a poros padlón, önkénytelenül a tisztavérű vizsla jutott eszembe, amely addig szimatol és keresi lankadatlanul a nyomot, mig utóvégre igazán fölveri a vadat...

Husz percig, vagy tovább is kutatott, a legnagyobb gonddal méregetve a távolságot két nyom között, amelyet senki sem látott közülünk, s néha épen olyan érthetetlen módon mérícskelt a falon is. Egy helyen nagyon gondosan fölszedegetett egy csipetnyi port a padlóról s eltette egy levélborítékba. Végre nagyítóüveggel apróra megvizsgálta a vérrel irt szót a falon, minden egyes betűt külön-külön. Aztán elégedetten zsebre tette a szerszámjait és mosolyogva szólt:

- Azt mondják, hogy a géniusz munkája jár a legnagyobb fáradtsággal. Ez ugyan rossz meghatározás, de bizonyos, hogy nagyon ráillik a detektívmunkára.

Gregson és Lestrade meglehetősen kíváncsisággal, de egyuttal megvetéssel is követték dilettáns kollegájuk mozdulatait. Világosan látszott, hogy nem is gondolnak arra, amit én már sejteni kezdtem: - hogy Sherlock Holmes legcsekélyebb mozdulata és megfigyelése is mind határozott, gyakorlati célra törekszik.

- Mi hát az ön véleménye az esetről? - kérdezte a két detektív majdnem egyszerre Holmestől.

- Megrabolnám önöket az eset földerítésének kétségtelen érdemétől, ha csak eszembe is juthatna, hogy segítsek önöknek, - felelte Holmes. - Önök oly jól végzik dolgukat, hogy Isten ellen való vétek lenne beleavatkozni...

A két detektív, úgy látszott, nem érzi a metsző gunyt, mert hallgatott. Sherlock pedig színlelt szerénységgel folytatta:

- Ha értesítenek majd, milyen eredménnyel járt a nyomozás, nagyon örülni fogok, bármi tekintetben segíthetek is. Közben és egyelőre azonban szeretnék beszélni azzal a rendőrrel, aki megtalálta a testet... Nem mondhatnák meg a nevét és hol lakik?

Lestrade elővette a jegyzőkönyvét és megmondta:

- John Rance. Most nincs szolgálatban; megmondhatom a lakását is... Audley Court, 46. Kennington Park Gate.

Holmes fölirta a címet.

- Nos, menjünk, doktor - szólt aztán hozzám - jó lesz, ha még vele is beszélünk...

Majd, a két detektívhez fordulva így folytatta:

- Azt az amerikait úgy gyilkolták meg s a gyilkosa férfi volt. Ölesnél magasabb, javakorbeli férfi, akinek magasságához mérten aránylag kis lába van, durva, bakancsforma cipőt viselt és trichinopolyi szivart szitt. Közönséges, egylovas kocsiban jött ide áldozatával; a lovának három ócska, kopott patkója volt s egy uj az első bal-lábán. Valószínűnek tartom, hogy a gyilkos egészséges, pirosarcu s jobb keze ujjain nagyon hosszúak a körmei. Ez ugyan kevés jel, de egyben-másban talán mégis segíthet önöknek.

Lestrade és Gregson tamáskodva mosolyogtak össze.

- Ha csakugyan meggyilkolták az áldozatot - kérdezte Lestrade - ugyan mivel gyilkolhatták meg, mikor testén nyoma sincs a külső erőszaknak?

- Mivel?... Hát méreggel! - felelt Holmes röviden s megfordulva indult kifelé.

Majd, megállván a küszöbön, még egyszer visszaszólt:

- Még egyet, Lestrade... „Rache” német szó, annyi mint „Boszu”: jó lesz hát, ha nem fecséreli el az időt ama bizonyos miss vagy misters föl kutatásával.

Ezzel szótlanul kiment a szobából, ott hagyván a két nagyképű, tátott száju detektívet, hadd mutassák meg, mit tudnak!

NEGYESEDIK FEJEZET.

John Rance vallomásai.

Pontban egy óra volt, mikor kijöttünk a Brixton-uti Lauriston-Gardenből. Sherlock Holmes egyenesen a legközelebbi táviró-állomáshoz hajtatott, hosszú sürgönyt adott föl, aztán ismét kocsiba ültünk és egyenesen ahoz a rendőrhöz mentünk, akinek címét Lestrade mondta meg Holmesnek.

- Semmi sem ér föl azzal, ha az ember személyesen jár utána minden dolognak, - magyarázta Holmes az uton. - Én ugyan már jóformán tisztában vagyok az egész esettel. De azért nem szabad elhanyagolnom a dolgot, - lehet, hogy egyet-mást még megtudhatok.

- Ön meglep engem, Holmes! - Talán csak nem feltétlenül bizonyos azokban a részletekben, amelyeket az imént mondott el Lestradenek és Gregsonnak?

- Tévedésről szó sem lehet! - szolt Holmes vállat vonva. - Az első nyom, amit odaérve észrevettem, az volt, hogy egy kocsi járt arra és a sarkon megállott, megfordult. Mivel tegnap éjjelig egész héten nem volt eső, világos, hogy a mély kerékvágást csakis ez a kocsi hagyhatta az átázott földben, mely a gyilkosság éjjelén fordult meg arra... Közelebből megvizsgálva az utat, láttam a lópatkó nyomait is, melyekből három meglehetősen elmosódott, a negyedik pedig egész világos volt, ebből könnyű vala következtetnem, hogy három patkója régi, a negyedik pedig új volt... Mivel továbbá Gregsontól megtudtam, hogy sem ő, sem Lestrade nem kocsin ment oda, oly bizonyos, mint kétszer kettő négy, hogy azon a kocsin, melynek nyomait láttam, csakis a gyilkos és áldozata járhattak a ház környékén.

- Ez elég egyszerűnek látszik, - feleltem én, - de hát azt, hogy *magyarázza* meg, amit a gyilkos magasságáról mondott?

- Oh, ez sem boszorkányság!... Tíz közül kilenc esetben pontosan meg lehet mondani az ember magasságát lépésének a hosszúságából. A számítás fölötte egyszerű: biztossága az anatómia csálhatatlanságán nyugszik, úgy, hogy a teoriával nem is untatom önt. E fickónak a lépéseit két helyen is megmérhettem; először kint, a sáros uton, amelylyel ellenőrizhettem ezt a számításomat. Aki falra, vagy álló táblára ír, rendszerint és ösztönszerűen magasabb síkban kezdi az írást, mint ahogy a szemei fekszenek. Már most, az a vérrel írott szó egy ölnél magasabban volt a falon... Láthatja, hogy ez a következtetés egyszerű gyerekjáték...

- Hát a gyilkos arcszíne?...

- Az, aki ötödfél lábnyit tud átlépni egy szökéssel, nagyobb erőfeszítés nélkül, nem lehet túl az élet delén. Ily széles volt az a kis árok a kertben, amelyen a gyilkos átugrott. Ez utjukba esett; - az áldozat, a finom szarvasbőr-cipőben, megkerülte, a gyilkos, a durva, lapos sarku bakancsban átugrotta. Látja, hogy mind ebben nincs semmi boszorkányság; oly világos minden, mint a nap. Én csak egyszerűen alkalmazom a gyakorlati élet eseteire mindazokat a szabályokat, melyeket a megfigyelésről és következtetéséről irtam cikkemben... Nos, van-e még valami, amit ön titokzatosnak vél?

- Oh, hogyne!... Az, hogy a gyilkos körmei hosszúak és hogy trichinopoly-szivarokat sziv.

- Ez is egyszerű és érthető. Azokat a véres betűket a gyilkos mutató ujjával rajzolta a falra. A nagyítóüveggel láttam, hogy a betűk körvonalai mellett a fal kissé föl volt karcolva, ami nem történhetett volna meg, ha a gyilkos körmei nem hosszúak. Láthatta, hogy előbb, midőn körülmáskáltam a szobában, többször egészen lehajoltam és úgy néztem nagyítóüveggel a port... Akkor találtam meg a trichinopolyi-szivar hamuját. Kétségtelen, hogy az volt és nem csalódhattam, mert különös gonddal és sokáig tanulmányoztam a különböző szivarok

hamujának a minőségét, - még monográfiát is irtam e tárgyról. Annyira szakértő vagyok e tekintetben, hogy pusztán látásra is megmondom a hamuról, milyen szivarból vagy dohányból való... És ez az: az aprólékos körülményeknek ez a pontos, szakértő ismerete az, amiben az ügyes detektív különbözik a Gregson- és Lestrade-féle átlag-detektívektől.

- Hát a gyilkos arcszine?...

- Ah, ez már merészebb állítás, ámbar bizonyos vagyok benne, hogy ez a föltevésem is helyes... De egyelőre nem mondhatok többet, várjuk meg, hogyan fejlődnek az események.

Megsimitottam a homlokomat és halkán mondtam:

- Szinte kóvályog a fejem!... Minél tovább gondolkozom, annál rejtélyesebbnek látom az esetet. Hogy került ez a két férfi, - ha ugyan valóban mind a kettő férfi volt, - ebbe az üres házba? Mi lett a kocsiból, aki odáig vitte őket?... Hogyan és mivel kényszeríthette egyik férfi a másikat, hogy bevegye a mérget... mert ön azt mondja, - s ez valószínűnek is látszik, - hogy az áldozatot méreg ölte meg?... Mi volt a gyilkos célja, miután rablás nem lehetett, mert az áldozatnak mindene megvolt?... Hogy került oda az a jegygyűrű?... S mindenekfölött: miért irta a gyilkos a német „Rache” szót véres betűkkel a falra?... Megvallom, hogy semmiképpen se látom utját-módját annak, hogy mindezeket a körülményeket összeegyeztessem!

Holmes mosolyogva bólintgatott és így felelt:

- Ön nagyon is pontosan és kimerítően összegezi a helyzet nehézségeit és ellentmondásait... Bizonyos, hogy még sok a homályos ebben az esetben, bár én már tisztában vagyok a főbb dolgokkal. A szegény Lestrade nevezetes fölfedezése, értem a „Rache” szót, egyszerűen arra való volt, hogy tévútra vezesse a rendőrséget s azt akarta szuggerálni, hogy valami titkos társulat követte el a gyilkosságot... Annyi bizonyos, hogy a véres betűket nem német ember irta.

... Ha emlékszik: az A betűnek németes alakja volt pedig a német, ha nyomtatott betűket ír, kivétel nélkül mindig latin betűket pingál, úgy, hogy mérget vehetünk rá, hogy ezt a szót nem német ember irta, hanem más nemzetbeli, aki azt akarta magáról elhitetni, hogy német. És ebbeli buzgalmában túl lőtt a célon... De most, kedves Watson, egyelőre nem mondok többet az esetről. Ön is tudja, hogy az összeesküvőtől csak addig félnek, míg nem tudják a terveit; s ha én is mindent elárulok, ha szegény-végre elmondom nyomozásom módszerét, fegyvereit: - ön könnyen arra a meggyőződésre juthat, hogy én is igen közönséges, mindennapi fickó vagyok.

- Erről szó sem lehet! - feleltem komolyan. - Ön olyan exakt tudománnyá tette a nyomozást, hogy immár szinte tökéletesíteni se lehet a módszerén.

Holmes elpirult a dicséret hallatára, melynek őszinte komolysága fölötté kedvesen lepte meg. Már tapasztaltam rajta, hogy legalább is ép úgy szereti, ha dicsérik a tudományát, mint a fiatal leány, ha a szépségét magasztalják.

- Még mondok valamit, - szólt hirtelen. - A gyilkos, akinek otromba csizmája s az áldozat, akinek elegáns, finom cipője volt, egy kocsiban jöttek s a legbarátságosabb egyetértésben, valószínűleg karonfogva mentek be a házba. Odabent a szobában föl s alá járkáltak: azaz, helyesebben, az áldozat egy helyben állt, míg gyilkosa izgatottan járt előtte föl s alá. Mindezt a padló porában láttam, s azt is kiolvastam a nyomokból, hogy a gyilkos, minél tovább sétált, annál izgatottabb lett... Ezt bizonyítja az, hogy lépéseinek távolsága egyre nagyobbodott, vagyis a gyilkos fokozatosan hosszabbakat lépett. Közben egyre beszélt s kétségtelen, hogy mindjobban belelovagolta magát a heves szenvedélybe... Ekkor esett meg a tragédia... Ezzel mindent elmondtam önnek, - mit bizonyosan tudok; - a többi már csak föltevés és következtetés. Kiinduló pontnak mind a mellett ez is elég, s ezen az alapon már lehetne dolgozni... De

siessünk, barátom, én még hangversenyre akarok menni ma, hogy meghalljam Neruda kis-asszonyt...

E beszélgetés alatt kocsink sebesen hajtott keresztül-kasul London külvárosának sáros, ködös utcáin; az egyikben végre, mely a többinél is sárosabb és piszkosabb volt, megállt a kocsi.

- Ez Audley-Court, - mondta Holmes, kiugorva a kocsiból. - Most nézzünk a rendőr után.

Az ódon, barátságtalan épület kövezett udvarán egész csomó rongyos, szurtos gyerek játszott, kergetőzött. Keresztül-kasul az udvaron ruhaszáritó kötelek voltak kifeszítve s a még vizes, csepegő ruhadarabok alatt bukdácsolva nagysokára megtaláltuk a 36. számú lakást, melynek ajtaján kis réztáblácska volt s rajta a „Rance” neve.

Becsöngettünk s a cseléd azt mondta, hogy a rendőr alszik. Együttal bevezetett egy kis szalón-forma szobába, hogy várjuk meg ottan, míg a gazdája fölkel és bejön.

Rance csakhamar jött is; látszott rajta, hogy meglehetősen boszus, amiért ágyából fölzavartuk s amikor Holmes elmondta neki, hogy miért jöttünk, kissé ingerülten felelte:

- Tessék olvasni a hivatalos jelentést, amit az esetről irtam.

Holmes kivett zsebéből fél sovereignt s gondolkozva forgatta az ujjai közt.

- Azt hittem, - mondta kitérően, - hogy öntől még megtudhatnánk egy-némely jelentéktelen részletet.

- Szívesen elmondok önnek mindent, amit tudok, - szólt a rendőr udvariasabban s le nem vette szemét a kis arany pénzdarabról.

- Nos, hát kérem, mondja el elejétől végig, hogy történt, - mondta Holmes, kissé a rendőr felé fordulva.

Rance leült a szófára, összeráncolta homlokát s mélyen gondolkozni látszott, nehogy kifeledjen valamit elbeszéléséből.

- Az elején fogom kezdeni, - szólt végre. - A szolgálatom éjjeli tiz órakor kezdődik és reggel hat óráig tart. Tizenegy óra tájban verekedés volt a „Fehér rózsá”-ban, de éjjélre ismét csöndes volt a környék. Egy óra tájban esni kezdett s ekkor Murcher Harryval találkoztam, - aki, tetszik tudni, elfogta annak idején Holland Grovet - s a Henrietta-utca sarkán megálltunk egy kissé beszélgetni... Aztán, lehetett vagy éjjél után két óra, vagy talán valamivel több is, - azt gondoltam, hogy szétnézek kissé a kerületben - rendben van-e minden a brixtoni negyedben... Meglehetősen nagy sár volt s az utcákon egy lélek se járt. Járókelővel egyetlen-eggyel se találkoztam, bár kocsi ment arra kettő-három... Némán, tünődve ballagtam az uton s éppen azon gondolkoztam; mily jól is esnék egy csésze forró grog jó sok rummal és cukorral, midőn egyszerre csak világosságot láttam abban a bizonyos házban... Ez nagyon meglepett, mert tudtam, hogy üres és lakatlan; legutolsó lakója tifuszban halt meg s a gazdája nem bírta kiadni azóta a lakást, bár igen sokat engedett az árából... Mondom, meghökkentem egy kicsit a gyertyavilág láttára s mindjárt gondoltam, hogy valami baj van... Mikor odaértem a ház ajtajához...

- Ön megállt ott, - vágott közbe Holmes - és visszaballagott a kert rácsos kapujához... Miért tette ezt?

Rance ijedten ugrott föl a szófáról és megdöbbenve, leirhatatlan álmélkodással bámult Sherlock Holmesre.

- Hát... hát ez... igaz, uram, - dadogta végre; - de hogy ön honnan tudja, a jó Isten a megmondhatója!... Hát úgy történt, hogy mikor odaértem a ház ajtajához és megálltam, oly csöndes, oly félelmetes csöndes volt minden, hogy azt gondoltam, jobb lenne, ha másodmagammal men-

nék be a házba... Nem igen szoktam megijedni a magam árnyékától, de ebben a pillanatban az jutott eszembe, hátha az a tifuszban meghalt lakó jött vissza, hogy szétnézzem a régi lakásban... Ez a kísértetes dolog kissé kihozott a sodromból, s ezért mentem vissza a kertajtóhoz, hogy hátha megláthatnám a Murcher lámpáját, de bizony se őt nem láttam, se senki mászt a környéken.

- Nem volt az utcán senki?

- Egy teremtettt lélek se, uram; még csak egy gazdátlan eb se... Erre aztán megembereltem magamat, visszamentem és kinyitottam a ház ajtaját. Odabent csöndes volt minden, s így bementem abba a szobába, ahol a gyertya égett... Ez a világ - vörös viaszgyertya-darab - ott égett a kandalló párkányán s egyenesen rásütött a...

- Jól van, a többit tudom - vágott közbe Holmes. - Ön többször körüljárt a szobában, aztán letérdelt a halott mellé a földre, majd kiment, próbálta kinyitni a konyha ajtaját és akkor...

John Rance másodszor is fölugrott a szófáról, de ezuttal a meghökkenés mellett a gyanakvás kifejezése is ott volt a szemében.

- Hol rejtőzött ön, hogy mindezt látta? - kiáltott föl hevesen. - Ugy látszik, hogy ön sokkal többet tud a dologról, mint tudnia kellene.

Holmes föl kacagott s oda adta névjegyét a rendőrnek, mondván:

- Nehogy letartóztasson a gyilkosság vádja miatt!... Én is a vizslák egyike vagyok és nem a farkas; akár mr Gregson, akár mr Lestrade jót áll értem... Nos, beszéljen tovább! Mit csinált aztán?

Rance ismét leült, de látszott rajta, hogy épen nincs megnyugodva. Habozva folytatta:

- Kijöttem a házból az utcára, belefújtam a sipomba s erre odajött Murcher, majd később még két rendőr.

- Akkor is néptelen volt az utca?

- Bizony az, hacsak...

- Nos, hacsak? - unszolta a rendőrt Holmes izgatottan.

Rance elvigyorodott és így felelt:

- Hát a részeg ember nem számít.

- Hogy-hogy? - kiáltott közbe Holmes hevesen.

- Hát kérem - folytatta Rance, - én már sok részeg embert láttam világéletemben, de olyan tökrészeget, mint ekkor éjszaka, bizony talán még egyet sem... Mikor kijöttem a házból, neki volt támaszkodva a rácshoz és torka szakadtából ordított, mint a koldus a bucsuban... Azt üvöltötte, hogy: - „Megfújják a trombitát, el kell masírozni...” de úgy odáig volt, hogy igazán nem bírt a lábán állni.

- Miféle ember volt? - kérdezte Sherlock Holmes nyersen.

A rendőrt mintha boszantotta volna ez a kitörés; vállat vonva, boszusan felelte:

- Közönséges részeg ember, aminő ezer is akad minden éjszaka; - csak hogy ez jobban ordított, mint a többiek szoktak... Ha nem lett volna egyéb dolgunk, bizony be is kísértük volna...

- Nem nézte meg az arcát, a ruháját? - vágott közbe Holmes türelmetlenül.

- Meg kellett nézmem, mivel én állítottam talpra és ebben Murcher is segített... Hosszu szálas fickó volt, az arca vörös, nagy sál a nyaka körül, mely az állát is eltakarta...

- Ez az! - kiáltott föl Holmes. - És hova lett az az ember?

- Sokkal több dolgunk volt, semhogy vele is törődhattünk volna! - felelte a rendőr kikelve, boszusan. - Bizonyosan haza talált a bitang nélkülünk is!

- Milyen ruhában volt?

- Barna felső-kabátot láttam rajta.

- Volt nála ostor?

- Ostor?.. az nem volt.

- Akkor a kocsiban hagyta, - dünnyögte Holmes halkán. - Nem látott vagy hallott egy kocsit az utcán?

- Nem.

- Nos itt van ez a fél sovereign - mondta Holmes fölállva és kalapját véve. - Félek, Rance, hogy ön nem sokra viszi a rendőrségben. Egyébre is használhatná a fejét, nem csupán arra, hogy a csákóját rátegye... A múlt éjszaka egy csapásra őrmester lehetett volna. Az a részeg ember, aki már a markában volt önnek, az egyetlen ember, aki tudja ennek a rejtélynek a titkát: s épen ő az, akit keresünk... De most már ne is beszéljünk erről: mondom, hogy így van s nekem elhiheti... Gyerünk, Watson.

Visszamentünk a kocsinhoz, ott hagyván a félig hitetlen, félig megdöbbszent embert, a küszöbön.

- Ostoba számár! - dörögte Holmes keserűen, mialatt haza hajtattak. - Ha elgondolom, hogy markában tartotta a jó szerencsét és elszalasztotta!...

- Én azonban még most se sokat tudok, - feleltem tünődve. - Igaz, hogy ennek a részeg embernek a leírása egyezik avval, amit ön adott az állítólagos gyilkosról; de hát miért jött volna vissza a házba, miután egyszer már elment?... Ez nem szokásuk a gyilkosoknak!

- A gyűrűért, Watson, a gyűrűért, ez csábította, kergette vissza! Ha nincs más mód arra, hogy megcsipjük, ez a gyűrű mindig alkalmas és biztos csalétek lesz rá, hogy horogra kerítsük. Meg fogom őt csipni Watson; százat teszek egy ellen, hogy megcsipem. S ezt mind önnek köszönhetem. Ha rá nem unszol, én bizony soha el nem megyek Brixtonba s akkor elvesztem a legszebb alkalmat, a legbonyolultabb bűnügyet, melylyel eddig találkoztam.

De most menjünk reggelizni, hogy el ne késsünk Neruda kisasszony hangversenyéről. Mondhatom, hogy igen nagy művésznő!... ahogy ő intonálja a „Lammermoori Lucia” nagy áriáját, ahhoz foghatót még sohasem hallottam... Trallala liralay...

És Holmes hátradőlve székében, gondtalanul trillázott, mialatt én az emberi szellem sokféleségéről tanakodtam.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A hirdetésünk látogatót hoz.

Ez a reggeli kirándulás nagyon megviselte az én gyöngye idegeimet, úgy hogy délután halálosan fáradt voltam. Alig vártam, hogy Holmes elmenjen a hangversenyre; rögtön lefeküdtem a divánon és szundikálni akartam pár óráig, - de nem bírtam elaludni.

Amit láttam és hallottam, úgy fölizgatott, hogy a szememet se bírtam lehunyni. S valahányszor mégis lehunytam, mindjárt ismét ott láttam a meggyilkolt alakját, amelynél szörnyűbbet, irtózatosabbat még lázas álmomban se tudtam volna képzelni... Annyira utálatos volt az a meggyilkolt ember, hogy szinte hálát éreztem a gyilkosa iránt, amiért a társadalmat megszabadította ettől a szörnyetegtől.

Mert az volt, szörnyeteg; - s ha képfaragó vagy festő a legundokabb faunt akarta volna meg-személyesíteni, nem találhatott volna rá jobb modellt, mint aminő ez az Enoch A. Drebbler volt Cleveandból... Mindamellett éreztem, hogy a gyilkosságot nem lehet megtorlatlanul hagyni s hogy az utálatossága nem mentség a törvény szemében.

Minél tovább gondolkoztam az esetről, annál különösebbnek tetszett Holmesnek az a föltevése, hogy az áldozatot méreggel ölték meg. Emlékeztem, hogy Holmes megszagolta a hulla ajkait s bizonyára fölfedezett rajtuk valamit, amiből a mérgezésre következtetett.

De ha nem méreg ölte meg, mitől halt volna meg, mikor se fojtogatásnak, se vérnek, se semmiféle más erőszaknak a jele nem látszott rajta?... Viszont pedig, - kinek a vére volt az, mely annyi helyen s oly bőven bemocskolta a padlót?

A küzdelemnek semmi nyoma sem látszott a szobában s az áldozatnak nem volt semmiféle fegyvere sem, amelylyel megsebesíthette volna ellenfelét...

Éreztem, hogy ameddig ezeket a kérdéseket tisztán és megoldva nem látom, se én magam, se Holmes nem igen alhatunk nyugodtan. Igaz, hogy a Holmes határozott magatartásából s az eddig elmondott részletekből láttam, hogy neki már megvan a theóriája, melylyel az egész esetet megfejtethi, - de ez csak theória volt s mint egyszerű föltevést, nem fogadhattam el valóságnak.

Késő este volt, mikor Holmes megjött, - oly késő, hogy mindjárt gyanítottam, hogy a hangverseny után még egyébűtt is járt. Az ebéd már az asztalon volt, mikor végre Holmes is megjött.

- Mondhatom, hogy nagyszerű volt! - kezdte, mihelyt az asztalhoz ült. - Emlékszik-e, mit mond Darwin a zenéről?... Azt mondja, hogy a zene és ének már előbb megvolt az emberek közt, mint a beszéd, - s talán ez az oka annak, hogy a zene annyira hat ránk. Bizonytalan emlékek alszanak lelkünk mélyén, azokból a ködös századokból, amikor az emberiség még a csecsemő korát élte.

- Ez nagyon is merész és tágkörű gondolat, - feleltem.

- Aki a Természetet akarja magyarázni, vagy megérteni, annak nem is szabad gyávának lenni, vagy igen szűk fogalmi körbe zárkózni, - folytatta Holmes. - De mi baja van önnek?... Egészen kikelt a színéből! Ugy látszik, ez a brixtoni rejtély megzavarta?

- Hát ha igazat kell mondanom, - bizony megzavart. Afganisztáni tapasztalataim után szinte szégyenlem is... A maivandi csatában láttam, hogy darabokra vagdalják, izekre tépik társaimat, s akkor egyetlen egy idegem se rándult meg e mézszárláson...

- Oh, ez természetes. Itt se maga a halál izgatja önt, hanem a rejtély; ahol nincs izgató képzelet, fantázia, ott nincs iszonyat, borzalom se... Olvasta az esti lapot?

- Még nem.

- Tüzetesen leírja az egész esetet. De azt nem említi, hogy mikor a hullát fölemelték, egy női karikagyűrű esett a földre. És ez nagyon kapóra jött nekem.

- Miért?

- Olvassa csak el ezt a kis hirdetést... Ma reggel, mindjárt az eset után, valamennyi ujságba beletettem.

Átadta az ujságot, s én elolvastam a hirdetést, melyet mutatott. A „Talált tárgyak” rovatában ez volt az első hirdetés, és így hangzott:

„Ma reggel egy arany karika-gyűrűt találtak a Brixton-uton, a „Fehér Rózsa” és a „Kék Róka” közti darabon. Tulajdonos jelentkezhetik dr. Watsonnál, Baker-utca 221/b, ma este nyolc és kilenc óra között”.

- Bocsásson meg, hogy kölcsön vettem a nevét, - mondta Holmes. - Ha a magam nevével közlöm a hirdetést, a ravasz detektívek valamelyike beleavatkozhatik a dologba, s utóbb még mindent elront.

- Nagyon helyes, - feleltem; - de tegyük föl, hogy valaki csakugyan eljön a gyűrűért... mi lesz akkor? Hisz nincs itt a gyűrű!

- Oh hogyne volna - mondta Holmes s mindjárt a kezembe adott egyet. - Itt van a gyűrű: szakasztott mássa annak, amit a gyilkosság színhelyén találtak.

- S mit gondol Holmes, - kérdeztem, - ki fog eljönni ezért a gyűrűért?

- Ki más, mint az a barna felső-kabátos ember... a mi pirosarcu, nagy csizmájú barátunk?... Vagy ha nem ő maga jön, akkor a cimboráját, cinkosát küldi ide.

- Nem fél, hogy ez a vállalkozása törbe ejtheti?

- Szó sincs róla!... Ha az én theóriám helyes, - és ezer okom van hinni, hogy az, - a mi emberünk inkább bármit kockáztat, sem hogy a gyűrűjét elveszítse... Szerintem akkor ejthette el, mikor Drebbler hullája fölé hajolt megnézni, hogy él-e még? de mindjárt akkor nem vette észre, hogy elvesztette.

- Hát mikor?

- Csak akkor, mikor már kijött a házból... S ekkor mindjárt sietett is vissza, de már későn; - mert a rendőr már ott volt, még pedig épen a gyilkos vigyázatlansága miatt... az égve hagyott gyertya világa csábitotta oda... A gyilkos részegnek tetette magát, hogy eloszlassa a gyanút, amely a rendőrben fölébredett volna, mikor ott találta a kerítésnek dőlve... Már most képzelje magát ennek az embernek a helyzetébe... Tünődve a dolgon, könnyen arra a gondolatra juthatott, hogy a gyűrűt talán az uton vesztette el, mikor már kijött a házból... S ha így van, mi egyebet tehet, mint hogy gondosan átolvassa az esti lapokat, hogy nem találja-e valahol, a „Talált tárgyak” rovatában az ő gyűrűjét is?... Az én hirdetésem, persze, rögtön megakad a szeme; oda lesz örömeben... Miért is félne a csapdától? Semmiféle gyanus ok nem szól amellet, hogy a gyűrű megtalálása összefüggésben van a gyilkossággal. Tehát eljön... minden esetre eljön; - s legkésőbb egy óra múlva színről-szinre látjuk őt itten.

- Hát aztán? - kérdeztem.

- Oh, a többi már csak bizza rám; én majd elbánok vele!... Van önnek valami fegyvere?

- Megvan a régi szolgálati revolverem, s töltések is vannak hozzá.

- Mindenesetre jó lesz, ha rendbe hozza és megtölti. Ez a fickó kétségbeesetten elszánt ember lehet s bár én orozva támadom meg, azért mégis készen kell lennünk mindenre.

Bementem a hálósobába, előszedtem a revolveremet és megtöltöttem. Mire visszajöttem vele az ebédlőbe, már leszedték az asztalt és Holmes ott ült a kényelmes karosszékben, ölében a hegedű, melynek hurjait ábrándosan pöngette.

- A gombolyag bonyolódik és egyre kuszáltabb lesz, - mondta, mikor beléptem. - Éppen most kaptam feleletet amerikai sürgönyömrre; - ez is megerősíti az én föltevésemet. Eltaláltam az esetet, mintha csak tanuja lettem volna.

- Nos, és ez az eset? - kérdeztem kíváncsian.

- Azt hiszem, új hurokat kell vennem a hegedűmre, - felelte Holmes, mintha nem is hallotta volna a kérdésemet. - Tegye zsebre a pisztolyt, Watson s ha jön a fickó, beszéljen vele könnyedén és közömbösen. A többit csak bizza rám. Ne ijessze meg azzal, hogy nagyon élesen szemügyre veszi.

- Pont nyolc óra van, - mondtam a zsebórámrá nézve.

- Akkor pár perc múlva már itt lesz - felelte Holmes. - Nyissa ki az ajtót, de halkan... Ugy... most vegye be a kulcsot és belülről tegye a zárba... Köszönöm, jól van... Nézze csak ezt a ritka, régi könyvet: Tegnap találtam egy antiquárius boltjának a fenekén... „De jure inter gentes”... Lüttichben nyomtatták, a Németalföldeken, 1642-ben... Károly angol királyunk feje még szilárdan állt a vállain, mikor ez a kis barna-táblás könyv napvilágot látott.

- Ki nyomtatta?

- Philippe de Croy... Obszkurus könyvnyomtató lehetett... Az első lapján, elsárgult betűkkel, ott van a gazdája neve is: „Ex libris Guliolmi Whyte”... Isten, tudja, ki lehetett ez a Whyte Vilmos! Lehet, hogy valami pedáns, nagyképű törvénytudó a XVII. században... Az írása legalább kacskaringós, mint a prókátoroké volt abban az időben... Csitt! Jön az emberünk...

Kivül erősen megrántották a csengőt. Holmes lassan fölkelt és székét közelebb tolta az ajtóhoz... Hallottuk, amint a cseléd leszaladt a lépcsőkön, végigment a folyosón és visszatolta a vasreteszt az utcaajtón...

- Itt lakik dr. Watson? - kérdezte valaki erős, tiszta, de kissé nyers hangon.

A cseléd válaszát nem hallottuk, de hallottuk, amint a kapu becsapódott s valaki lassan jött fölfelé a lépcsőn... A járása azonban tétova és csoszogó volt... Holmes arcán nagy meglepetés tükröződött, amint a közeledő lépteket hallgatta... Az ismeretlen egyre feljebb jött, most végigtotyogott a rövid folyosón, megállt az ajtó előtt és halkan kopogtatott...

- Tessék! - kiáltottam hangosan.

És a durva, szálas férfi helyett, akit vártunk, nagyon öreg képű asszony csoszogott be az ebédlőbe... Ugy látszott, hogy lámpásunk erős fénye elkápráztatta a szemét, mert miután bólintott egyet üdvözlésképen, pislogva nézett ránk gyulladáisos, karikás szemeivel és idegesen, reszkető ujjakkal keresgél a zsebeiben.

Lopva rápillantottam Holmesre, akinek az arcán oly elkeseredett, boszus levertség látszott, hogy alig birtam elfojtani a kacagásomat.

A vén satrafa egy esti lapot vett elő a zsebéből és rámutatott a Holmes hirdetésére.

- Ez hozott ide engem, jó urak, - szólt ismét nyájasan hajlongva. - Az arany karikagyűrű, amely a Brixton-uton veszett el. Ez a gyűrű a Sally leányomé, aki csak most egy éve ment

férjhez és az ura kormányos egy helyi gőzösön és a jó Isten tudná, hogy mi történik, ha meg nem kerülne ez a gyűrű!... mert a vőm bizony hörcsögös természetű ember mindig, ha pedig iszik, akkor Isten mentsen meg mindenkit az öklétől! Hát ugy történt, kérem, hogy a Sally leányom a múlt éjszaka a cirkuszban volt és...

- Ez az a gyűrű? - kérdeztem s fölmutattam a Holmes gyűrűjét.

- Hála a jó Istennek! - kiáltott föl a vén csoroszlya, összecsapva a kezeit - No, meg is örül a Sally ma este!... Hát persze, hogy ez az.

- És hol lakik ön? - kérdeztem, fölvéve a ceruzát az asztalról.

- Duncan-utca 13. Az bizony elég messzire van ide.

- Nem tudok cirkuszt a Duncan-utca és a Brixton-ut közt, - szólt most Holmes hirtelen.

Az öreg asszony lomhán arra fordult és élesen Holmesre nézett gyulladásszerű, vörös szemeivel.

- Ez az ur az én lakásomat kérdezte, - szólt aztán vontatva. - Sally leányom, a Mayfield-téren lakik.

- S mi az ön neve?...

- Az én nevem Sawyer... a leányomé Dennis... a férjét hívják Dennisnek; Tom Dennis kemény legény, alig akad párja egész Londonban a kormányosok közt... tisztelik, becsülik is, míg a hajón van, de ha partra teszi lábát, a bor meg a pálinka úgy megvadítja, hogy...

Holmes intett nekem, mire félbeszakítottam a vén asszonyt.

- Itt a gyűrűje, mrs Sawyer, kétségtelen, hogy az ön lánya vesztette el s én örülök, hogy visszaadhatom jogos tulajdonosának.

A vén csoroszlya egyre hálálkodott, áradozva köszönte meg a szíveségemet, aztán bókkolt, hajlongott és kicsoszogott a szobából.

Alig ment ki, Sherlock Holmes is fölugrott, és beszaladt a szobájába. Pár pillanat múlva ismét visszajött, csak éppen az ulster köpönyegét vette föl.

- Utána megyek, - szólt gyorsan, - bizonyos, hogy cinkostársa a gyilkosnak és a nyomára vezet. Ne feküdjék le, míg megjövök.

Alig csapódott be az utcaajtó e különös látogató mögött, már Sherlock Holmes is leszaladt a lépcsőn és óvatosan kisurrant az utcára. Aztán kinézve az ablakon, láttam a vén csoroszlyát, amint lassan totyogott az utca tulsó felén, míg üldözője pár lépéssel utána ballagott, az utca innenső felén.

- Vagy helytelen az egész theóriája, - gondoltam magamban, - vagy pedig megtalálja az egész rejtély titkát.

Nem volt rá szükség, hogy Holmes kérjen, hogy ébren várjam meg, míg hazajön; ha még úgy akartam volna is aludni, éreztem, hogy lehetetlen mindaddig, míg csak meg nem hallom kalandja eredményét.

Félkilenc lehetett, mikor Holmes elment. Fogalmam se volt, hogy meddig maradhat ott, de azért elszántan pipáztam a szófán és szórakozásul lapozgattam Murger nevezetes könyvében: - Vie de Bohème...

Elmult tiz óra s hallottam a cseléd lépteit, amint fölment aludni szobájába... Elmult tizenegy óra s a háziasszony is elvonult ajtónk előtt, éjszakai nyugalomra... Végre, valamivel éjjél előtt hallottam, hogy Holmes kinyitja a kaput...

Mihelyt belépett a szobába, azonnal megláttam az arcán, hogy nem járt sikerrel. Vidámság és boszúság látszottak küzködni benne, míg végre az előbbi hirtelen diadalmaskodott és Holmes hangos kacajra fakadt.

- A világért se szeretném, hogy Lestrade vagy Gregson megtudja ezt a kudarcot! - kiáltott föl, beleülve karosszékébe. - Annyi borsot törtem már az orruk alá, hogy most az egyszer ők se mulasztanak el a gunyolódást...

- De hát mi történt, Holmes? - kérdeztem kíváncsian.

- Oh, ön előtt nincs mit röstellnem, Watson; ez egyszer tul járt az eszemen az a vén banya... Alig ment öt percig, elkezdett sántikálni és meglátszott a járásán, hogy szörnyen fáj a lába... Egyszer aztán megállt s odaintett egy szembe jövő kocsit. Igyekeztem elég közel lenni hozzá, hogy meghalljam a címet. De nem volt rá szükség, mert oly hangosan kiabált, hogy a tulsó soron is meghallották. - „Vigyen el a Duncan-utcába, a 13-ik szám alá!” - mondta a kocsisnak.

- Hát mégis ott lakott? - szóltam közbe.

- Ott ám, csak várjon! - felelte Holmes vigan. - Tehát, mikor láttam, hogy a csoroszlya már bemászott a kocsiba, hirtelen hátul kerültem és én is fölkapaszkodtam rá... Ebben a mester-ségben minden detektívnek művésznek kellene lennie... Nos, elég az hozzá, hogy gyorsan robogtunk a Duncan-utca felé. Mikor az utcába befordultunk, még mielőtt a 13-as ház elé értünk, ügyesen leugrottam és kényelmesen, lomhán, gyalog ballagtam a ház felé... Láttam, hogy a kocsit megáll; a kocsis leugrik a bakról, kinyitja a kocsiajtót és - vár... De a kocsiból nem szállt ki senki!... Mikor odaértem, a kocsis épen bedugta a fejét az üres kocsiba és oly irtózatossan káromkodott, hogy hozzá fogható még a Piccadilly csapszékeiben se hallottam. A kocsiban nyoma se volt az utasnak s félek, hogy a szegény kocsis bottal ütheti a nyomát a fuvarnak... Mikor végre elhajatott, becsöngettem a 13-as számú házba s megtudtam, hogy egy becsületes papirkereskedő lakik benne, valami Keswiek s hogy se a házban, se a környékben sohasem hallották a Sawyer vagy a Dennis nevet.

- Csak nem akarja elhíttetni velem, - kiáltottam föl álmélkodva - hogy a vén totyogós csoroszlya ki tudott ugrani a szaladó kocsiból, még pedig úgy, hogy se ön, se a kocsis észre ne vegyék?...

- Vén csoroszlya?! - kiáltott föl Holmes hevesen. - Mi voltunk a vén banyák, Watson, hogy rászédettük magunkat! Nem vén asszony volt az, hanem fiatal ember, még pedig nagyon is ügyes és ráadásul tökéletes színész... Ahogy föl volt öltözve és maszkírozva, becsületére vált volna akármelyik színésznek... Bizonyára észre vette, hogy követem és így akart tőlem szabadulni. Ez csak annak a jele, hogy a gyilkos, akit üldözünk, korántsem oly egyedül álló ember, mint ahogy én hittem; hanem igenis vannak barátai, akik még arra is készek, hogy kockáztassanak érte egyet-mást... Nos, doktor, ön már nagyon fáradt és álmos... Fogadjon szót és feküdjék le...

Mivel valóban nagyon kimerült voltam, megfogadtam Holmes tanácsát és bementem a hálószobámba. Ő még ott maradt az ebédlőben, a kandalló hamvadó tüzével szemközt is még azután is sokáig hallottam, amint lassan pöngette a hegedű hurjait; ábrándozott és a rejtélyes problémán törte a fejét, melynek első szála kisiklott kezéből...

HATODIK FEJEZET

Gregson Tóbiás kivágja a rezet.

Másnap minden ujság tele volt a „Brixtoni rejtély”-lyel, ahogy az esetet elkeresztelték. Mindegyik hosszasan leírta a gyilkosság részleteit, egy másik pedig vezércikkben is foglalkozott vele.

A Daily Telegraph hangsúlyozta, hogy a bűnügyek hosszú sorozatában ritkán fordult elő tragédia, mely megdöbbentőbb, rejtélyesebb körülmények közt játszódott volna le... Az áldozat német neve, minden más ok - például: rablás - hiánya, valamint a vérrrel irt „Rache” szó a falon, egyszerűen minden azt mutatta, hogy a gyilkosságot politikai száműzöttek és forradalmárok követték el.

Az ujságíró könnyedén célzott a „Vehmgericht”-re, az aqua tofanára, a karbonárikra, Brinvilliers márkinőre, Darwin theóriájára, Malthus elméletére, a Ratcliff Highway titkos bandáira s avval a figyelmeztetéssel végezte cikkét, hogy jó lesz, ha a kormány szigorubb felügyeletet gyakorol az Angliába érkező idegeneken...

A Standard erős politikai célzattal tárgyalta az esetet s azt magyarázgatta, hogy az ehhez hasonló törvénytíráások és vad kegyetlenségek rendszeren csak liberális kormányzat alatt fordulnak elő. Oka pedig az, hogy a durva tömeg ösztöneit és szenvedélyeit mi sem fékezi, mert a törvény tekintélyét gyöngíti a liberális-demokrata áramlat.

A meggyilkolt amerikai polgár volt s pár hétig lakott csak a metropolisban. Charpentier asszonynál volt penzióban, a Torquay-Terraceon. Utjában a magán-titkára, mr Joseph Stangerson kísérte. Mind a ketten szerdán, e hó 4-ikén bucsuztak el a házi asszonytól s az Enston-állomásra hajtottak, avval a kifejezett szándékkal, hogy a liverpooli express-vonatra ülnek.

Látták is őket együtt a perronon, de senki sem tudta, mi történt velük egész addig, míg mr Drebbler hulláját meg nem találták egy üres házban, a Brixtoni-uton, több mértföldnyire Enstontól. Hogy mi módon került oda s milyen halállal mult ki? oly kérdések, amelyekre ez idő szerint még nem lehet felelni. Azt se tudja senki, hogy mr Stangerson hová lett... De örömmel halljuk, hogy mr Lestrade és mr Gregson, a két legügyesebb detektív vezeti a vizsgálatot s az ő személyes buzgalmuk és tehetségük szinte bizonyos záloga annak, hogy rövid időn mindent megtudunk ebből a rejtélyes ügyből.

A Daily News megjegyezte, hogy a gyilkosság kétségen kívül politikai bűntény. Az a zsarnokság és a liberális eszmék gyűlölete, mely a kontinentális kormányokat kivétel nélkül vezeti, Angliába kergetett egész sereg olyan embert, aki derék polgár lehetett volna hazájában is, ha nem üldözik szabadelvű és demokratikus eszméiért. E menekülteknek szigorú politikai törvényeik vannak s aki vét ezek ellen, halállal bünhődik.

A rendőrség főtörekvése most az, hogy megtalálja mr Stangersont, az áldozat titkárát, s megtudjon egyet-mást a meggyilkolt életmódjáról, szokásairól, összeköttetéseiről. Nagy eredmény már az is, hogy megtalálták a házat, melyben lakott, - ezt a sikert mr Gregson, ez a kiváló detektív érte el...

Sherlock Holmes meg én együtt olvastuk e lapokat a reggeli alatt, s úgy láttam, hogy barátom igen jól mulat e sokféle furcsaságokon.

- Nem megmondtam önnek, - szól aztán, - hogy akármi történik is, a Lestrade és Gregson dicsérete el nem marad.

- Ez csak előleg; minden attól függ, hogyan végzik a dolgukat.

- Ugyan dehogy! Higgye el, hogy ettől semmi se függ. Ha megfogják a gyilkost, ez tehetségük és fáradságuk érdeme lesz; ha nem fogják meg, akkor sajnálni fogják dicséretes fáradozásuk sikertelenségét. Akármit tesznek, az elösmerés mindig kijár nekik, mert régi igazság, hogy - Un sot trouve toujours un plus sot qui l'admire...

- Mi a patvar ez? - kiáltottam föl hirtelen, mert e pillanatban zajosan fölfelé törtető lépéseket hallottam a lépcsőkön, a háziasszonyunk pedig bosszusan kiabált odakint.

- Ez a Baker-utcai rendőrség detektív-osztálya, - felelte Holmes komolyan.

S alighogy kimondta e szavakat, féltucat rongyos, szurtos utcagyerek vonult be a szobába, - csupa válogatott, szemén-szedett, vásott suhanc, akiknek arcáról lesírt a furfang és szemfülesség.

- Vigyázz! - rivallt rájuk Holmes hangosan.

A féltucat suhanc oly katonás pontossággal sorakozott s oly mozdulatlanul állt, mint a cövek.

- Jövöre, - folytatta Holmes parancsolóan, - csak Wiggins maga jöjjön föl jelentést tenni; ti többiek pedig odalenn várjátok meg őt... Nos, Wiggins, megtalálta?

- Nem, uram, nem találtuk meg, - felelte az egyik suhanc.

- Szinte gondoltam, hogy nem találják meg. De azért csak rajta, kettőzött buzgalommal kell utána járni. Itt van a mai nap zsoldja...

Egy shillinget adott mindegyiknek s így folytatta:

- Most elmehettek, de legközelebb jobb hírrel jöjjetek vissza!

Intett a kezével, mire a suhancok sarkon fordultak, leszaladtak a lépcsőn, nemsokára az utcán hallottuk vidám kiabálásukat.

- Egy ily furfangos suhanc többet tehet, mint féltucat detektív, - jegyezte meg Holmes. - A „hivatalos közeg” pusztá láttára elnémul minden ajk. Ezek a fickók ellenben befurakodnak mindenhová, mindent meghallanak, kiszimatolnak. És éles eszük is van, csak szervezni kellene őket.

- Ebben a brixtoni esetben foglalkoztatja őket? - kérdeztem Holmestől.

- Most igen; van egy körülmény, amit egész bizonyosan szeretnék tudni... Halló!... Na, most mindjárt fura dolgokat fogunk hallani... Amott jön Gregson, a tulsó félen, s az arca szinte sugárzik a dicsőségtől... Azt hiszem, egyenesen idejön... Ugy van: megállt a kapu előtt...

A csengőt hevesen megrántották, s pár pillanat múlva Gregson hármásával ugrálta át a lépcsőket s bombaként tört be hozzánk.

- Kedves barátom, - kiáltott föl, melegen rázva, szorongatva Holmes kezét, - gratuláljon nekem!... Megoldottam a rejtélyt! - Oly tiszta és világos az ügy, mint a nap!

Ugy rémlett, hogy Holmes arca elborul egy pillanatra.

- Ön hát azt hiszi, - kérdezte vontatva, - hogy megtalálta a helyes nyomot?

- A helyes nyomot?!... Oh, az még semmi; már a gyilkos is megvan és pedig zár alatt!

- S mi a neve?

- Arthur Charpentier, tengerészaltiszt ő felsége hajós-hadseregében! - kiáltott föl Gregson nagyhangon és hencegve elégedetten dörzsölte kövér kezeit.

Sherlock Holmes megkönnyebbülten föllélegzett és mosolyogva kínálta szivarral a detektivet.

- Üljön le, kedves Gregson és gyújtson rá. Nagyon kíváncsi vagyok, hogy ejtette módját így hamar... Vagy talán brandyt parancsol?

- Ezt is, azt is, ha megengedi, - felelte Gregson, kényelmesen elterpeszkedve a széken. - A roppant fizikai és szellemi erőfeszítés, amin keresztül mentem az utolsó két napon, szörnyen megviselt... A testi fáradtság talán nem tört volna meg, de a szellemi erőfeszítés!... Ön bizonyára megérti ezt, mr Sherlock Holmes; mert hisz ön is mindig az eszével dolgozik, mint én.

- Ön fölötte megtisztel engem, - felelte Holmes komolyan. - De most halljuk: mi módon érte el ezt a nagyszerű, páratlan sikert.

A detektív kényelmesen kinyújtózkodott a nagy karosszékekben, mohón szivta a jó szivart, s egyszerre csak fölkacagva nagyot ütött a térdére.

- Az a legnagyobb, - kiáltott föl kárörvendve, - hogy az a balga Lestrade, aki mindenkinél okosabbnak tartja magát, teljesen hamis nyomon indult el... A titkárt, azt a Stangersont hajszoja, akinek annyi köze sincs a gyilkossághoz, mint a ma született gyermeknek... Azt hiszem, hogy eddig már meg is csipte!

Ez a gondolat annyira mulattatta Gregsont, hogy ismét fölkacagott, s addig nevetett, míg csak a köhögés el nem fogta.

- Hát ön - kérdezte Holmes - hogyan akadt rá a helyes nyomra?

- Ah, rögtön elmondom... Persze, Watson ur, ez a legnagyobb titok és magunk közt kell, hogy maradjon... Tehát: a legelső nehézség, melyet le kellett győznünk, a meggyilkolt amerikai előéletének a kiderítése volt... Más detektív talán hirdetésekkel szólitotta volna föl a közönséget, hogy jelentkeznek, aki ismerte és tud róla valamit? de Gregson Tóbiás másként szokott dolgozni... Emlékszik arra a cilinderre a halott mellett?

- Hogyne - fellelte Holmes - a John Underwood & Fiai cégtől való; a Camberwell-uti 129. számú házból.

Gregsonnak kissé leesett az álla.

- Nem gondoltam rá, hogy ön is megnézte - szólt fejcsóválva. - Volt is talán az üzletben?

- Nem én.

- Ah! - kiáltott föl Gregson megkönnyebbülve - pedig sohasem szabad elmulasztani egyetlen egy körülményt sem, bármily jelentéktelennek lássék is... Ez az első szabály!

- A nagy szellemnek semmi se kicsiny, - jegyezte meg Holmes udvariasan bókolva.

- Nos hát, - folytatta Gregson - elmentem Underwoodhoz és megkérdeztem tőle, nem adott-e el ilyen és ilyen kalapot... a kereskedő utána nézett könyveiben és mindjárt rá is akadt... A kalapot bizonyos mr Drebbennek küldte el, aki Charpentier asszonynál lakott penzióban, a Torquay Terraceon. Így tudtam meg az áldozat lakását.

- Nagyszerű, valóban nagyszerű! - helyeselte Holmes halkan.

- Rögtön elmentem ehez a Charpentier asszonyhoz - folytatta Gregson neki melegedve. - Az asszony nagyon sápadt és levert volt. A leánya is ott volt a szobában: mondhatom, nagyon csinos és kedves teremts... de a szemei ki voltak sirva, s az ajkai remegtek, mialatt velem beszélt. Ez persze rögtön szeget ütött a fejembe... Kezdtém sejteni, hogy kutya van a kertben... Ön bizonyára jól ismeri ezt az érzést, mr Holmes; - az egész idegrendszer megrendül, mikor az ember érzi, hogy ráakadt a helyes nyomra...

- Ugy van! - hagyta helyben Holmes bólintva.

- Mindenekelőtt, - beszélt Gregson tovább, - azt kértem Charpentier asszonytól: - „Hallott-e valamit egykori lakójának, a clevelandi mr Drebbertnek rejtélyes haláláról?...”

Az anya igenlően bólintott. Szólni, úgy látszott, nem is tud, annyira meg volt döbbenve. A leány könyekre fakadt... Most már szinte bizonyos voltam, hogy ez a két nő sokat tud a dologról.

- Hány órákor ment el önkéntől mr Drebbert a vasutra? - kérdeztem.

- Nyolc órákor, - felelte az anya, a torkát köszörülve, hogy leleplezze izgatottságát. - Titkára, mr Stangerson, azt mondta, hogy két vonattal is utazhatnak: az egyik 9 óra 15 perckor, a másik 11 órákor indul... Ők az első vonattal akartak menni.

- S ez volt az utolsó alkalom, hogy látták őt? - kérdeztem.

Az anya arca ijeszten eltorzult erre a kérdésre... Valósággal elkékvült... Pár másodpercig tartott, míg ismét szóhoz jutott s ekkor is csak alig tudta kinyögni ezt az egy szót: igen...

Csönd lett. Vagy két percig mindnyájan hallgattunk, akkor a leány nyugodtan tiszta hangon mondta:

- A titkolózás semmi jóra se vezethet, anyám... Legyünk őszinték és mondjuk meg az igazat... Mi még azután is láttuk mr Drebbert.

- Isten bocsássa meg ezt neked! - kiáltott föl Charpentier asszony a kezeit tördelve, amint leroskadt a diványra. - Ezzel megölted bátyádat!

- Arthur úgy sem tűrte volna el, hogy ne mondjuk meg az igazat, - felelte a leány szilárdan.

- Legjobb lesz ha mindent nyíltan és őszintén elmondanak, - vágtam most közbe. - A félvallomás rosszabb, mint a tagadás... Aztán önök nem is sejtik, hogy mennyit tudnak már a dologból.

- Essék a fejedre a baj, Alice! - kiáltott föl az anya kétségbeesve.

Majd felém fordulva, hirtelen így folytatta:

- Mindent elmondok önnek, uram. Ne higgye, hogy azért aggódtam a fiamért, mintha attól félnék, hogy köze van ehez a rettenetes esethez... Én tudom, hogy Arthur teljesen ártatlan... Csak az aggaszt, hogy az ön s talán mások szemében is, gyanúnak látszhatik... Pedig ez örökség, a jelleme, egyenes természete, foglalkozása és egész múltja ellene mond ennek a lehetetlen föltevésnek...

- Mindenesetre az lesz a legokosabb, - feleltem, - ha nyíltan és őszintén elmond mindent, amit tud... Ha a fia ártatlan, amit hajlandó vagyok hinni, legyen nyugodt, semmi bántódása nem lesz s jellemén se esik folt... Erről kezeskedem.

- Talán jobb lenne, Alice, ha te kimennél, - szólt az anya.

S mikor a leány eltávozott, így folytatta:

- Nem volt szándékom, uram, hogy mindezt elmondjam önnek, de mióta szegény leányom belekezdett, én sem állhatok meg a fél uton. Miután elhatároztam, hogy beszélni fogok, el is mondok mindent a legapróbb részletekig.

- Ez a legokosabb, amit tehet, - feleltem neki.

- Mr Drebbert közel három hétig lakott nálam, - beszélt Charpentier asszony. - Titkárával, mr Stangersonnal utazott a kontinensen, úgy hiszem üzleti ügyekben. Podgyászos ládáikon rajta volt a „Koppenhága” bélyeg, amiből azt következtettem, hogy onnan jöttek Londonba.

Stangerson nyugodt, tisztességtudó gentleman volt, - de a gazdájáról, fájdalom! nem mondhatom ezt. Durva, neveletlen, szinte brutális férfi volt. Mindjárt megérkezésük estéjén leitta magát s általában egész nap ivott, úgy hogy déli tizenkét óra után egyáltalában sohasem volt józan... A házbeli nőcselédekkel szemben a legsértőbb és arcátlanabb módon viselte magát. S ami még ennél is rosszabb volt, csakhamar szemet vetett leányomra, Alicera, s legtöbbször oly módon és oly hangon beszélt vele, hogy ezer szerencse, hogy ez az ártatlan gyerek-leány nem értette meg... Egy izben meg is ölelte; s ez a durvaság még a titkárát is fölháborította, aki heves szemrehányásokat tett neki ezért.

- De miért tűrte el ezt a durvaságot? - kérdeztem Charpentier asszonytól. - Azt hiszem, hogy bármikor kitehette volna a szűrét, ha a magaviselete nem tetszett önnek?

Charpentier asszony mélyen elpirult erre a találó kérdésre és sóhajtva, akadozva felelt:

- Oh, bár még aznap fölmondtam volna neki, amely napon megérkezett!... De a kisértés nagy volt. Mindegyik egy fontot fizetett naponként: ez tizennégy font minden hétre... s épen most van a holt szezon. Özvegy vagyok, uram, s Arthur fiam igen sokba került, míg a tengerészakadémián tanult... Sajnáltam elveszteni ezt a jövedelmet... És türtem is, ameddig lehetett, de végre én is megsokalltam és fölmondtam neki... Ez volt az oka, amiért távozott.

- Nos aztán? - kérdeztem.

- Megkönnyebbült a szívem, mikor láttam, hogy elmegy. A fiam most szabadságon van ugyan, de én egy szót se szóltam neki minderről, mert tudom, hogy nagyon heves természetű és végtelenül szereti a hugát... Mikor becsuktam a kaput vendégeim mögött, óriási teher esett le a szívemről. Fájdalom, még egy óra se telt el s újra csöngettek a kapun - mr Drebbler jött vissza. Nagyon izgatott volt s meglátszott rajta, hogy megint sokat ivott. Erőszakkal betört szobámba, ahol együtt üldögéltem leányommal s beszélt valamit össze-vissza, hogy lekészt a vonatról. Aztán Alicehoz fordulva s ott, a fülem hallatára azt ajánlta neki, hogy szökjék meg vele. - „Ön már nagykoru, - mondta neki - és nincs törvény, mely ebben gátolhatná. Nekem sok pénzem van. Ne törődjek evvel a vén banyával, hanem jöjjön velem; úgy fog élni, mint egy hercegnő!...” Szegény Alice úgy megrémült, hogy visszatántorodott, de a részeg ember megragadta a csuklóját és vonszolta magával az ajtó felé. Én felsikoltottam s erre beszaladt Arthur, a fiam... Hogy mi történt azután, nem tudom. Hallottam a heves szóváltást és a dulakodás zaját, de nem mertem föltekinteni... Mikor végre fölemeltem a fejemet, Arthur a küszöbön állt, kezében a bot és nevetve mondta: „Nem hiszem, hogy az a bitang fickó még egyszer háborgatni meri önöket! Most utána megyek s megnézem, hogy elhordja-e az irháját...” Ezzel föltette kalapját s leszaladt a lépcsőkön, ki az utcára. Másnap reggel az ujságokban olvastuk mr Drebbler rejtélyes halálát.

- Ezt a vallomást - jegyezte meg Gregson - mrs Charpentier nagyon akadozva, nyögve tette. Néha oly halkán beszélt, hogy valósággal alig értettem a szavát. Mindamellet, amennyire lehetett, gyorsan jegyzőkönyvbe vettem a szavait, úgy hogy a vallomása megcáfolhatatlan.

- Valóban izgató eset - mondta Holmes nagyot ásitva. - Hát aztán mi egyéb történt még?

- Mikor Charpentier asszony elhallgatott - folytatta a detektív - láttam, hogy az egész úgy egy ponton fordul meg. Élesen a szemébe néztem hát, ami, magunk közt mondva, még egy nőre se hibázta el a hatását s azt kérdeztem tőle, hogy hány órakor jött haza a fia.

- Nem tudom - felelte halkán.

- Nem tudja?

- Nem; Arthurnak külön kapukulcsa van s maga nyitja ki az ajtót, ha éjjel haza jön.

- S azon az éjszakán későn jött meg?

- Későn.
- Ön már lefeküdt akkor?
- Le.
- És hány órakor feküdt le?
- Körülbelül tizenegy óra tájban.
- Ugy hogy a fia legalább két óra hosszáig oda volt?
- Igen.
- De lehet, hogy négy-öt óra hosszáig is?
- Az is meglehet.
- S mit csinált ez alatt az idő alatt?
- Nem tudom! - nyögött az asszony s még reszkető ajkai is elfehéredtek.
- Természetes, - folytatta Gregson, a bajuszát pödörgetve, - hogy itt már semmi dolgom se volt. Otthagytam hát a kétségbeesett asszonyt, kikutattam, hol van Charpentier tengerészaltiszt, két rendőrt vettem magamhoz és letartóztattam a fiut. Mikor a vállára tettem a kezemet s a törvény nevében figyelmeztettem, hogy kövessen bennünket, nyugodtan és ellenszegülés nélkül, hidegen, szinte arcátlan vakmerőséggel felelt: - „Azt hiszem, azért tartóztat le, mert azt a gazember Drebbert egy másik gazember meggyilkolta...” Mivel mi egy szóval se említettük ezt a dolgot, az önkénytelen célzás szinte vallomás-számba megy és nagyon terhelő...
- Valóban az, - hagyta helyben Holmes.
- Még az a vastag bot is nála volt, amelyet anyja vallomása szerint magával vitt, mikor Drebbert üldözte. Mondhatom, hatalmas tölgyfabot.
- Mi hát az ön véleménye? - kérdezte Holmes.
- Oh, az én véleményem nagyon egyszerű és természetes, - felelte Gregson. - Ez a Charpentier követte Drebbert egész a Brixton-utig, ott ismét hevesen összeszólalkoztak, s e közben Charpentier leütötte Drebbert a bottal; - például hasba vágta, ami nyomot se hágy, s az áldozat holtan összeroskadott. A sötét, esős éjszakán senki se járt arra és a gyilkos bevonszolta áldozatát az üres házba... A gyertya, a vér, a falra irt szó s a többi mind csupa ügyes fogás, hogy tévutra vezesse a rendőrséget.
- Nagyon helyes! - kiáltott föl Holmes bátorítóan. - Valóban, Gregson, ön veszedelmesen halad. Bizonyos, hogy idővel ön lesz a legelső detektív az Egyesült királyságban.
- Dicsekvés nélkül legyen mondva: magam is érzem, hogy ezt a dolgot fölötte jól végeztem, - felelte Gregson büszkén. - A fiatal tengerésztiszt azt vallotta, hogy egy darabig követte Drebbert, aki, hogy megszabaduljon tőle, kocsiba ült és elhajtatott... Hazafelé jövet találkozott egy öreg vitorlamesterrel s avval sétálgatott. De, midőn azt kérdeztük, hogy kicsoda ez az öreg vitorlamester és hol lakik, nem bírta megmondani... Azt hiszem, az eset olyan világos, mint a nap. Legjobban mulatok azon, hogy Lestrade hamis nyomon indult el. Azt hiszem, ebből a szegény emberből sohse lesz semmi... Nini, hisz itt van Lestrade maga!... Hogy került ide?...

Valóban Lestrade volt, aki azalatt jött föl, míg mi beszélgettünk s most ott állt a küszöbön. De rendes önbizalmát, hetyke tartását és büszke modorát szokatlan csüggedés és levertség váltotta föl. Arca komor és sápadt volt, a ruházata rendetlen s elhanyagolt. Látható volt, hogy tanácsot kérni vagy tanácskozni jött ide, de nyilván meglátván kollégáját, nagy zavarba jött és

nem tudta, mit tegyen. Megállt a szoba közepén, idegesen pödörgette a bajuszát s végre halkán, rekedten mondta:

- Ez az ügy fölötte bonyodalmas... fölötte rejtélyes és érthetetlen.

- Ön azt hiszi, Lestrade?! - kiáltott föl Gregson diadalmasan. - Magam is úgy gondoltam, hogy önnek kissé kemény dió lesz ez az eset... De megtalálta-e legalább Stangersont, a titkárt?

Lestrade komoran, rekedten felelt:

- Mr Joseph Stangersont, a titkárt ma reggel hat óra tájban meggyilkolták a Halliday-fogadóban.

HETEDIK FEJEZET.

Fénysugár a sötétben.

Ez a szörnyű hír, melylyel Lestrade ily váratlanul köszöntött be hozzánk, mind a hármunkat lesujtott és szinte elkábitott. Gregson ijedten ugrott föl székéről és brandyt, szódát, poharakat, mindent feldöntött. Én némán bámultam Sherlock Holmesre, kinek ajkai mintha vonaglottak volna, míg homlokát mély ráncok barázdálták keresztül-kasul.

- Hát Stangerson is? - mondta halkan. - Az eset bonyolódik.

- Már elég bonyolult volt eddig is - felelte Lestrade leülve. - De ugy látom, önök haditanácsot tartottak itten.

- Bizonyos ön... bizonyos ön ebben a hirben? - dadogta Gregson fölindultan.

- Épen most jövök Stangerson szobájából - felelte Lestrade. - Én voltam az első, aki felföldöztem a gyilkosságot.

- Gregson véleményét az esetről már hallottuk - szólt most Holmes. - Nem mondaná el ön is, hogy mit látott és mit tart az esetről?

- Sőt örülni fogok ha meghallgatnak, - mondta Lestrade. - Először is megvallom: én azt hittem hogy ennek a Stangersonnak része volt mr Drebbler meggyilkolásában. Mostani fölfedezésem azonban meggyőzött arról, hogy teljesen tévedtem... Tehát, amint mondom, azt hittem, hogy Stangerson tud a gyilkosságról s ezért mindenekelőtt azt kutattam, hogy hová lett ez a titkár. Harmadikán este félkilenc tájban együtt látták őket az Euston-állomás perronján. Hajnali két órakor pedig Drebbert holtan találták a Brixton-uton. Azt kellett tehát kiderítenem, hogy mit művelt Stangerson félkilenc után s mi lett belőle később. Sürgönyöztem Liverpoolba, a titkár személyleírásával és figyelmeztettem a rendőrséget, hogy ügyeljenek föl az amerikai hajókra. Én magam pedig sorra átkutattam az Euston-állomás közelében fekvő fogadókat... Abból a föltevésből indultam ki, hogy ha Drebbler és titkára elváltak, ez az utóbbi természetesen az állomás közelében hál meg valahol, hogy másnap kora reggel ismét ott lehessen a vasuton.

- Valószínű, - hogy már előbb megállapodtak valami közös találkozó helyben.

- Valóban, ugy is történt. Az egész tegnapi estét eredménytelen kereséssel töltöttem el. Ma reggel már korán kezdtem a kutatást s nyolc órakor elvetődtem a Halliday-fogadóba, a kis György-utcában. Arra a kérdésemre, hogy nem lakik-e ott valami mr Stangerson, mindjárt igenlő feleletet kaptam.

- Bizonyára ön az a gentleman, akit ez az ur vár, - mondták. - Már másodnapja vár valakire.

- És hol van most? - kérdeztem.

- Fönt van a szobában és alszik. Meghagyta, hogy kilenc órakor keltsék föl.

- Én azonnal beszélni akarok vele, - feleltem.

- Azt hittem, - folytatta Lestrade, - hogy ha hirtelen fölverem álmából és megijesztem, talán elárul valamit megdöbbenésében. A házi szolga fölvezetett Stangerson szobájába, amely a második emeleten volt és kis folyosóra nyílt. A szolga rámutatott az ajtóra, s már megfordult hogy lemegy, mikor olyas valamit láttam, amire meghűlt bennem a vér, ámbár már husz év óta vagyok detektív... Az ajtónyílás alól vékony két vérszalagocska kanyargott a folyosóra, melynek egyik mélyedésében tócsába gyűlt... Fölkiáltottam, mire a szolga visszajött, s meglátván a vért, majd hogy el nem ájult. Az ajtó belülről volt bezárva, de ketten nekidőlünk és belöktük a vállunkkal. A szoba ablaka nyitva volt, s az ablak mellett hasra feküdve hevert a

hulla, csupaszon, csak hálóing volt rajta. Már rég halott volt, mert a tagjai merevek és hidegek voltak... Mikor a hátára fordítottuk, a szolga rögtön ráismert, hogy ez az a gentleman, aki mr Joseph Stangerson néven kivette a szobát... A halál oka, mély szurás volt a test baloldalán, a kés, vagy a tör bizonyosan a szívért érte. S most jön az eset legszörnyűbb részlete, mit gondolnak, mi volt a halott fölött?

Nekem minden szál hajam élére szökkent és a verejték is kivert a borzalomtól, még mielőtt Sherlock Holmes felelt.

- Ez a szó: „Rache”, vérrel fölírva a falon, - mondta Holmes.

- Ugy van, - felelte Lestrade rekedten s mind a négyen hallgattunk pár pillanatig.

Az ismeretlen gyilkos tetteiben volt valami oly rendszeres kegyetlenség és megfoghatatlan iszonyatosság, hogy önkéntelenül borzadtam tőle. A csatatéren sohasem reszkettem úgy bensőleg, mint ebben a pillanatban.

- A gyilkost látták, - folytatta végre Lestrade. - Egy tejet hordó suhanc, aki kora reggel hajtattott arra, a fogadó kertje mellett ment el, mely a ház háta mögött fekszik. És látta, hogy a hosszú létra, mely rendszeren a kertben hevert, föl van támasztva egy második emeleti ablakhoz, amely nyitva volt. A suhanc többször visszafordult a kocsiról és látta, hogy egy ember jön lefelé a létrán, de oly nyugodtan, kényelmesen és lassan jött le rajta, hogy valami kőmives, vagy mázoló, aki a rendesnél korábban fogott a munkához. Nekem elmondta, hogy a gyilkos, - mert csakis az lehetett! - magas, piros képű ember volt és hosszú, barna felsőkabátot viselt. Bizonyos, hogy a gyilkosság után pár percig még a szobában maradt, mert a mosdótálban véres vizet találtunk; abban mosta meg a kezét, a kését, vagy törét pedig, amely szintén véres volt a lepedőbe törülte.

Ránéztem Holmesre, mert a gyilkosnak ez a leírása teljesen megegyezett avval, amit ő adott annak idején; de barátom arcán nyomát se láttam az elégedettségnek vagy örömmek.

Csak ezt kérdezte:

- Nem talált a szobában semmit, ami nyomára vezethetne a gyilkosnak?

- Semmit, - felelte Lestrade. - Drebbler erszénye a Stangerson zsebében volt, de úgy látszik, hogy rendszeren ő kezelte a pénzt, mert mindig és mindent ő fizetett. Az erszényében nyolcvan font sterling volt, de a gyilkos hozzá se nyult. Bármilyen volt is e rémes és rejtélyes gyilkosságnak rugója, bizonyos, hogy nem a rablás volt az, mert a meggyilkolt áldozatoknak semmijük se hiányzott. Stangerson holmija közt nem volt semmiféle írás, vagy levél, csak egyetlen egy sürgöny, melyet három hete adtak föl Clevelandban s ez is csak pár szó volt: - „I. H. Európában van.” - Aláírás nem volt a sürgönyön.

- És semmi egyéb nem volt ott? - kérdezte Holmes ismét.

- Semmi amiről szólni érdemes... a regény, mit a meggyilkolt elalvása előtt olvasott, ott feküdt az éjjeli szekrényen s mellette a kiszivott fapipa... Az asztalon vizes üveg és pohár... az ablakpárkányon pedig egy kis orvosságos skatulya, benne két pirula...

Sherlock Holmes ujjongva ugrott fel a székről.

- Ez az utolsó lánc-szem! - kiáltott fel örvendő. - Most már teljes lesz a lánc, világos az egész eset.

A két detektív álmélkodva bámult rá, folytatta:

- Most már kezembe van a rejtélyes bonyodalomnak minden szála. Természetesen vannak részletek, amelyek még kiegészítésre szorulnak, de annyira bizonyos vagyok a főeseményekről, amelyek azóta történtek Drebblerrel, mióta elvált Stangersontól, - mondom, annyira

bizonyos vagyok mindenről, mintha csak a tulajdon szemeimmel láttam volna... Ha tetszik, be is bizonyíthatom. Mondja, Lestrade, nem láthatnám azokat a pirulákat?

- De itt vannak, - felelte Lestrade s elővette a kis skatulyát. - Elhoztam ezt is, a meggyilkolt erszényét is, meg a sürgönyt is, hogy letétbe helyezem a rendőrségen. Csupa véletlen volt, hogy elhoztam ezeket a pirulákat is, mert szintén megvallom, hogy semmiféle fontosságot nem tulajdonítok nekik.

- Adja csak ide, - szóló Holmes.

Majd hozzám fordulva, azt kérdezte:

- Nos, orvos: mondja csak... Patikában készültek ezek a pirulák?

Amint rájuk néztem, mindjárt láttam, hogy nem. Szürke, gyöngyszínű, borsónagyságu pirulák voltak, csaknem áttetszők, ha a világosság felé tartottuk őket.

- Könnyűségükről és átlátszóságukról ítélve, azt hiszem, hogy vízben oldhatók, - feleltem Holmesnek.

- Eltalálta, Watson, - mondta Holmes. - Most pedig legyen szives, menjen le és hozza föl azt a szegény kis tacsó-kutyát, amely már oly régóta vivódik a halállal, hogy a háziasszonyunk tegnap is kérte önt, - szabadítsa meg fájdalmaitól.

Lementem és karjaimban hoztam föl a kutyát.

A szegény állat hörgött és üveges szemei mutatták, hogy nem messze van a vége. Hófehér orrán meglátszott, hogy már jóval túl van a kutyaélet legvégső határain is... Letettem a szőnyegre.

- Most ketté vágom az egyik pirulát, - mondta Holmes, s kivéve a kését, csakugyan ketté is vágta. - Felét visszateszszük a skatulyába, további használatra, a másik felét beteszem ebbe a pohárba, amelyben van még egy teáskanálnyi víz... Amint látják, Watson barátunknak igaza volt, mert a pirula valóban oldódik a vízben...

- Mind ez nagyon érdekes lehet, - szóló közbe Lestrade kissé ingerülten, mert úgy vélte, hogy Holmes csak gunyolódik vele; - de épen nem látom, hogy mi köze lehetne a mr Joseph Stangerson halálához.

- Türelem, barátom, türelem - felelte Holmes. - Idővel majd ön is átlátja, hogy e két pirulának fölötte sok köze van mind a két gyilkossághoz... Most még egy kis tejet keverek hozzá, hogy legyen valami ize, - s aztán lássuk, hogy izlik-e a kutyuskának...

Kiöntötte a keveréket egy csésze aljába, s odatette a kutya elé, mely csakhamar fölnyalta az egészet.

Sherlock Holmes komolysága annyira hatott ránk, hogy mindnyájan némán, szótlanul ültünk ott, lesve a kis kutyát s várván a remélt, megdöbbentő eredményt... Ámde mi se történt... A kutya ott hörgött, lihegett a szőnyegen, de nyilvánvaló volt, hogy se jobban, se rosszabbul nem lett a pirulától.

Holmes elővette az óráját, s amint a percek eredmény nélkül multak egymás után, csüggedt csalódás és boszuság tükröződött arcán. Harapdálta ajkait, idegesen dobolt ujjaival az asztalon s mindenképen meglátszott rajta a roppant türelmetlenség. Oly nagy volt az izgatottsága, hogy valósággal sajnáltam őt, míg a két detektív gunyosan mosolygott, s egyáltalában örülni látszott Holmes kudarcán.

- Az nem lehet pusztán véletlen! - kiáltott föl végre Holmes és fölugorván a székéről, nagy léptekkel, magából kikelve járt föl, alá a szobában. - Lehetetlen, hogy mindez pusztán véletlen

legyen!... Ugyanazok a pirulák, melyekre már a Drebbler esetében is gyanakodtam, megkerülnek a Stangerson szobájában... És most nincsen hatásuk!... Mit jelenthet ez?.. Semmi esetre azt, hogy egész logikám és következtetésem téves. Ez lehetetlen. Pedig ez az átkozott kutya meg sem érzi... Oh, megvan! megvan!...

Valósággal rohant a második pirulára, ketté vágta azt is, vízben föloldta, tejet kevert hozzá, s oda tartotta a kutyának... Alig nyelt le egy kortyot a boldogtalan állat, rögtön vonaglani kezdett, s pár pillanat alatt úgy megdermedt, mintha villám sújtotta volna le.

Sherlock Holmes mélyen föllélekzett, s megtörülte verejtékező homlokát.

- Nagyon kishitű voltam, - mondta fölsóhajtva. - Pedig tudnom kellett volna, hogy ha bármily esemény nem illik bele a következtetések hosszú láncolatába, ez annak a jele, hogy az illető ténynek még egyféle magyarázata van... E két pirula közül az egyik ártalmatlan, a másik a leghalálosabb mérge... Ezt tudnom kellett volna, még mielőtt az orvosságos skatulyát láttam.

Annyira meglepőnek találtam Holmes szavait, hogy szinte kételkedni kezdtem, vajjon józanul beszél-e?... Ámbár a kutya, mint állításának fényes bizonyítéka, ott feküdt előttem... Ugy rémlett, hogy a kód egyre oszladozik agyamban és halványan már magam is sejteni kezdtem a valót.

- Önök furcsának és különösnek találják mindezt - folytatta Holmes a két detektívhez fordulva - mert önök már a nyomozás kezdetén sem törődtek az egyetlen biztos fonállal, mely a kezükben volt. Én szerencsésebb voltam s ez a fonál logikám segítségével rávezetett az egyetlen helyes utra. Így aztán, azok a dolgok és részletek, melyek, önök szerint, még homályosabbá és bonyolultabbá tették az esetet, engem csak megerősítettek föltevéseimben és nyomozásom helyes voltában... Mert ez az eset nem rejtélyes, hanem különös s a baj ott van, hogy önök összetévesztették ezt a két fogalmat. Gyakran a legközönségesebb gyilkosság a legrejtélyesebb, mert nincs benne semmi új, vagy különös tény, amelyből biztosan lehetne következtetni... Például a Drebbler vagy Stangerson meggyilkoltatását is sokkal nehezebb lett volna földeríteni, ha az áldozatok hulláját egyszerűen az uton találják meg ama rejtélyes és szenzációs mellékkörülmények nélkül, amelyek borzalmassá tették. Mert ezek a rejtélyes kísérő körülmények nem hogy bonyolultabbá tették az esetet, hanem inkább megkönnyítették a nyomozást.

Mr Gregson, aki fölötte idegesen és türelmetlenül hallgatta ezt a magyarázatot, nem bírta tovább türtőztetni magát.

- Nézze, mr Sherlock Holmes, - mondotta fojtott hangon, - mi szívesen elősmerjük, hogy ön nagyon ügyes és éleseszü ember s tudjuk azt is, hogy saját, különös módszere van, amelylyel dolgozik. De bocsásson meg, nekünk most nem theóriára és erkölcsi prédikációra van szükségünk. Arról van szó, hogy elfogjuk a gyilkost. Én más nyomon indultam el, mint ön. Bizonyos, hogy a fiatal Charpentiernek semmi része sem lehetett ebben a másik gyilkosságban... Lestrade más nyomon haladt: ő Stangersont gyanúsította; de úgy látszik, ő is tévedett... Ön elejtett egyes szavakat, amiből azt következtetjük, hogy többet tud nálunk; és most itt az ideje, hogy nyíltan és őszintén megkérdezzük önt, mennyit tud az esetről... Megmondhatja a gyilkos nevét?

- Én is azt hiszem, uram, hogy Gregsonnak igaza van, - jegyezte meg Lestrade. - Mind a ketten megkísértettük a gyilkosság földerítését és mind a ketten kudarcot vallottuk... Ön már több ízben mondta, mióta itt van, hogy teljesen tisztában van az esettel; s mi szentül hisszük, hogy most már előttünk sem fogja titkolni, amit tud.

- Ha késnek a gyilkos letartóztatásával, - szóltam közbe én is, - időt és alkalmat adnak neki új gyilkosságok elkövetésére.

Igy szorongattuk Holmest, aki azonban még habozni látszott. Egyre föl s alá járt a szobában, mellére csüggesztve a fejét, összeráncolva homlokát, mint akkor szokta, ha mélyen gondolkozott.

- Több gyilkosságról szó sincs, - szólt végre hirtelen s megállt velünk szemben. - Ezt a föltevést tehát kizárhatják a kérdésből... Azt kérdezték tőlem, hogy tudom-e a gyilkos nevét? - Hát tudom. - Ámbár ez egymagában mit se jelent s aligha könnyíti meg az elfogatását. Ami különben, úgy vélem, rövid időn megtörténik. Azért reményelem, mert már a nyomában vagyok és magam akarom végezni a dolgot. Ez ugyanis nagyon kényes és veszedelmes dolog, mert a fickó fölötte ravasz, elszánt ember s amint már alkalmam volt meggyőződni róla, van cinkosa is, aki ép oly furfangos és elszánt, mint ő maga... Ameddig a gyilkos azt véli, hogy senkisémet találta meg a rejtélyes eset kulcsát, remélhetjük, hogy kézre kerül, de, mihelyt csak sejti is, hogy nyomában vagyunk, rögtön megváltoztatja a nevét és nyomtalanul eltűnik az óriási város négy milliónyi lakossága közt... Eszem ágában sincs sérteni önöket, uraim, de kénytelen vagyok kijelenteni, hogy ezt a gyilkost sokkal furfangosabbnak tartom, sem hogy a hivatalos rendőrség el tudna bánni vele, ezért nem is kérem az önök segítségét. Ha kudarcot vallok, természetesen, minden gáncs engem fog érni e mulasztásért; de hát én kész vagyok rá... Most csak annyit ígérhetek, hogy mihelyt a saját terveim meghiusításának a veszedelme nélkül tehetem, azonnal elmondok önöknek mindent.

Gregson és Lestrade egyáltalában nem igen voltak megelégedve ezzel a felelettel, de legkivált bántotta őket Holmes célzása a hivatalos rendőrség gyámolatlanságára. Gregson fülig pirult mérgében, Lestrade szemeiben pedig a keserű bántódás tüze villant meg.

De egyiknek se volt ideje a feleletre, mert az ajtón kopogtattak és a fiatal Wiggins, a Baker-utcai „detektív-csapat” főnöke lépett be, azon szurtosan és rongyosan.

- Megjöttem uram - szólt katonásan köszönve - és itt van a kocsi is a kapu alatt.

- Jól van fiam - felelte Holmes könnyedén.

Majd kihuzván egy fiókot, elővett egy pár vas kézi-bilincset s odamutatta a két detektívnek:

- Miért nem fogadják el ezt a mintát a rendőrségen is? - kérdezte. - Nézzék csak mily csodálatosan működik... klakk!... egyszerre ugrik mind a két rugó, mint a parancsolat.

- Elég jó a régi minta is - mondta Lestrade, - csak meg tudjuk csipni, akinek a kezére való.

- Elhiszem, elhiszem - felelte Holmes mosolyogva.

Majd, Wigginshez fordulva, így folytatta:

- A kocsis feljöhetne a podgyászért. Menj csak, Wiggins és kérd meg, hogy jöjjön föl.

Engem meglepett, hogy Holmes elutazik, mert mindeddig egy szóval se említette ezt a szándékát. Egy kis utitáska volt a szobában és Holmes előhuzta ezt. Mindjárt bezárta és éppen a szíjjakat kezdte összehuzni, mikor a kocsis belépett a szobába.

- Jöjjön csak, barátom, segítsen becsatolni ezt a táskát, - szólt Holmes, rátérdeelve a táskára és meg se fordulva.

A kocsis előre jött és kissé gyanakodva, alattomosan nézett körül, de aztán odament Holmes mellé és mind a két kezét rátette a táskára... E pillanatban éles csattanás hallatszott, mint mikor két acélpenge összezsap, és Sherlock Holmes hirtelen talpraugrott.

- Uraim! - kiáltott föl s szemei ragyogtak, - bemutatom önöknek mr Jefferson Hopet, Enoch Drebber és Joseph Stangerson gyilkosát.

Az egész dolog oly hirtelen történt, hogy az első pillanatban szinte meg se értettem Holmes szavait. Jól emlékszem erre a nevezetes pillanatra: - Holmes diadalmas arcára, amint ránézett a kézibilincsekre, melyek mintegy varázsütésre termettek kezein...

Egy-két másodpercig olyanok voltunk, mint a szobor. Aztán a gyilkos, a düh félelmetes hörgésével, kirántotta magát Holmes kezei közül s egyenesen az ablaknak rohant. Betört üveget, ablakráját... De még mielőtt kiugorhatott volna az utcára, Gregson, Lestrade és Holmes már ráugrottak mint a vizslák a menekülő vadkanra. Visszarántották a szobába, ahol most vad dulakodás támadt...

A gyilkos oly irtózatossá erővel védte magát, hogy négyszer-ötször is lerázta beléje kapaszkodó üldözőit. Mint a dühöngő őrült, egyre növekvő erővel verte vissza a három támadót. Arcát és kezeit össze-vissza vagdosták a betört ablak üvegcserepei, de a vérvesztés egy csepp sem csökkentette erejét... Lestradenak sikerült megkapni a torkát s Gregson segítségével csaknem félig megfojtották: - csak akkor látta a gyilkos, hogy minden erőfeszítés hiábavaló. De üldözői még ekkor se pihentek; előbb összekötözték a lábait is és csak akkor álltak fel lihegve, kimerülten.

- Odalent van a kocsija, - mondta Sherlock Holmes, - mindjárt el lehet rajta vinni a rendőrségre. Majd kedvesen mosolyogva fordult a két detektivhez és így folytatta:

- Most pedig, uraim, végére értünk a rejtélynek. Ha van valami kérdeni valójuk, a legnagyobb örömmel felelek rá.

MÁSODIK RÉSZ.

(A szentek országa.)

ELSŐ FEJEZET.

A nagy sziksó-sivatag.

Észak-Amerikának közepén van egy roppant nagy, kietlen sivatag, mely sok esztendeig akadály volt a civilizáció terjedésének. A Sierra-Nevadától Nebraszkáig s a Yellowstone-folyótól észak felől, a Coloradóig dél felé, a csönd és pusztaság birodalma ez a vidék. Nem mondhatni azonban, hogy egyhangu: hófödte hegyek és alacsony dombsorok váltakoznak rajta, mély völgyekkel, sziklás hasadékokkal; itt-ott sebes folyók törnek elő a szűk hasadékokból és gyorsan szelik át a roppant síkságot, melyeket télen a hó, nyáron az épp oly fehér sziksó takar.

Talán az egész világon sincs oly szomoru, visszariasztó vidék, mint az, amely a Sierra-Blanca északi lábainál kezdődik. Ameddig a szem lát, végtelen messzeségben terjed ez a sivatag alföld, melynek fehéren csillogó sziksó-kérgét csak itt-ott szakítja meg egy-egy pocsolya, vagy csenevész bokor. A szemhatár tulsó végén magas, hófödte csucok kéklenek, de sehol nyoma sincs az életnek: - se madár, se négylábu nem él azon a tájon, s oly puszta és csöndes a vidék köröskörül, mint nyári éjszakán a temető.

A hegyről letekintve, kanyargós ut látszik, mely derékban szeli át a sivatagot és elvész a távolból... De, aki lemegy a síkra és közelebb nézi meg ezt az utat, eliszonyodik: - csont-halmok szegélyezik jobbról-balról, elhullott ökrök és emberek csontjai... s tizenötszáz mértföld hosszúságban e szörnyű mértföldmutatók jelzik az utat!

Az 1847. év május hónapjában egyetlen egy utas járt e szörnyű vidéken. Rá nézve, nem lehetett volna megmondani, hogy az ötvenhez van-e közelebb vagy a hatvanhoz. Az arca sovány és naptól égett volt, bőre mint a pergamen, simult kiálló pofacsontjaira, mig őszbe-vegyült, hosszú, fekete haja bozontosan hullott homlokára és a vállaira. Beesett szemei lázas tűzben égtek és sovány, aszott kezei görcsösen szorongatták a puskát, melyre támaszkodott. Hatalmas, izmos termetéről leritt az erő, de sovány arcán, görnyedt alakján meglátszott, hogy végképp oda van... az éhség és szomjuság elcsigázta, összetörte, ez az ember már a halállal vívódott.

Fáradtan vánszorgott föl a kis dombra, melyen állt és reménykedve nézett szét, hogy nem lát-e vizet valahol... De bármerre nézett a végtelen sivatagon, sehol se látott vizet, sőt még csak növényzetet se, melynek ottlétéből arra következtethetett volna, hogy víz is van a közelben.

- Mindegy már nekem! - sóhajtott halkan. - Itt is épp oly jól meghalhatok, mint akár otthon az ágyamban!...

Leheveredett a földre, de előbb letette puskáját s egy nagy szürke abroszba kötött batyut is, melyet a hátán cipelt. Ugy tetszett, hogy a batyu már nagyon nehéz volt, mert mikor az utas leemelte vállairól, hirtelen és ütődéssel esett a földre...

Ugyanakkor valami nyögő, siró hang tört elő a batyuból, s mindjárt rá kibujt a kis, sápadt arc, rajta két gyönyörű, barna szem s a kis leány panaszos szemrehányással mondta:

- Nem vigyáztál rám és megütöttem magam!

- Oh, pedig nem akartam ám! - fogadkozott az öreg bűnbánóan.

A kis leány most egészen kibujt a batyuból; körülbelül öt éves lehetett és csinos, tiszta ruhácskáján, fehér kötényén meglátszott a szerető anya gondossága. Bár ő is sápadt volt, azért a színe is, ereje is több volt mint a társáé; az éhség és szomjuság még nem gyötörte el annyira.

- Hol fáj, kedvesem, hol fáj? - kérdezte az öreg aggódva, látván, hogy a kis leány a fejét dörzsöli.

- Itt ni!... s csókold meg, akkor elmulik, - felelte a kicsike, odatartva a fejét. - Anya is mindig úgy szokta... De hol van az anya?

- Elment, kedvesem... De ne félj... Nemsokára ismét meglátod.

- Elment? - csóválta a fejét a kis leány. - Ez igazán furcsa; még csak el se bucsuzott tőlem... Pedig máskor mindig össze-vissza csókolt, hacsak a szomszédba ment is... és most három nap óta odajár... Hanem milyen meleg van itten!... Oly szomjas vagyok, hogy még!... és éhes is vagyok... Nincs egy kis víz valahol, nagyapám?... vagy egy kis kenyér?...

- Nincsen, kedvesem, igazán nincsen, - felelte az öreg sóhajtva. - Hanem csak légy türelemmel, édes lányom, nemsokára majd lesz mindened... Ülj csak ide az ölembe; van egy kis mondanivalóm... előbb-utóbb ugyanis át kell esnünk rajta és jobb, ha te is megtudod... Nos, mit találtál?...

- Jaj, de szép!... micsoda gyönyörűség! - kiáltott föl a kicsike ujjongva és két darab csillogó békasót mutatott a nagyapjának. - Mihelyt hazaérünk, az egyiket mindjárt odaadom Bob öcsémnek.

- Oh, még sokkal szebb dolgokat is fogsz látni ennél! - biztatta unokáját az öreg sóhajtva. - De most gyere ide egy kicsit... Ugy!... Nos, mit akartam mondani!... Ah, igen!... Emlékszel-e még arra a nagy folyóra, amelyen keresztül jöttünk?

- Hogyne!

- Na látod!... Akkor azt mondtuk, hogy nemsokára egy másik folyón is át fogunk menni... Dehát valami baj történt... az a folyó csak nem volt sehol, hiába kerestük... Aztán elfogyott a víz... csak alig hogy annyi maradt, amennyiből megitathattuk az olyan kis madarakat, mint te vagy, kedvesem... és... és...

- És nem volt miben megmosdanod, ugy-e? - vágott közbe a kis leány komolyan, fölneézve nagyapja ráncos, szomorú arcára.

- Se mosdani, se inni, - felelte az öreg. - És... és... mr Bender volt az első, aki elment messze, messze... aztán utána ment az indus Pete... később mrs Mc Gregor... aztán Johnny Hones és végre az édes jó anya is, kedvesem...

- Akkor hát édes anya is meghalt! - kiáltott föl a kis leány és köténykéjébe temetve arcát, keservesen zokogni kezdett.

- Ugy van: mind elmentek, csak mi ketten maradtunk itt... Aztán én azt gondoltam, hogy errefelé talán majd találunk vizet... fölvettelek hát a hátamra és úgy ballagtunk tovább kettecskén tovább... De, ugy látszik, nem igen volt szerencsénk és most már reményünk se sok lehet, hogy...

Az öreg hirtelen elhallgatott, a kis leány pedig fölemelte könyes arcát s elfojtván zokogását, azt kérdezte:

- Azt hiszed, hogy mi is meg fogunk halni?

- Bizony-bizony, nagyon félek, hogy úgy lesz, kedvesem.

- Oh, van is mit félni ettől! - kiáltott föl a kis leány és egyszerre vidáman nevetett - Hát miért nem mondtad előbb?... Ugy megijesztettél. Pedig, ha meghalunk, hát megint csak találkozunk anyával...

- Ugy van, kedvesem: találkozunk vele...

- Akkor hát minek szomorkodol?... Majd elmondok édesanyának, hogy milyen nagyon jól bántál velem... Oh, én tudom, hogy ő ott vár már bennünket a menyország kapujánál, egész korsó friss vízzel, nagy tál kalácscsal, lekváros kalácscsal... amit Bob is meg én is oly nagyon szeretünk... De mikor halunk már meg? Soká tart-e még?

- Nem tudom, nem tudom... de azt hiszem, nem tart már soká...

És a nagyapa merengve nézett az északi szemhatárra... Az ég sötétkéék boltozatán három kis folt jelent meg ottan, amelyek szemlátomást növekedtek, oly gyorsan tartottak feléje... Nem-sokára látni lehetett, hogy három igen nagy barna madár röpül a két utas felé: egy darabig keringtek a fejük fölött s aztán leszálltak a közeli sziklacsucsra... Keselyűk voltak és nyugatról jöttek; s jövetelük a halált jelentette.

- Jaj de szép madarak - kiáltott föl a kis leány örvendő s rámutatott az undok állatokra. - Mondd csak, nagyapa, ezt az országot is Isten teremtette?

- Ugy van, haragjában teremtette! - sóhajtott az öreg, kissé meghökkenve a nem várt kérdésre.

- Ő teremtette a mi hazánkat Illinoisban s ő teremtette a Missouri-folyót is, - folytatta a kis leány. - Szinte-szinte el se hiszem, hogy ezt az országot is ő teremtette. Mert ez nem olyan szép... Isten kifelejtette belőle a fákat és a vizet.

- Nem jó lenne, kedvesem, ha imádkoznál? - kérdezte az öreg habozva.

- Hisz még nincsen este, - felelte a kis leány.

- Az mit se tesz... Igaz, hogy nem így van rendjén, de Isten jó és szívesen veszi az imádságot nappal is... Csak azt mondd el, kedvesem, amit minden este szoktál, mikor még a síkságon utaztunk a kocsiban...

- Hát miért nem imádkozol te magad? - kérdezte a kis leány csodálkozva.

- Mert én bizony már elfelejtettem, - sóhajtott az öreg. - Azóta, hogy akkora voltam, mint te, sohasem imádkoztam... De azt hiszem, hogy sohasem késő... Csak kezd el, kedvesem, majd én is melléd térdelek és szépen utánad mondom.

- Akkor hát erre a kendőre térdeljünk, - szólt a kis leány komolyan; és te is tedd össze szépen a kezedet... úgy most hát kezdjük...

Különös, megható volt nézni őket; - de a három éhes saskeselyűn kívül senki se volt ott... Egymás mellett térdelt a két utas; - a kedves, ártatlan kis leány és a vakmerő, kalandokban megőszült szerencsevadász... Mind a kettő fölemelte arcát a felhőtlen, tiszta ég felé és szembe fordulva a Mindenhatóval, alázatos szívvél könyörgött kegyelemért és bocsánatért...

A csengő, tiszta hang összevegyült a kalandor mély rekedt hangjával s aztán csönd lett... Mind a ketten leültek, a kis leány nagyapja ölébe hajtotta fejcskáját és elaludt. Az öreg virrasztott egy darabig unokája fölött, de aztán őt is elnyomta az álom; - három napja, hogy folyton talpon volt és most már nem bírta tovább... Gyöngéden letette a földre kis unokáját és ő is melléje feküdt; és a kimerültség álmatlan, nehéz álmát aludták mind a ketten...

Ha az öreg még félórával tovább ébren marad, különös dolgot láthatott volna. Messze a sivatag szemhatárán kis porfelleg verődött föl, mely kezdetben csak szállongó ködnek látszott, de aztán egyre terjedt, tömörebb lett és végre nehéz, hatalmas függönyként libegett a síkon.

Világos volt, hogy azt a porfelhőt csak nagy tömeg mozgó ember, vagy állat verhette föl. Termékeny vidéken bivalycsordának lehetett volna tartani, de itt, ebben a sivatagban, szó se lehetett erről.

Amint a porfelhő egyre közeledett a magános dombhoz, amelyen a két eltikkadt utas aludt, lassankint föltünedeztek benne a vászonnal fődött ekhos-szekerek, a fegyveres lovasok s látszott, hogy a rendetlen tömeg utazó karaván, mely nyugatnak tart.

De micsoda karaván volt ez!... Az eleje már ott járt a hegy aljában s a végét még mindig nem lehetett látni a szemhatáron... A roppant sikságon, mint óriási kigyó, kanyarodott a tarka-barka tömeg, - kocsik, szekerek, targoncák és kordék, lovas férfiak, terhük alatt roskadozó nők és gyermekek, akik a szekerek mellett ballagtak, vagy a ponyvák alól kandikáltak ki.

Nyilvánvaló volt, hogy ez a karaván nem közönséges vándorcsoport volt, hanem egész nomád néptörzs, melyet mostoha körülmények arra kényszerítettek, hogy új hazát keressen. A karaván élén nagy csapat komoly, határozott arcú, erélyes férfi lovagolt, otthon szőtt, sötét ruhában, vállukon a puskák. A domb aljához érve megálltak és haditanácsot tartottak.

- A források jobbra vannak, testvéreim, - mondta az egyik vastagajkú, simára borotvált, őszbe csavarodott férfi.

- A Sierra-Blankától jobbra, - mondotta a másik - úgy van... arra érjük a Rio-Grandét.

- Nem kell aggódni a víz miatt! - kiáltott föl a harmadik. - Aki kihozott bennünket a sziklák torkaiból, itt sem hagyja cserben választott népét.

- Ámen! ámen! - zugott az egész csapat.

Már éppen tovább akartak indulni, mikor az egyik, akinek fölötté éles szeme volt, meglepetve kiáltott föl s a szemközti dombra mutatott. Mind oda néztek... Valami pirosat látok villogni a szürke sziklán... Egy pillanat alatt mindnyájan lekapták vállukról a puskát, a karavántól új lovascsapat vágatott előre és szájról-szájra járt köztük a szó: - Vörösbőrűek!

- Az nem lehet, - szólt egy éltesebb férfi, aki úgy látszott, kapitánya a csapatnak. - A pawnee-indusokat már elhagytuk s rajtuk kívül egyetlen indus-törzs sincs egész a hegységekig.

- Én talán odalopódzhatnám, Stangerson testvér? - kérdezte az egyik.

- Én is!... én is! - kiabáltak tizen is egyszerre.

- Szálljatok le a lóról és menjetek, - hagyta helyben a kapitány, - mi majd megvárunk benneteket.

A fiatalok leugráltak lovaikról és gyorsan, óvatosan siettek fölfelé a sziklás dombon. A lent maradtak látták, mint hágnak föl szikláról-sziklára, míg végre fölérték... Az vezette őket, aki legelőször látta meg a pirosságot... és most, hogy fölérték, ő is, társai is álmélkodva emelték égre kezeiket, mintha valami csodát láttak volna.

És csoda is volt ez abban a pusztasivatagban; egy óriási szikla tövében egész hosszában elnyulva feküdt a sovány, ősz szakállú öreg ember s az arcán meglátszott, hogy édesdeden alszik. Mellette feküdt a kis leány, aki fehér karjával átölelte az öregnek naptól égett nyakát s aranyos fürtjei egybevegyültek az öreg ember őszbe csavarodott bozontos hajával... Szemközt pedig, a sziklacsúcson, három komor saskeselyű üldögélt, de most, az ujonnan érkeztek láttára, rekedten káromgva szárnyra keltek és tovább repültek...

A keselyűk káromgása fölverte a két alvót, akik meghökkenve bámultak maguk körül. Az öreg talpra állt s ijedten tekintett le a síkra, mely csak az imént is oly néptelen volt, mint a temető, míg most ezernyi ezer ember hullámozott rajta... Csontos kezével megsimitotta homlokát és halkan dörmögte:

- Ez hát a delírium a halál előtt...

A gyerek mellette állt és fogta az öreg kabátját, de nem szólt semmit, csak csodálkozva, kíváncsi arccal nézett körül.

A mentők azonban csakhamar meggyőzték az öreget, hogy nem álmodik. Egyikük fölkapta a kis leányt és a vállára ültette, másik kettő pedig az öreget fogta karon és vezette le a síkra, a kocsik felé.

- Az én nevem John Ferrier, - mondotta az öreg, - huszan voltunk, csak ketten maradtunk élve: én, meg ez a kicsike. A többieket mind megölte az éhség és szomjúság, arra dél felé.

- A te leányod ez? - kérdezte valamelyik.

- Most már az enyém, - felelte az öreg, - mert én mentettem meg. Eddig is nagyapónak hívott, de mostantól fogva nincs rajtam kívül senkije. E naptól kezdve Lucy Ferrier a neve...

Majd kíváncsian végignézve hatalmas termetű marcona megmentőin, azt kérdezte:

- Hát ti kik vagytok?... Nagyon sokan lehettek odalent!

- Közel tizezren vagyunk, - felelte az egyik fiatalember. - Mi vagyunk Isten üldözött gyermekei: Merona angyal választott népe.

- Sohasem hallottam róla - felelte az öreg. - De az bizonyos, hogy jól összeválogatott benneteket.

- Ne tréfálj a szent dolgokkal! - szólt rá a másik komolyan. - Mi azok vagyunk, akik hiszünk a szentírásban, mit egyiptomi betűkkel szinarany lapokra írva az angyal hozott le a szent Smith Józsefnek, Palmyrában... Nauvooból jövünk, Illinois államból, ahol templomot és egyházat alapítottunk. Most pedig menedéket keresünk az erőszakos és istentelen emberektől, még ha itt kell is tanyát ütnünk a sivatagban.

A „Nauvoo” név eszébe juttatott valamit John Ferriernek.

- Most már tudom - szólt bólintva - ti vagytok a mormonok.

- Mi vagyunk a mormonok! - ismételték mind egyhanguan.

- És hová mentek?

- Azt nem tudjuk. Isten keze vezet bennünket a próféták által. Téged is az ő színe elé viszünk. Ő fogja megmondani, hogy mit tegyünk veled.

Ezalatt leértek a dombról a síkra s legott körülvette őket a karaván; halvány arcú, réveteg tekintetű nők, erős, vidám gyerekek, komor, tagbaszakadt férfiak... Mind álmélkodva csapták össze kezüket, mikor meglátták a kis leányt és a csonttá aszott vén embert s mind kíváncsian tolongtak, kérdezősködtek, de a fiatalember nem álltak meg, csak vitték a megmentett két idegent, egyenesen egy igen nagy kényelmes szekér felé, melyet hat erős csődör huzott.

E kocsiban, a hajtó mellett, körülbelül harminc éves férfi ült, akinek hatalmas feje és erős, szilárd vonásai azonnal elárulták, hogy népvezérnek vagy effélének született... Barnatáblás nagy könyvben olvasgatott; de midőn a csapat odaért, félretette a könyvét és figyelmesen végighallgatta a jelentést. Ekkor odafordult a két megmentetthez és ünnepélyesen így szólt:

- Csak úgy vihetünk benneteket magunkkal, ha áttértek hitünkre. Nem akarunk farkasokat táplálni a nyájunkban. Inkább szárítsa csontjaitokat fehérre a déli nap forrósága, semhogy ti legyetek a rothadt gyümölcs, mely az egész kosár istenáldását megrontja... Velünk jöttök-e ily föltételek mellett?

- Akármilyen feltétel mellett veletek megyünk! - kiáltott föl John Ferrier oly buzgón, hogy a körülállók mind elmosolyodtak.

De a próféta komoly maradt és nyugodtan odaszólt a vezetőknek:

- Vidd el őt, Stangerson testvér, adj neki enni, inni, valamint a kis lányának. Azután a te gondod lesz, hogy szent hitünk ágazataira megtanítsd... Most pedig már eleget pihentünk... Előre, Zion felé!

- Zion felé!... Zion felé! - kiabált a mormonok hada, s a kiáltás zugva terjedt a sikon, mint a megáradt folyam árja...

Az ostorok pattogtak, a kerekek nyikorogva forogtak a tengelyeken s az egész karaván ismét előre hömpölygött.

Stangerson testvér, akinek gondjaira a két megmentett utas bízva volt, oda vezette őket a kocsijához, ahol már kész volt az ebéd.

- Ezentul itt fogtok lakni - mondta Ferriernek. - Pár nap alatt kiheverhetitek a nélkülözéseket. De sohase feledjétek, hogy áttértetek a mi vallásunkra... Brigham Young mondta ezt és Smith József próféta által beszélt, akinek szava Isten szava...

MÁSODIK FEJEZET.

Utah virága.

Nem itt a helye, hogy elmondjuk a szenvedések és nélkülözések hosszú sorozatát, melyen a vándorló mormonok keresztül mentek, míg végre révbe értek. A Mississippi-folyó partjaitól egész a Sziklás-hegység nyugati lábáig a világtörténetben is páratlan kitartással vándoroltak át a puszta sivatagon. Diadalmaskodtak minden akadályon; vadállatok és vademberek hordáin, éhségen, szomjúságon, hőségen, fáradtságon és ragályos nyavalyákon... de mikor, annyi viszontagság és megpróbáltatás után, végre odaértek Utah virágos mezeire, mindent elfeledtek, bár nem egynek erejét és bátorságát megtörték a hosszú uttal járó sanyaruságok.

Young, a prófétájuk, azonban ép oly erélyes volt most is, mint mikor elindultak. Parancs-zavára, mintegy varázsütésre, kinőtt az új város a földből; - köröskörül majorok szegték be a Nagy-Sóstó termékeny pontjait s a fiatal városban csakhamar föllendült az ipar és kereskedelem.

A szekerekből előkerültek a szerszámok és házi eszközök: az ekék és boronák, az üllők és kalapácsok... s az első nyár végén pengtek a kaszák és az aransárga kalászosok dusan fizettek a munkás földmivesnek. Ekkor kezdték meg a templom építését és kora hajnaltól késő estig serényen dolgoztak a munkás kezek, hogy méltó hajlékot emeljenek annak, aki kihozta őket az egyiptomi szolgaságból...

John Ferrier és kis leánya szintén elkísérték a mormonokat Utah völgyébe. A kis Lucy hamar megszokott Stangerson testvér sátrában, ahol barátja is akadt: a kis tizenkét éves Stangerson-fiu, míg a mormonnak három felesége rövid időn belül nagyon megszerette a kedves kis leányt. Ezalatt az öreg Ferrier is nagy hasznára volt a karavánnak, mint kitűnő vadász és utmutató, úgy, hogy mikor megérkeztek Utahba, a nép vénei elhatározták, hogy neki is ép akkora darabot hasítanak ki a termékeny területből, mint a többi hívőnek. Kivétel csak Young volt, a próféta, meg a nép vénei: Stangerson, Kemball, Johnston és Drebber, akik egyenkint ötször akkora területet kaptak.

John Ferrier szép kis faházat épített a telkén, melyet idővel folyton nagyobbított és csinosított. Az ügyes, szorgalmas ember nagyon jól értett a gazdálkodáshoz s mivel munkabíró szervezete kora hajnaltól késő estig bele nem fáradt a dologba, csakhamar gazdagabb lett, mint szomszédai s tizenkét év múlva féltucat se volt a Nagy-Sóstó város lakosai közt, aki tehetősebb lett volna nála s a nevét jól ismerték messze földön, egész a távoli Wahsatch-hegységig.

Csak egy dolog volt, amiért hitsorsosai nehezteltek rá. Se szép szóval, se fenyegetéssel nem birták rávenni, hogy oly háremet tartson ő is, mint a többi mormonok. Sohasem adta okát, hogy miért nem teszi ezt, csak határozottan megmaradt amellett, hogy neki nem kell asszony. Voltak, akik azzal vádolták, hogy megveti a vallást, azért nem nősül; mások azt mondták, hogy fősvény, azért nem akar asszonyt tartani; ismét mások valami régi, romantikus szerelemről meséltek; de akár így volt, akár úgy, az bizonyos, hogy John Ferrier agglegény maradt.

Lucy Ferrier együtt nőtt nagyra a kis faházzal és gyönyörű szép leánnyá sarjadt. Nem egy utas maradt állva az országuton, mely az öreg Ferrier majorja mellett vezetett, ha meglátta a leányt az ablakban; s nem egy bátor ifju szive dobogott hevesebben, mikor Lucy fölült nevelőapja szürke lovára s kedvére nyargalt a réten... El is ment a hire messze földre és szélteben úgy emlegették, mint „Utah virágát”.

Egy szép júniusi napon aztán különös dolog történt. A mormonok nagy része kint dolgozott a szántóföldeken, a poros országuton pedig egymást érték az utasok, kocsik, marhacsordák és szekerek, mert Kaliforniában már kitört az aranyláz s a világ minden részéből oda tódultak a kalandorok.

Lucyt aznap reggel a városba küldte nevelőapja s a fiatal leány, mint rendesen, most is vágatva nyargalt az országuton, mit sem törődve az utasokkal, akik megálltak és sóvár szemmel nézték a gyönyörű, bátor leányt.

Lucy már csaknem beért a városba, mikor egyszerre csak nagy ökröcsorda állta el az útját, melyet féltucat vadképű cowboy hajtott be a síkságról. A leány türelmetlenül beugratott a csordába, mint ezt máskor is szokta s igyekezett utat törni a hosszuszarvu ökrök közt... De ezuttal baj történt. Akár véletlenül, akár készakarva, az egyik ökör megdöfte a lovat, mely erre vadul fölnyerített, fölállt két hátulsó lábára, mint a gyertyaszál s úgy ugrált, rugdalt, hogy kis hijja, hogy Lucy le nem dobta.

Még ennél is nagyobb baj volt azonban, hogy a ficánkoló paripától megriadtak az ökrök s egyre jobban szorongtak, tolongtak körülötte, miközben egyik is, másik is meg-megdöfte, ettől pedig a ló lett ismét dühösebb és féktelenebb... Lucy úgy érezte, hogy minden attól függ, meddig tarthatja magát a nyeregben.

Nem lévén hozzászokva az eféle veszedelmekhez, csakhamar elvesztette lélekjelenlétét, a feje szédülni kezdett és keze lassankint eleresztette volna a kantárt, ha a háta megett meg nem szólal egy bátorító hang... Ugyanekkor egy napbarnította markos kéz megragadta a zablát, megfékezte a háborgó lovat s pár perc alatt kivezette az ökrök tömegéből az utat szegélyező rétre.

- Reménylem miss, hogy nem érte baj? - kérdezte a megmentője mély tisztelettel.

Lucy ránézett a fiatal ember lesült büszke arcára és erőltetve föl kacagott, mondván:

- Baj nem ért, csak szörnyen megijedtem... De ki hitte volna, hogy Poncho így megriad néhány ökörtől?

- Hála Istennek, hogy ön le nem esett, - felelte a másik komolyan.

Magas, szilaj képű, fiatal ember volt, izmos lovon ült, durva vadászruhája volt s puskáját keresztben hordta a vállán.

- Fogadni mernék, - folytatta kíváncsian, - hogy ön az öreg John Ferrier leánya... Láttam, mikor kijött a majorból... Kérdezze meg tőle, hogy emlékszik-e még a Jeffersonékra, St. Louisból... Ha ő az a Ferrier, akit gondolok, nagyon jó barátságban voltak apámmal.

- Nem lenne jobb, ha ön maga jönne el s kérdezné meg ezt? - kérdezte Lucy, lesütve a szemeit.

A fiatal embernek, úgy látszott, tetszik ez a meghívás, mert sötét szemei föl villantak.

- Nem bánom, - mondta jókedvűen, - ámbár nem vagyok oly állapotban, mint ahogy látogatába szokás menni... De két hónapig voltunk a hegyek közt s az öregnek meg kell bocsátania, hogy nincs tisztességesebb gunyám.

- Ő is, meg én is sokkal tartozunk önnek, - felelte Lucy. - Mert nagyon szeret engem s ha most eltiportak volna ezek az ökrök, bizonyára ő se élte volna tul.

- Épp úgy, mint én sem, - szólt a fiatal Jefferson.

- Ön?! - kiáltott föl Lucy. - De már azt alig hiszem, hogy ön is törődött volna vélem!... Hiszen nem is volt soha barátunk!

A fiatal vadász arca úgy elsötétedett ezekre a szavakra, hogy Lucy hangosan föl kacagott.

- Ej no, hiszen nem úgy értettem, - mondta aztán. - Természetes, hogy most már barátunknak tudom önt... Mindenesetre el kell jönnie hozzánk, még pedig minél előbb... Most azonban sietnem kell, különben apám soha többé nem biz rám semmit... Isten vele!

- Isten vele! - ismételte a fiatal vadász s levéve nagyperemű kalapját, áhitattal megcsókolta a leány kezét.

Lucy rácsapott a lovára és elnyargalt a város felé. Jefferson Hope pedig visszalovagolt társaihoz, s az egész uton alig váltott velük pár szót. Most jöttek a Nevada-hegységekből, ahol ezüstöt kerestek s azért fordultak be a Nagy-Sóstó városba, hogy összegyűjtsék a tőkét, ami a talált ezüst-erek kiaknázására szükséges volt.

A gyönyörű lány látása egyszerre lángra lobbantotta a szilaj fiatal ember szenvedélyes szívét. Midőn Lucy eltűnt szemei elől, egyszerre elborult előtte az ég és Jefferson érezte, hogy válságos forduló ponthoz érkezett életében. Nem a csapongó ifju szeszélyes vágya volt az, amit szívében érzett, hanem a féktelen, vastermészetű ember heves szenvedélye.

Hozzá volt szokva mindeddig, hogy amihez csak fogott, minden sikerült neki... S most erős fogadást tett, hogy nem fog kudarcot vallani szerelmében sem, s ami csak az emberi erőből és kitartástól telik, mindent elkövet, hogy Lucyt megnyerhesse...

Még azon az éjszakán meglátogatta John Ferriert, s azóta igen gyakran megfordult a kis majorban, ahol mindig szívesen látott vendég volt. Az öreg John, aki tizenkét év óta a gazdaságon kívül egyébvel se törődött, nem igen tudta, mi történik odakint a nagy világban és szívesen elhallgatta, ha Jefferson Hope erről beszélgetett.

De szívesen hallgatta őt Lucy is, mert a fiatal Jefferson sok érdekes dolgot, kalandot tudott mesélni arról, hogy mi történik Kaliforniában, ahol akkortájba érte tetőfokát az aranyláz. Ő maga is volt aranyásó, utmutató, csordás, kalmár és vadász...

John Ferrier csakhamar nagyon megszerette a bátor, egyenes szívű fiatalembert és sokszor dicsérte Lucy előtt, ha maguk voltak. A fiatal leány hallgatott ilyenkor, de vérpiros arca, lihegő keble és ragyogó szemei elárulták, hogy nem közömbösen hallgatja a dicséretet... A rövidlátó nevelőapja nem vette észre ezt, valamint sok egyéb változást se, amelyen Lucy átment; de a fiatal Jefferson megsejtette, vagyis inkább megérezte, hogy Lucy szereti őt.

Egy reggel vágatva jött az uton és megállt a ház előtt. Lucy éppen az ajtóban állt és kiment hozzá. Jefferson leugrott a lováról s megfogván a leány két kezét, gyöngéden így szólt:

- Elmegyek, Lucy... Nem kérem arra, hogy jöjjön velem most, de eljön-e velem akkor, ha majd megint visszajövök?

- S mikor lesz az? - kérdezte a leány, mélyen elpirulva és mosolyogva.

- Legfőlebb két hónap múlva. Akkor megkérem önt, kedvesen... Nincs senki, aki elválaszthatna bennünket.

- Hát apám? - kérdezte Lucy lesütve a szemét.

- Beleegyezett, ha a bányák jól sikerülnek. Ettől pedig nem félek.

- Oh, ha apám és ön már megegyeztek, akkor már nincs mit mondanom, - suttogta Lucy és odahajította fejét Jefferson széles mellére.

- Köszönöm édes! - szólt halkán a fiatalember s lehajolván, megcsókolta a leányt. - Ezt hát elvégeztük... Most pedig jó lesz, ha rögtön indulok. Minél tovább maradok, annál nehezebb lesz a válás... Pedig várnak rám a völgy-torokban... Isten veled édes angyalom!.. Két hónap múlva ismét itt leszek...

Hirtelen fölugrott lovára és elvágatott. Hátra se nézett, nehogy kísértésbe essék és visszaforduljon... A leány pedig ott állt a kerítésnél és sokáig, nagyon sokáig utána nézett. S mikor Jefferson eltűnt az ut kanyarulatánál, akkor visszament a házba és egész Utahban nem volt nála boldogabb leány.

HARMADIK FEJEZET.

John Ferrier beszélgetése a prófétával.

Három hét telt el, amióta Jefferson Hope és társai elutaztak a Nagy-Sóstó-városból. John Ferrier elszorult szívvel gondolt a fiatalember visszatérésére, mert tudta, hogy akkor elviszi Lucyt, aki egyetlen öröme és boldogsága volt. De a leány vidám, boldog arca kibékítette ezzel is, - ha a fiatalok szeretik egymást, ő nem fogja útját állani boldogságuknak.

John Ferrier különben is régen elhatározta már, hogy Lucyt semmi szín alatt sem fogja mormon férfihez nőül adni. Az ily házasságot nem is tartotta házasságnak, hanem becstelenségnek és gyalázatnak. Ezt a véleményét ugyan sohse mondta el senkinek, mert könnyen veszedelmessé válhatott volna reá nézve, de lelke mélyén annál szilárdabban ragaszkodott hozzá.

A mormonok fanatizmusa abban az időtájban igazi vallásos őrjöngéssé fajult. Jaj volt annak, aki bármily módon kifogásolta, vitatni merte, vagy épen cáfolgatta a szekta hitágazatait! Az üldözöttekből üldözők lettek és sem a sevillei inkuizíció, sem a német Vehmgericht, sem az olaszországi titkos szövetségek nem voltak oly retteneteseek, hatalmasak és kegyetlenek, mint az a rémuralom, mely sötét felhőként libegett Utah állam fölött.

Ez a láthatatlan, csak szörnyű működésében tapasztalható rejtélyes, megtorló hatalom mindent tudott és mindenható volt, bár soha senki se látta színről-szinre. Aki fölemelte szavát az egyház ellen előbb-utóbb nyomtalanul eltűnt; senki se tudta, hová lett, mi lett belőle, de azért rejtélyes eltűnése a megtorló hatalom erejét, mindenhatóságát bizonyította.

Ez a titokzatos hatalom ott libegett mindenkinek a feje fölött s mint villám csapott le az áldozatra, egy meggondolatlanul kiejtett szóért, elhamarkodott cselekedetért... De nem csupán a vallás elleni vétkek megtorlására szorítkozott. Idővel, mikor a meglett leányok és asszonyok száma csökkent a férfilakosság számarányaihoz képest, különös hírek, borzalmas történetek jártak szájról-szájra mindenfelé.

... Egyes bevándorló családok férfitagjait az utolsó csecsemőig legyilkolták, egész vidékeket fölégettek, kiraboltak, elpusztítottak... s egyidejűleg új nők jelentek meg a Vének háremeiben, s ezek a nők sápadtak voltak, arcukon a könnyek, a kiállott szenvedések és borzalom nyomai látszottak...

Mindez nem volt titok s a Daniták bandája, vagy a „Boszuló Angyalok”, amint magukat nevezték, még ma is ijesztő hangzása a távoli Nyugat magányos farmjain. Akkoriban pedig, kivált a Nagy-Sóstó környékén, úgy ránehezedett a szorongás és az iszonyat a szívekbe, hogy minden ember rettegett a szomszédjától, s tizszer is megfontolta a szót, mielőtt kimondta.

Egy szép reggel John Ferrier épen ki akart menni a buzaföldjeire, mikor a rácsos ajtó csikorogva nyílt ki s az öreg kinézvén az ablakon, meghökkenve bámult a látogatóra... Maga Brigham Young volt, a próféta; magas, hirtelenszőke, középkorú férfi, aki lassan jött végig az udvaron.

John Ferrier szorongó szívvel sietett a látogató elé, - mert tudta, hogy nem jelenthet jót - s a küszöbön fogadta a nagy mormon főnököt. Mély tisztelettel üdvözölte, de a próféta csak hidegen bólintott az alázatos köszöntésre és szótlanként, komoran követte a gazdát a kis szalonba.

- Ferrier testvér, - így kezdte, leülvén s élesen a majoros arcába nézván, - az igazhívók jól bántak veled és kegyesek voltak hozzád. Már félig éhen haltál, amikor fölszedtünk a sivatagban, megosztottuk veled, amink volt, elvezettünk ide, az Igéret Földre, adtunk neked birtokot s megtűrtük, hogy pártfogásunk segédelmével vagyont szerezz. Így van-e, Ferrier testvér?

- Így van - felelte a majoros.

- Mind e jótétemények fejében mi csak egy dolgot követeltünk tőled: azt hogy térj át az igaz vallásra és mindenben kövesd, parancsait... Te meg is ígérted ezt; de, ha igazat mond a közvélemény, nem tartottad meg, amit ígértél.

- És miben szegtem meg ígéretemet? - kérdezte Ferrier alázatosan. - Nem adakoztam-e a közös alapra? Nem segitettem-e fölépíteni az Urnak templomát? Nem voltam-e...

- Hol vannak a feleségeid? - kérdezte Young, körültekintve. - Hívd be őket, hogy köszönthessem a ház asszonyait.

- Az igaz, hogy nem nősültem meg, - felelte a majoros. - De akkor kevés volt a nő és viszont sok férfi volt, akinek több joga volt ehhez a kevéshez, mint nekem. S én különben se voltam egyedül; itt volt a lányom, aki ellátta háztartásomat.

- Erről a leányról akarok beszélni veled, - mondta most a mormonfőnök. - A leány megnőtt és Utah legszebb virága lett. És sok fiatalember, aki az előkelők közül való, vágyik a birtokára.

John Ferrier elfojtotta roppant fölindulását és nem felelt. A próféta pedig nyomatékkal, vontatva folytatta:

- Olyasmit beszélnek a leányról, amit én hinni nem akarok... hogy valami pogánynyal váltott jegyet. Ez csak rágalom és mende-monda lehet. Melyik a tizenharmadik parancs a szent Joseph Smith törvényeiben?... „Az igaz hit minden leányzója választott férfihez menjen nőül; mert ha pogánynyal egyesül, szörnyű bünt követ el...” Ez így lévén, lehetetlen, hogy te, aki az igaz hitet vallod, megengeded ezt a törvényszegést leányodnak.

John Ferrier ismét nem felelt, csak idegesen játszott a lovaglő-ostorával. A próféta is hallgatott egy darabig, majd így folytatta:

- Ez egy pontra nézve napnál fényesebben kell bebizonyítanod, hogy nem csak szóval, hanem tettel is vallod hitünket. Így határozott a Négyek Szent Tanácsa. A leány fiatal: nem akarjuk, hogy őszbecsavarodott férfihoz menjen, sőt némiképen szabad választást is engedünk neki... Stangersonnak is van fia, Drebbnernek is: és mind a kettő örülne, ha leányodat menyeként tisztelhetné házában. Válasszon tehát a kettő között. Mind a kettő fiatal és gazdag s mind a kettő igazhitű... Nos, mit szólsz a tervhez?

John Ferrier hallgatott pár percig és gondolkodni látszott. Majd végre így szólt:

- Adjatok időt, uram... A leány még fiatal, nem ért meg a férjhez menésre... Ne siessük el a dolgot...

- Egy hónapot adunk neki, hogy kedve szerint választhasson, - felelte Young, fölkelve székrétől. - Ha lejárt a hónap, felelnie kell.

John Ferrier megtörve ült le az asztalhoz s könyökölve azon tűnődött, hogyan mondja el ezt a szörnyű hirt Lucynek... Egyszerre csak hirtelen fölrezzent egy gyöngéd kéz érintésére. - Lucy állt mellette, halálsápadtan, csaknem reszketve.

- Mindent hallottam, - suttogta a leány, - hisz úgy kiabált!... Oh, apám, apám, mit tegyünk most?

- Csak ne emészd magad, - szólt a majoros gyöngéden és megcsókolta, megsimogatta a leányt. - Majd csak kigázolunk valahogy ebből a bajból is!... De ugy-e nem akarsz lemondani Jeffersonról?

Felelet helyett Lucy zokogni kezdett.

John Ferrier nagyon elégedett, biztató hangon mondta mindezt, csakhogy aggódó leányát megnyugtassa, de azért szíve mélyén épen nem volt nyugodt... És este, mielőtt lefeküdt a szokottnál gondosabban maga zárt be és vizsgált meg minden ajtót, ablakot, sőt levette a falról régi puskáját is, megtisztította, megolajozta és golyóra töltötte mind a két csövet.

NEGYESEDIK FEJEZET.

A szökés.

John Ferrier másnap reggel bement a városba, megtalálván azt az ismerőst, aki a Nevada-hegységbe indult a karavánnal, átadta neki a Jefferson Hopenak szánt levelet. Ebben megírta a veszedelmet, mely fenyegette őket és sürgősen kérte a fiatalembert, hogy minél hamarabb jöjjön értük.

A majoros megkönnyebbült szívvél tért haza, de meglepetve látta, hogy a kapufélfához két nyerges ló van kötve. Még jobban megütődött azonban, mikor a szobába lépve két fiatalembert talált ott. Az egyik hosszas, sápadt arcú fickó, a karosszékekben ült és kényelmesen fölrakta lábait a kandalló párkányára; a másik bikanyaku, durvaképű, marcona alak, az ablakban állt, s két kezét zsebre dugva fütyörészett. Mind a kettő köszönt Ferriernek, mikor ez bejött, s a karosszékekben ülő elkezdte a beszélgetést:

- Lehet, hogy ön még nem is ismer bennünket. Ez itt Enoch Drebbler, én meg Joe Stangerson vagyok, aki önnel utazott ide a sivatagból, mikor az Ur kinyújtotta kezét, s fölvette önt is az igazak közé.

- Amiért áldott legyen szent kegyelme - tette hozzá a másik kenetes orrhagyon.

John Ferrier hidegen bólintott: ő már ugyanis tudta, hogy kik ezek a tolakodó vendégek.

- Azért jöttünk - folytatta Stangerson, - hogy apáink tanácsára sürgessük az ön leányának a kezét, bármelyikünknek nyújtja is... Mivel nekem csak négy feleségem van, Drebbler testvérnek pedig hét: azt hiszem, hogy az én jogom nagyobb.

- Szó sincs róla, Stangerson testvér! - szólt közbe a másik. - Nem az a kérdés, hogy kinek mennyi felesége van: hanem az, hogy ki hányat bír eltartani. Az apám most átadta nekem a malmaikat is, kettőnk közül tehát én vagyok a gazdagabb.

- De az én kilátásaim jobbak! - felelte Stangerson hirtelen. - Ha az Ur magához szólítja apámat, enyém lesz a börtény és a sok buzaföld is, s az Egyházban is magasabb a méltóságom.

- Döntsön a leány maga! - szólt most a fiatal Drebbler és elégedetten nézegette magát a tükörben. - Az ő választásában megnyugszunk mind a ketten...

A beszélgetést John Ferrier a küszöbön hallgatta végig, s alig bírta megállni, hogy végig ne vágjon lovagló-ostorával a két arcátlan fickó hátán.

- Hallgassatok ide! - szólt végre s egészen oda ment hozzájuk. - Ha a leányom hív benneteket, akkor ismét eljöhetek: de addig nem akarok látni benneteket... Értettétek?

A két mormon álmélkodva nézett az öreg majorosra. Szerintük ez a versengés a leány kezéért a legnagyobb megtiszteltetés volt úgy a majorosra, mint Lucyra nézve.

- Két ut vezet ki ebből a szobából - rivallt rájuk Ferrier; - itt az ajtó, amott az ablak... Melyiken akartok kimenni?

Naptól égett arca oly vad és szilaj volt, hogy a két látogató átlátta, mennyire nem tréfál az öreg és sietett menekülni. Ferrier utánuk ment a verandára.

- Ezt még megkeserüli! - kiáltott föl Stangerson dühösen. - Szembe szállt a prófétával és a Négyek Szent Tanácsának akaratával!... Élte fogytáig nyögni fogja ezt!

- Hitvány gazemberek! - kiáltott föl Ferrier fogcsikorgatva. - Inkább lássalak a ravatalon leányom, minthogy e két bitang bármelyikének felesége légy!

- Ugy legyen apám! - felelte Lucy is elszántan. - De erre nem kerül a sor, mert Jefferson megjön idején.

- Tudom, hogy megjön. De bár itt volna már! Mert nem tudjuk, hogy ezek a gazemberek mit fognak tenni holnap.

Valóban ideje volt, hogy jöjjön valaki, a ki tanácsot és segítséget tud adni az öreg majorosnak és leányának, mert a helyzetük válságos volt. A mormonok történetében nem volt egyetlen egy eset sem, amelyben ily nyíltan és határozottan lázadt volna föl akárki a próféta és a Vének akarata ellen.

És másnap reggel, mikor John Ferrier fölébredt, a boszu és büntetés előfutára már ott volt a szobájában, a paplanon, épen a szíve fölött, egy gombostűvel odaszurt papírlap volt, s rajta ez a pár szó:

„Huszonkilenc napod van a megigazulásra...”

Ez a figyelmeztetés megdöbbenőbb és rémesebb volt minden fenyegetésnél... John Ferrier el se tudta képzelni, hogy kerülhetett ez a papiros a szobájába s épen az ágyára, mert a cselédség a házon kívül aludt, az ablakokat és ajtókat pedig ő zárta be.

Lucynak nem szólt semmit a papirosról, melyet rögtön elégetett. De magában eliszonyodva gondolt arra a rejtélyes hatalomra, mely ilyen eszközökkel és fegyverekkel rendelkezik... ki szállhatna vele szembe?... Hisz ugyanaz a kéz, mely paplanára tűzte a papirost, meg is ölhette volna az ágyában és soha senki se tudhatta volna meg, ki volt a gyilkos!

Másnap reggel még jobban megrendült. Éppen a reggelinél ültek, midőn Lucy meglepetve fölsikoltott és a menyezetre mutatott... A közepén, valószínűleg égett végű bottal, a 28-as szám volt fölírva. A leány nem tudta, mit jelent ez és John Ferrier sem mondotta meg neki, de egész éjjel nem aludt, hanem lövésre kész puskával virrasztott... És mégis másnap reggel nagy számokkal fehérlett a „27” a kapun!

Igy mult el nap nap után, s a láthatatlan ellenség pontosan fölírta minden elmúlt napot, s valami szembetűnő helyre minden éjszaka fölírta, hogy hány nap van még hátra a „kegyelem hónap”-jából. Egyre fogyott a napok száma, s az öreg feszülten figyelt minden lódobogásra, de a várva várt szabadító csak nem jött!

Végre, mikor a négy is leolvadt háromra s a három ismét kettőre, minden reményét elvesztette az öreg. Egymagában, nem segítve senkitől, hogyan is szökhetett volna meg, mikor még a körülfekvő hegységet sem igen ismerte?... A jártabb utakat szigorúan őrizték, s a Tanács engedelmével senki se távozhatott a városból, szóval semmi reménye nem lehetett arra, hogy megmentheti magát és leányát a rájuk váró kegyetlen sorstól.

Az napon, mikor háza falán a 2-es szám jelezte, hogy holnap virrad föl az utolsó nap, az öreg majoros estefelé egyedül üldögélt szobájában és már nem is gondolkodott. Valami fásult megnyugvás fogta el, érezvén, hogy nem változtathat végzetén, bele akart törődni, nyugodtan és elszántan akarta várni a végső leszámolást.

Egyszerre csak föltrezzent tompa kétségbeeséséből... Ugy rémlett neki, hogy halk kopogtatást hall... A nesz kívülről jött, a kertajtó felől... Ferrier fölugrott, óvatosan kisurrant a verandára és megállt, most ismét hallotta a halk, kapargáló neszt.

- Mi lehetett ez?... Talán orgyilkos, aki a Szent Tanács végzését jött végrehajtani?... Vagy az a titkos kéz, mely fölírja az utolsó napot?... Mindegy!... Akár ez, akár az: tudni, látni akarja; és ha a halál kopogtat a házban, hát az is jobb, mint ez a kétségbeejtő bizonytalanság.

A majoros óvatosan odasietett a kertajtóhoz, halkán visszatolta a vasrudat és kitárta az ajtót... kívül csendes volt minden: a holdvilág nagyon nem sütött, de a csillagok fényesen ragyog-

tak... John Ferrier kimeresztette szemeit, de hiába nézett jobbra is, balra is, senkit se látott... Már éppen be akarta csukni az ajtót, mikor véletlenül a földre pillantott. Közvetlenül a küszöb előtt, arccal a földre, egy ember hevert!

A majoros megtántorodott és majd hogy föl nem kiáltott rémületében. Azt hitte, hogy a földön fekvő ember halott, vagy megsebesült... De az élettelennek látszó alak nagy megdöbbenésére mozogni kezdett és kigyó módon csuszva a földön, bekuszott a kertbe, onnan tovább a folyósóra... s mikor John Ferrier becsukta a kertajtót s fölment az idegen után a verandára: Jefferson Hope állt előtte!

- Irgalmas Isten! - fohászkodott a majoros. - Hogy megijesztettél! - Mi jutott eszedbe, hogy...

- Adj valamit ennem! - vágott közbe Jefferson rekedten. - Negyvennyolc óra óta nem értem rá enni és inni...

Mint a farkas, úgy esett neki az eledelnek, s mikor jól-rosszul elverte az éhséget, azt kérdezte:

- Lucynak nincs baja?

- Nincs, - felelte a majoros. - Ő nem is tud a veszedelemről.

- Ez jó. A házat minden oldalról őrzik. Ezért kellett úgy bejönnöm, hogy senki meg ne lásson...

John Ferrier egyszerre más ember lett; - az a gondolat, hogy van már szövetséges társa, valósággal újjá teremtette.

- Derék fiu vagy, Hope, - mondta megölelve a fiatalembert. - Becsületedre válik, hogy megdacolsz értünk a veszedelemmel.

- Lucyról volt szó, - felelte Jefferson egyszerűen; - s előbb, minthogy baj érje őt, kiontom utolsó csöpp véremet is.

- Mit tegyünk hát? - kérdezte a majoros.

- Holnap van az utolsó nap; ma kell tehát cselekednünk, különben mindennek vége... Van egy öszvérem és két nyerges lovam az Eagle-hágónál... Mennyi pénzed van, apám?

- Kétezer dollár aranyban és ötezer dollár bankóban.

- Az elég. Nekem körülbelül szintén van annyim. Carson városba kell igyekeznünk a hegységen át... De most jobb volna, ha felkölténéd Lucy-t. Szerencse, hogy a cselédség nem alszik a házban.

Mig a majoros átment a leányért, Jefferson összeszedett minden eleséget, amit talált, batyuba kötötte, s egy kis kancsót megtöltött vízzel, mert már tapasztalásból tudta, hogy a hegységben kevés a forrás és azok is távol esnek egymástól... Alig volt készen evvel, bejött Lucy is, teljesen felöltözve és utra készen.

A két jegyes forrón, szeretettel megölelte egymást; aztán Jefferson halk, elszánt hangon mondta:

- A házat elül is, hátul is őrzik; de ha óvatosan járunk, az oldal-ablakon kiszökhetünk s a szántóföldeken át megkerülhetjük a várost. Az országuttól pedig csak két mértföldnyire van az Eagle-hágó, ahol a lovak várnak... úgy, hogy napfelkeltéig féluton lehetünk a hegyek közt.

A házban minden világosságot rég eloltottak, s Ferrier kinyitva az oldal-ablakot, kinézett a pusztá földre... Köröskörül csendes volt minden... Megvárták, míg egy sötét felhő rávetette árnyékát a tájra s akkor egymás után kiugrottak az ablakon.

Ferrier vitte a pénzt: az aranyakat és a bankót; Hope az eleséget és a vizet; Lucy pedig egy kis batyuban az értékeesebb holmiját... Szinte térden csuszva mentek bokortól bokorig, míg végre odaértek az ösvényhez, melyen túl a gabonavetések kalásztengere hullámozott... Már épen át akartak ugrani a sövényen, mikor Jefferson lenyomta két társát a földre s maga is melléjük lapult.

A fiatal vadásznak oly éles hallása volt, mint a hiuznak... Alig feküdtek a földön pár pillanatig, vagy tiz lépésnyire tőlük éles bagolyhuhogás hallatszott, melyre nem messziről ugyanolyan hang felelt. Aztán még egyszer ismétlődött ez a jeladás, mire két alak egyenesedett föl a vetések közt s a távolabb álló odajött ahoz, aki pár lépésnyire volt a szökevényektől.

- Tehát holnap éjfélkor, - szólt az első: - ha majd a bagoly háromszor huhog.

- Helyes, - felelte a másik. - Megmondjam Drebber testvérnek?

- Neki is, a többieknek is... kilenc, hét ellen!

- Hét ellen öt! - felelte a másik.

Ezzel szétváltak s az egyik jobbra, a másik balra ment.

Alig hogy elhangzott lépteik zaja, Jefferson is fölugrott és átsegítette a leányt a sövényen.

- Gyorsan! Gyorsan! - suttogta izgatottan. - Most van itt az ideje, hogy siessünk... Még nem vagyunk túl minden veszedelmen.

Bujkálva vágtak keresztül a szántóföldeken s nagy kerülővel jutottak el az országutra, jóval a város alatt. Csak egyetlen emberrel találkoztak, de még idején elbujtak előle egy bokor mögé... Aztán nemsokára odaértek az Eagle-hágóhoz, ahol készen vártak a fölnyergelt lovak és az öszvér...

A három szökevény pihenés nélkül, haladéktalanul nyeregbe ült, s nekivágott a sötét rengetegnek, az istenkisértő, meredek uton, mely oly keskeny volt, hogy egy-egy ló is csak bajjal haladhatott rajta, s minden félrelépés halállal járt, mert kétfelől mély sziklahasadékok, meredek lejtők közt vitt a hágó útja.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A boszuálló angyalok.

Egész éjszaka szakadatlanul lovagoltak, keresztül-kasul a szakadékokon, töretlen utakon. Százszor is eltévedtek volna, ha Jefferson Hope nem ismeri a rengeteget, a hegység minden zegét-zugát, de így szinte egész biztosan haladtak a tulsó félen fekvő Carson város felé.

Másnap déltájban azonban már kezdtek kifogyni az eleségből. A fiatal vadászt ez nem aggasztotta, mert tapasztalásból tudta, hogy a hegyeken sok a vad. Jó tüzet rakott tehát, mely mellé letelepítette Lucyt és az öreg majorost; ő maga pedig vállára vette puskáját és elindult cserkészni... A fordulónál még visszanezett és kalapjával integetett nekik, - aztán eltűnt az óriási sziklafal mögött.

Pár mértföldnyire bent járt már a rengetegben, de még nem kapott vadat puskvégre, bár lépten-nyomon látta, hogy sok a lábas vad arra... Végre bosszusan bár, de elhatározta, hogy üres kézzel is visszatér, mert már így is sok időt vesztegetett el. Ekkor azonban a sziklacsucson magányos zergét pillantott meg... Pár száz lépésnyire kuszott hozzá, aztán célba vette és lőtt... Az állat hanyatt-homlok zuhant le a mélységbe. Jefferson leszállt érte, nagy fáradtsággal fölhozta az állatot, de aztán, mivel nehéz volt, csak a két hátulsó combját vágta le és vidáman indult vissza a tanya felé.

Körülbelül három órát töltött el a rengetegben, de közben úgy bele tévedt, hogy most nem találja az utat... Az a völgy, amelyben a zergét elejtette, három-négy felé is nyitva volt és Jefferson nem tudta biztosan, hogy melyik uton is jött oda... Hosszas habozás után megindult az egyikben, de vagy másfél mértföldnyi ut után egy zuhataghoz ért, amelyről jól tudta, hogy odamentében nem esett utba. Vissza kellett hát fordulnia és a második uton indult el... de egy órai gyors gyaloglás után meggyőződött, hogy ez sem az igazi.

Kétségbeesetten fordult most a harmadik völgytorok felé és lélekszakadva rohant előre...

Most már futott és hangosan kiabálva hívta Lucyt. De hívó szavára senki sem felelt, a visszhangnál egyéb... Megdöbbenve sietett előre; ismét kiabált még hangosabban... megint semmi válasz... Most megkerülte a sziklafalat és a kis völgybe ért... A tűz még ott pislogott, ahol ő megrakta; de senki sem ült mellette... sőt a lovaknak s az öszvérnek se volt sehol semmi nyoma.

Irtózatos, névtelen rémület fogta el a fiatal vadászt - érteni kezdte, hogy valami szörnyű szerencsétlenség történt, mialatt ő odajárt... Megszédülve, tántorogva támolgott oda a tűzhöz, de nem roskadt össze - a veszedelem tudata egyszerre visszaadta minden lelki erejét, megacélozta szívét, idegeit.

Gyorsan rözsét dobott a pislogó tűzre, mely csakhamar lángra lobbant és megvilágította a helyet köröskörül... A tűz környéke le volt taposva, lábnyomok keresztezték egymást, annak jeléül, hogy az üldözők utólérték a szökevényeket és elhurcolták őket.

... De mind a kettőt elvitték-e?... És hová?..

Jefferson követte a nyomokat, ugyanazon az uton mentek vissza, amerről jöttek, tehát a Nagy-Sóstó-városba... Ámde nem mind a két szökevényt hurcolták el: az egyik itt maradt!... A hegyszakadék oldalában frissen fölhányt kis halom állt s amint Jefferson közeledett hozzá, egyszerre mindent megértett... A halomba vastag bot volt dugva, rajta egy darab papiros, melyre durva betűkkel volt fölírva:

JOHN FERRIER

Élt a Nagy-Sóstó-városában.

Meghalt 1860. aug. 4-ikén.

Az öreg majoros tehát itt maradt és frissen hányt sirhalma megdöbbenő jelként meredt a fiatal vadászra, mint a hatalmas mormon-szövetség boszujának fenyegető bizonyosága.

Jefferson vadul nézett szét, keresve a második sirhalmot is... de a másik nem volt sehol. Lucyt tehát elhurcolták, s a szerencsétlen leányt bizonyára bezárták valamelyik mormon háremébe...

Öt napig gyalogolt a vad rengetegben, alig pihenve pár órát éjszakánként s a hatodik napon, összetörve, toprongyosan megérkezett az Eagle-hágóra, ahonnan leláthatott a Szentek városára...

Mikor megpillantotta, vad tűz lobbant föl szemeiben! - megcsikorgatta fogait, kezét ökölbe szorította s irtózatosságtól fenyegette meg az új Szodomát, mely boldogságától meg-rabolta.

A város föl volt lobogózva s úgy látszott, ünnepet ül... Jefferson csak nézte, nézte és észre sem vette, hogy egy lovas vágat arra az uton... Csak akkor látta meg, mikor pár száz lépésnyire volt tőle. Megismerte, hogy mormon, valami Cowper volt, akinek egykor több szíveséget tett. Lekialtott neki, hogy álljon meg s aztán lement hozzá.

- Én Jefferson Hope vagyok, - mondotta neki, - ön tán emlékszik rám?

A mormon meghökkenve nézett a vadászra, mert az első pillanatban nem ismert rá ebben a kísértetiesen halavány, lerongyolt alakban; de, mikor ráismert, megszánta és ijedten mondta:

- Örültség volt, hogy idejött!... Meneküljön azonnal... Én is az életemmel játszom, mert szóba merek állni önnel. A Négyek Tanácsa halálra keresteti, mert ön is segített Ferriernek a szökésben.

- Nem félek tőlük! - felelte Jefferson sötéten. - Önnek is tudnia kell a dologról, Cowper... könyörgöm mindenre, ami szent: feleljen meg néhány kérdésemre... Azelőtt barátok voltunk: - az Isten szerelmére ne tagadja meg a feleletet!

- Nos, mit akar tudni? - kérdezte a mormon s aggódva és szorongva nézegetett maga körül. - Csak gyorsan hát!... Mert itt még a szikláknak is van fülük.

- Mi lett Lucy Ferrierből? - kérdezte Jefferson.

- Tegnap ment nőül a fiatal Drebbberhez... Rajta, ember!... Bátorság, az Istenért!

Jefferson megtántorodott és lihegve ült le egy kőre.

- Férjhez ment? - kérdezte hörögve. - Azt mondta, hogy férjhez ment?

- Tegnap... tegnap délután. Azért van föllobogózva a város...

Jefferson fölkel a szikláról. Sápadt arca oly rideg és szilárd volt, mint a márvány; csak vadul villogó szemei égtek szörnyű tűzben.

- Ugy van, már megyek, - felelte rekedten.

- Hová megy? - kérdezte a mormon aggodalmasan.

- Ne törődjék vele! - felelte Jefferson kurtán.

Evvel vállára vette puskáját, neki vágott a hegységnek s pár pillanat múlva eltűnt a sziklák közt.

A mormon jóslata beteljesedett: - szegény Lucy nem sokkal élte túl a gyalázatot, melybe kényszerítették... egy hónap múlva már halott volt. A lelketlen Drebbert egy csepp sem sajnálta; voltaképpen csak azért akarta feleségül venni, hogy megkaparinthassa az öreg Ferrier vagyonát; s most, hogy ez megvolt, Lucyval nem sokat törődött.

Ám a feleségei szerették és sajnálták a fiatal asszonyt, s ott virrasztottak a ravatala mellett... És ekkor hajnaltájban különös dolog történt. Az ajtó hirtelen kicsapódott s egy vad arcú, szilaj vadász toppant be a halottas szobába. Rá se nézett senkire, egyenesen odament a koporsóhoz, megállt a halott előtt, mély áhitattal lehajolt hozzá és megcsókolta a homlokát... aztán föl-emelte a halott kezét, lehuzta ujjáról a jegygyűrűt és fogcsikorgatva kiáltott föl:

- Nem engedem, hogy evvel temessétek el!

Ez volt az egész; - de ez is oly rövid ideig tartott, hogy mire az asszonyok fölocsudtak rémületükből, a vakmerő halottrablónak már nyoma sem volt, s azt se tudták, hogy az ajtón, vagy az ablakon ugrott-e ki... úgy hogy egynémelyik szinte csak álomnak vélte a dolgot, aki pedig nem volt ott, el se hitte a kísérteties történetet.

Jefferson Hope pár hónapig még ott kóborolt a hegyek közt és egyre a boszúról álmodott. A városban rémmeséket beszéltek az elzüllött, ijesztő, rongyos alakról, aki a hegységben bujkált és néha lejött ólálkodni is a város körül... Egyszer éjjel belöttek a Stangerson ablakán s a golyó ott süvöltött el a mormon füle mellett... Másszor meg Drebbert, mikor a hegyek közt járt, majd agyonütötte egy lezuhanó szikla, melytől csak úgy menekült, hogy hirtelen hasra feküdt s a roppant kődarab átugrotta őt.

A két mormon csakhamar tisztában volt avval, hogy kinek köszönheti ezt az orvtámadást. Többször föl is kerekedtek és hajtóvadászatot rendeztek a hegyek közt halálos ellenségükre, de sohasem bírták kézre keríteni. Ekkor azonban nagyon kezdtek vigyázni magukra. Nap-szállat után sohasem mentek ki az utcára, házukat pedig éjjel-nappal őriztették. De erre nem sokáig volt szükség, mert Jefferson Hope egyszerre csak úgy eltűnt a vidékről, mintha a föld nyelte volna el s a két mormon azt hitte, hogy halálos ellenségük lemondott a boszúról.

Erről azonban szó se volt; Jefferson Hope szilaj lelke nem ismert megalkuvást és bocsánatot s az üldözést épen azért hagyta félbe egy időre, hogy boszuját annál bizonyosabban kitölthesse. Mert érezte, hogy vasszervezete már nem bírta el sokáig e kóbor és nyughatatlan élettel járó nélkülözéseket, szenvedéseket. És ha meghal, elpusztul e vadonban: ki áll helyette boszút Lucyért?...

Ezért otthagyta a zordon hegységet és visszament a Nevadába, a bányáihoz, hogy erőt és pénzt gyűjtsön a boszuhoz. Eleinte csak egy évig akart ott maradni, de sok váratlan körülmény rákényszerítette arra, hogy öt álló esztendő töltsön ott.

Ám az idő semmit sem csökkentette szilaj boszuvágyát s amint öt év múlva szabadulhatott, azonnal a Nagy-Sóstó-városba sietett, mit sem törődve azzal, hogy ráismerhetnek. De a mormonoknak egyéb bajuk volt akkor, sem hogy rá emlékezzenek. Pár hónap előtt szakadás történt köztük, s a nép egy része, föllázadván a próféta és a vének tekintélye ellen, odahagyta Utaht és ismét pogány lett.

Ezek közt volt Drebbert és Stangerson is; de senki se tudta, hogy mi lett belőlük vagy hová mentek. Azt beszéltek, hogy Drebbert még idején eladta mindenét és sok pénzzel ment el, míg Stangerson aránylag szegényen távozott, mert nem bírt tulajdoni fekvő birtokain. De hogy merre mentek, senki sem tudta megmondani.

Ily körülmények közt bárki más talán lemondott volna a boszúról, de Jeffersonnak ez eszébe se jutott. Azzal a kevéssel, amije volt, városról-városra vándorolt az Egyesült-Államokban, keresve mindenütt halálos ellenségeit. Évek teltek el a meddő üldözésben és Jefferson haja

lassan-lassan őszbe csavarodott, de ő nem csüggedt; mint a véreb, folyton nyomozta, hajszolta áldozatait...

Vége aztán biztos nyomra akadt; - Clevelandban kóborolt az utcán, mikor egy ablakban megpillantotta Drebbert... Ujjongva tért haza nyomoruságos vackába s a boszúról kezdett gondolkodni... De úgy látszik, hogy Drebbert is megismerte a rábámuló vadászt és kiolvasta szeméből a gyilkosságot, mert rögtön a békebíróhoz sietett Stangersonnal együtt, aki időközben titkára lett és legott panaszt tett, hogy az élete veszélyben forog e régi ellensége és vetélytársa miatt.

Igy történt, hogy Jeffersont még azon éjszakán letartóztatták, s mivel nem tudott biztosítékot letenni, több hétig fogságban is tartották. Mikor pedig kieresztették, Drebbert már nem volt Clevelandban, titkárával együtt átment Európába.

A martalék tehát ismét kisiklott Jefferson kezéből, de ez a kudarc és megaláztatás csak még jobban lángra lobbantotta szívében a boszu lángját. Pénze nem lévén, hogy a szökevények után siessen, dolgozni kezdett, félre tett minden dollárt, s mikor eleget gyűjtött az utra, ő is átment Európába és városról-városra nyomozta, üldözte halálos ellenségeit.

De sokáig nem bírta utólrni őket. Mikor Szentpétervárra ért, a két mormon már Párisban volt, midőn oda is utánuk ment, az üldözöttek már Koppenhágába utaztak. A dán fővárosban ismét elkésett pár nappal, mert Drebbert és Stangerson akkor már Londonban voltak, de itt végre utólrhette őket és boszút is állt rajtuk.

HATODIK FEJEZET

Watson orvos naplójának folytatása.

Bármily dühösen is védte magát a gyilkos, úgy látszott, egy csöppet sem haragszik ránk, mert midőn végkép lefogtuk, mosolyogva fordult felénk s aggódva kérdezte, hogy nem sértett-e meg valamelyikünket.

- Azt hiszem, hogy egyenesen a rendőrségre visznek, - mondta aztán Sherlock Holmesnek. - A kocsim lent áll az ajtó előtt. Ha föloldják a lábaimat, magam is lemegyek; s ez talán jobb lesz, mert ha úgy visznek le, nagyon nehéz leszek.

Gregson és Lestrade habozva néztek össze, hogy elfogadják-e a kockázatos ajánlatot, de Sherlock Holmes rögtön szaván fogta a foglyot, eloldotta a kötelet, melylyel a lábait összekötöttük.

Jefferson fölült, kinyújtotta a lábait, mintha próbálná, hogy csakugyan szabadok-e... s amint most jobban szemügyre vettem, azt gondoltam magamban, hogy ritkán láttam nála izmosabb, tagbaszakadtabb férfit; az arcán pedig akkora elszántság és akaraterő tükröződött a válságos pillanatokban, mely ép oly félelmes lehetett, mint testi ereje.

- Ha a rendőrfőnök állása véletlenül üresedésben van, - fordult elismeréssel Holmeshez, - azt hiszem, nincs rátermettebb ember önnél. Valóságos csodamódra kerített hálóba.

- Azt hiszem, - szólt Holmes a két detektívhez, - mindnyájan együtt mehetnénk?

- Én tudok hajtani, - felelte Lestrade.

- Helyes! Akkor Gregson beülhet velem a kocsiba... És ön is, doktor!... Ha már eddig velünk tartott, eljöhet a rendőrségre is.

Örömmel beleegyeztem ebbe és mindnyájan lementünk. A fogoly meg sem kísérelte a szökést: nyugodtan beült velünk a kocsiba, mely az övé volt... Lestrade fölült a bakra, megsuhogtatta az ostort, a ló elindult, s negyedóra múlva ott voltunk a Scotland Yardban.

A szolgálattevő rendőr bevezetett bennünket a felügyelőhöz, aki fölvette a jegyzőkönyvet és kitöltötte a fogoly törzslapját. Sápadt arcú, rideg ember volt, aktadaráló hivatalnok, aki gépiesen végezte munkáját.

- A fogoly egy hét alatt átkerül a törvényszékhez, - mondta nyugodtan. - Addig is, mr Jefferson Hope, van-e valami mondanivalója? Figyelmeztetem azonban, hogy bármit mond is, jegyzőkönyvbe veszem, s e szavait ön ellen is fölhasználhatja a bíróság.

- Oh, nagyon sok mondanivalóm van, - felelte a fogoly vontatva. - És mindent el akarok mondani.

- Nem volna jobb ha a végtárgyalásig várna vele? - kérdezte a rendőrfelügyelő.

- Lehet, hogy nem is lesz végtárgyalásom, - felelte a rab. - Nos, miért néz rám oly meghökkenve? Nem öngyilkosságra gondolok... Szó sincs róla!

Ekkor hirtelen felém fordult s azt kérdezte:

- Nem orvos ön?

- De az vagyok, - feleltem.

- Akkor tegye ide a kezét, - mutatta Jefferson a szive táját, összebilincselte kezeivel.

Odahajoltam a rabhoz... és mindjárt tisztában voltam vele, hogy igazat mondott. A melle úgy dübörgött és rezgett, mint a vékony fal, melyen belül hatalmas gőzgép dolgozik...

- Önnek szivbaja van! - kiáltottam föl. - Az aorta aneurizmája...

- Ugy van; az orvosok így hívják, - felelte Jefferson nyugodtan. - Most egy hete vizsgáltattam meg magamat s az orvos azt mondta, hogy már nem sokáig viszem. Évek óta súlyosodik ez a bajom, melyet a Nagy-Sóstó melléki hegyekben szereztem, a sok nélkülözéssel és roppant megerőltetéssel... Most már, hogy elvégeztem a dolgomat itt a földön, nem sokat törődöm vele; de mégis szeretném elmondani a történetemet, nehogy közönséges gyilkosnak tartsanak halálom után.

A felügyelő és a két detektív gyorsan váltottak pár szót, azon tanakodva, hogy megengedjék-e a vallomásnak ezt a szokatlan formáját, vagy sem.

- Gondolja ön, orvos, - kérdezte tőlem a felügyelő, hogy a fogoly életét közvetlen veszedelem fenyegeti?

- Minden esetre, - feleltem, - a katasztrófa bármely pillanatban utólérheti.

- Ebben az esetben kötelességünk, a törvény rendelkezéseinek értelmében is, hogy meghallgassuk a vallomását - mondta a felügyelő.

Majd Jeffersonhoz fordulva, így folytatta:

- Tessék, uram, elmondani, mit akar; de ismételve figyelmeztetem, hogy vallomását ön ellen is föl fogják használni.

- Akkor, ha megengedik, leülök, - mondta Jefferson. - Ez a szivbaj hamar kifáraszt, s az a kis dulakodás az imént jobban kimerített.

- A leány, akiről beszélek, husz év előtt a menyasszonyom volt. Arra kényszerítették, hogy nőül menjen ahhoz a Drebbberhez s ez megölte őt. Én lehúztam a halott ujjáról a gyűrűt és megesküdttem, hogy odatartom a haldokló Drebbber szemei elé, hadd üldözze még sirjában is az elkövetett bűn borzadálya... Két kontinensen végighajszoltam a gyilkost és cinkosát, míg végre utólértem őket s ha holnap meghalok, nyugodtan halok meg, mert elvégeztem dolgomat és jól végeztem el. Megöltem őket, most már semmi vágyam, semmi reményem és semmi dolgom idelent.

- Jó idő beletelt, míg megtudtam, hogy hol lakik ez a két gentleman. Addig kutattam, kérdezősködtem, míg végre rájuk akadtam Camberwellben, a folyó tulsó partján. Már most bizonyos voltam, hogy nem szalasztom el őket: - a szakállamat megnövesztettem, úgy hogy nem ismerhettek rám... Mindenütt a nyomukban voltam, mint a véreb s akár merre mentek, követtem őket, mint az árnyék.

- Végre egy este, amint lassan föl s áthajtottam kocsimat a Torquay-Terraceon, ahol laktak, láttam, hogy kocsi áll meg az ajtajuk előtt. Nem sokára podgyászt hoztak le a házból, aztán lejött Drebbber is, Stangerson is: beültek a kocsiba és elhajtattak... Én utánuk mentem, mert attól féltem, hogy más lakásba költözködnek.

- De egyenesen az Euston-állomásra mentek. Gyorsan leugrottam a bakról, rábiztam a kocsimat egy hordárra és utánuk siettem. Hallottam, hogy a liverpooli vonat felől kérdezősködnek. A portás azt felelte nekik, hogy az egyik éppen most ment el, a másik pedig csak pár óra múlva indul...

- Láttam, hogy Stangerson nagyon boszankodik, de Drebbbernek tetszett a dolog. A tolongásban egész közel férkőztem hozzájuk, úgy hogy minden szavukat hallottam... Drebbber azt mondta, hogy van egy kis dolga; Stangerson várja meg, míg azt elvégzi. A titkár nem akart

beleegyezni ebbe és figyelmeztette Drebbert, hogy megegyeztek abban, hogy sohasem válnak el. Drebbert azt felelte, hogy a dolog nagyon kényes természetű és hogy egyedül kell elvégeznie...

- Hogy mit felelt erre Stangerson, azt nem hallottam, mert a tolongásban kissé elmaradtam tőlük, de azt már hallottam, hogy Drebbert nagyot káromkodott és dühösen ráívalt, hogy nem azért fizeti, hogy parancsoljon neki. Stangerson erre nem szólt egyebet, mint azt, hogy ha elmulasztják az utolsó vonatot is, ő a Halliday-fogadóba száll éjszakára; amire Drebbert azt felelte, hogy tizenegy órakor okvetlenül itt lesz a peronon és tovább utazhatnak Liverpoolba.

- Végre hát itt volt az a pillanat, amelyre oly sokáig vártam. Ellenségeim a kezeim közt voltak. Ketten együtt mindig védelmezhetnék egymást, de egyenként könnyen elbánhattam velük...

- A tervem különben már készen volt. Pár nappal előbb egy ur a kocsimban felejtette egy Brixton-uti ház kulcsát. Még ugyanaz nap este kereste rajtam a kulcsot s én vissza is adtam neki, de időközben már mintát vettem róla, s megcsináltattam a párját. Ily módon bejárásom volt egy olyan helyre ebben a városban, ahol nem kellett félnem attól, hogy megzavarnak... Most még csak azt a nehéz dolgot kellett véghez vinnem, hogy Drebbert becsaljam abba a házba.

- Drebbert gyalog ment egy darabig, e közben több pálinkás kávéházba betért; az utolsóban félórán át tovább időzött. Mikor kijött, oly ittas volt, hogy tántorgott... Fölült az első kocsi, s én mindenütt utána mentem, míg végre, nagy csodálkozásomra ugyanazon ház előtt állt meg, ahonnan este a podgyászszal elhajtattott. El se tudtam gondolni, mit akar itt: megálltam pár száz lépésnyire a háztól s láttam, hogy a kocsija elmegy, miután kifizette a kocsist. Ő maga csöngetett és bement a házba... Kérem, adjanak egy pohár vizet; nagyon megszomjaztam... Ugy... köszönöm.

Adtam neki egy pohár vizet, melyet mohón fölhaltott.

- Most már könnyebben beszélek, - folytatta. - Tehát: vagy husz percig várakoztam rá s ez alatt valamivel közelebb haltottam a kapuhoz... Ott bent valami dulakodásfélét hallottam, aztán kinyílt az ajtó és két férfi jött ki a házból: az egyik Drebbert volt, a másik egy fiatal ember, akit akkor láttam először életemben.

- Ez a fiatalember a gallérjánál fogva Drebbert, a küszöbön ráhuzott egy vastag bottal, nagyot rugott rajta, hogy Drebbert hanyatt-homlok kibukfencezett az utra és dühösen ráordított:

- „Te kutya!... Majd megtanítalak gorombáskodni a tisztességes leányokkal...”

- Ez a fiatalember oly dühös volt, hogy valószínűleg leütötte volna Drebbert a botjával; de ez a gyáva gazember hirtelen föltápáskodott és lélekszakadva menekült... egyenesen felém! Megdobbant a szívem, mikor odaérve hozzám, beugrott a kocsimba és rám kiáltott:

- „Hajts a Halliday-fogadóba, de gyorsan!...”

- Most már végkép a hatalmamban volt. Ne gondolják, hogy hidegvérrel akartam elvágni a nyakát, mint akármelyik gyilkos: nem! Páros viadalban akartam megölni, valóságos Isten-ítélettel: azt is megmondom, hogyan.

- Amerikában egyebek közt laboráns is voltam a York kollégiumban. Egy izben a professzor a mérgekről tartott előadást s ez alkalommal valami nyilmérget is mutatott tanítványainak, amit Dél-Amerikából szerzett, s ennek a méregnek egy csipetje is rögtön halált okozott. Előadás után megdézsmáltam ezt a mérget, aztán két egyforma pirulát csináltam belőle s egyuttal még két teljesen hasonló, de ártalmatlan pirulát is csináltam, s aztán egy-egy mérget s egy-egy ártalmatlant külön-külön két skatulyába tettem, azzal a szándékkal, hogy ha találkoztam

ellenségemmel, mindegyik huz egy-egy pirulát, én pedig azt nyelem le, amelyik megmarad. Ez a módja a boszunak sokkal biztosabb és zajtalanabb, mint a pisztoly vagy a kés, s amellet voltaképen nem is gyilkosság, hanem kockavetés és páros viadal.

- Éjfél lehetett, mikor elindultam Drebberrrel. A sötét, viharos éjszakában alig járt egy lélek az utcán. De mit bántam én akkor a vihart, az esőt?... Ujongani szerettem volna örömben! Szivarra gyújtottam és megcsaptam a lovamat, mely szinte röpült - a Brixton-ut felé. És az egész uton úgy tetszett, mintha a sötétben előttem libegne és reám mosolyogna az öreg John Ferrier, meg az én drága Lucym...

- Végre odaértünk a Brixton-utra s a kocsi megállt. Leszálltam a bakról, kinyitottam a kocsi ajtaját... Drebbert lecsuszott az ülésről és gombolyagban hevert a kocsi fenekén. Tökrészeg volt és hortyogott... Durván megráztam és rákiáltottam:

- Itthon vagyunk!

- Jól van kocsis, - dűnnyögte félálmosan.

- Bizonyosan azt hitte, hogy a fogadóhoz értünk, mert kimászott a kocsiból s a karomba kapaszkodva jött velem a kertbe... Valósággal fognom kellett, hogy el ne essék. Mikor az ajtóhoz értünk, kinyitottam kulccsal és bevezettem Drebbert a szobába... Esküszöm, uraim, hogy az apa és leánya ott jártak előttünk!...

- Oly sötét van, mint a pokolban! - dörögött Drebbert tapogatózva.

- Mindjárt világos lesz! - feleltem s meggyújtottam a viaszgyertyát, mit a zsebemből vettem ki.

- Aztán, orra alá tartva a gyertyát, egész közel hajoltam hozzá és fogcsikorgatva kérdeztem:

- Nos, Enoch Drebbert, ki vagyok én?

- Rám bámult buta, üveges szemeivel... aztán láttam, hogy az arca hirtelen elborul a rémület-től, rám ismert! Megtántorodott, az arca elkékült, homlokán hideg veriték gyöngyözött, a fogai vacogtak... én pedig, nekivetve hátamat az ajtónak, hangosan fölkacagtam... Mindig hittem, hogy édes lesz a boszu, de hogy ekkora boldogságot adjon, remélni se mertem soha!

- „Te kutya! - rivaltam rá; - a Nagy-Sóstó várostól hajszoltalak Szent-Pétervárig, Párisig... de mindig elszöktél előlem. Most végre megvagy, s vagy te, vagy én, de egyikünk bizonyosan nem éri meg a holnapot!”

- A nyomorult egyre hátrált, mialatt beszéltem s az arcán világosan láttam, hogy azt hiszi, hogy örült vagyok. S lehet, hogy az is voltam. A halántékaim úgy lüktettek, a szívem oly hevesen dobogott, hogy alighanem a guta is megütött volna, ha el nem ered az orrom vére... Ez aztán könnyített rajtam.

- „Hát csak késett a boszu, gazember! - rivaltam rá fogcsikorgatva, - de végre mégis utólért!”

- Láttam, hogy nyárfalevélként reszket a nyomorult s bizonyára könyörgött volna az életéért, de tudta, hogy ugys hiába.

- „Meg akarsz gyilkolni?” - dadogta félholtra válva.

- „Hát gyilkosság ez? - feleltem gunyosan. - Ki mondja gyilkosnak a veszett kutya elpusztítóját?... Irgalmaztál te annak a szegény leánynak, akit elhurcoltál megölt apja mellől?...”

- „Nem én öltem meg az apját!” - kiáltotta föl siránkozva.

- „De a leányt te ölted meg! - hörgöttem elvakultan. - Itt ez a skatulya; ítéljen közöttünk az Isten... két pirula van benne: válassz. Az egyik a halál, a másik az élet. Én azt nyelem le, amit te meghagysz... Lássuk, van-e igazság a földön, vagy csupán a vak sors dönt itten is!”

- Drebbert ijedten ugrott vissza és siránkozva, nyögve könyörgött, de én elővettem a késemet, s a torkára tettem, míg csak nem engedelmeskedett... Lenyelte az egyik pirulát, én a másikat: s aztán némán néztünk farkasszemet vagy egy percre s mindegyikünk leste, hogy melyik hal meg...

- Oh, mily édes volt a pillanat, mikor az arcán láttam, hogy a méreg hatni kezd!... Hangosan, ujongva kacagtam s oda tartottam szemei elé a Lucy jegygyűrűjét... De mindez csak pár másodpercig tartott, mert a méreg villámként öl: a nyomorult arca eltorzult, majd fölemelte ököibe szorított kezeit s tompa hörgéssel arcra bukott... Fölrugtam a lábammal: szívére tettem a kezemet... már nem dobogott. Az egyik gyilkos meghalt.

- Csak most vettem észre, hogy folyik az orrom vére... Hirtelen eszembe jutott egy rejtélyes gyilkosság New-Yorkban, ahol a meggyilkolt feje fölött a „Rache” szó volt vérrel a falra írva... Emlékszem, hogy fejtörést okozott a rendőrségnek: mindenki politikai gyilkosságra gondolt, titkos szövetségre, az anarchistákra... Én is elhatároztam, hogy fölirom a falra ezt a szót, hadd törje rajta a fejét a londoni rendőrség!...

- Aztán kimentem a házból, vissza a kocsimhoz. Egy lélek se járt az utcán s a vihar még egyre tartott. Megcsapkodtam a lovamat s már jó messze, jártam, mikor a mellényzsebembe nyulva észrevettem, hogy nincs meg a jegygyűrű... Majd leestem a bakról fájdalmamban, ez volt az egyetlen emlékem, ami Lucytól maradt... Azt gondoltam, hogy akkor ejtethetem el, mikor Drebbert fölé hajoltam megnézni, hogy él-e még, visszahajtottam hát, a kocsimat egy mellékutca végére hagytam, s én magam bátran a ház felé indultam, mert inkább mindent kockáztattam, mint hogy elveszítsem ezt a gyűrűt... De amikor odaértem, egyenesen a rendőr karjaiba szaladtam, s csak az mentett meg, hogy hirtelen ittasnak szinleltem magamat.

- Így álltam boszut Enoch Drebbert ellen. Most már csak az volt hátra, hogy ugyanígy bánjak el Stangersonnal is, és lerójjam minden tartozásomat John Ferrier és Lucy iránt. Tudtam, hogy Stangerson hol lakik; egész nap lestem rá a fogadó előtt, de ki sem jött a szobájából. Azt hiszem, gyanított valamit, mikor látta, hogy Drebbert nem jön. Mert ez a Stangerson nagyon ravasz volt és fölöttébb tudott vigyázni magára. De én előlem még ő sem menekülhetett.

- Még aznap megtudtam, melyik a szobája ablaka; hajnaltájban odatámasztottam egy létrát, mely a fal mellett hevert és lassan, nesztelenül bemásztam hozzá... Fölvettem álmából, elmondtam neki a Drebbert esetét, s neki is följajánlottam a két pirulát, hogy válasszon... Ő azonban, ahelyett, hogy megragadta volna a szabadulás lehetőségét, rám ugrott és fojtogatni kezdett. Erre egyszerűen leszurkáltam önvédelemből...

- Most már nem sok mondanivalóm van, ami szerencse, mert nagyon odáig vagyok. Az volt a szándékom, hogy addig maradok kocsis, míg eleget szerzek arra, hogy visszamehessek Amerikába... Ma is ott álltam a rendes helyemen, mikor egy rongyos utcagyerek odajött, s megkérdezve, hogy én vagyok-e Jefferson Hope, azt mondta, hogy hajtassak a Baker-utcai 221/b számú házba, ahonnan egy gentlemant kell a vasutra vinnem.

Gyanútlanul mentem oda, s egyszerre csak azon vettem magam észre, hogy ez a gentleman rátette kezeimre a vasperecet... Hogy hogyan történt magam sem tudom, de mindegy! Lehet, hogy önök gyilkosnak tartanak, de én érzem, hogy éppen úgy a törvény végrehajtója vagyok, mint önök...

Jefferson Hope elbeszélése annyira izgató s érdekes volt, hogy mindannyian némán, egészen belemerülve hallgattuk végig. Még a detektívek is, akik pedig ugyancsak hozzászóltak a

rémes esetekhez, érdeklődve hallgatták, s még aztán is, mikor Jefferson már elhallgatott, egyikünk se szólt, s a csöndben csak Lestrade tollának percegése hallatszott... Mert ő írta le a gyilkos vallomását.

- Csak egy dolog van, - szólt végre Sherlock Holmes, - amire nézve szeretnék fölvilágosítást... Ki volt az ön társa, aki eljött hozzám az elveszett gyűrűért?

Jefferson mosolyogva rázta a fejét.

- A magam titkait elmondhatom, - felelte, - de senki mást nem akarok bajba keverni. Olvas-tam ezt a hirdetést s mivel attól tartottam, hogy kelepce lesz, egyik barátomat küldtem oda... Azt hiszem, elég ügyesen végezte a dolgát?

- Nagyon is! - felelte Holmes elismerően.

- Nos, uraim, - szólt most a felügyelő ünnepélyesen - a törvény nevében le kell zárnom a jegyzőkönyvet. A foglyot csütörtökön vezetik a vizsgálóbíró elé, és akkor önöknek is meg kell jelenniük ott, tanuságtétel végett. Addig én vagyok felelős a fogolyért.

Ezzel csöngetett, két börtönőr bejött és kivezette Jefferson Hopet, míg Holmes és én a másik ajtón mentünk ki és haza hajtattunk a Baker-utcába.

HETEDIK FEJEZET.

Befejezés.

Csütörtökre meg is idéztek bennünket tanuknak, de szembesítésre már nem is került a dolog. Hatalmasabb bíró ítelt ebben az ügyben s a halál oly törvényszék elé szőlította Jefferson Hopet, amely nem a földi törvényszék szerint osztja az igazságot. A szerencsétlen fogoly még elfogatása éjjelén meghalt börtönében, megölte a szívbaja. Arca elégedett volt és mosolyogni látszott, mintha jól végzett munka és hasznosan eltöltött élet után tért volna örök pihenésre...

- Gregsont és Lestradeot alighanem a guta kerülgeti, - mondta Holmes, mikor a Jefferson Hope haláláról beszélgettünk. - Ha nem lesz végtárgyalás, őket sem ünnepli a sajtó, s bizonyára elmarad a várt előléptetés is.

- De hisz erre nem is számíthattak, - feleltem csodálkozva. - Nekik ugyyszólván semmi részük se volt a fogoly kézrekerítésében.

- Nem az a kérdés, hogy kinek mennyi az érdeme, - szölt Holmes keserűen, - hanem az, hogy ki mennyit bír elhíttetni a közönséggel... No de sebj! - folytatta kissé vidámabban, - én nem bánom meg, hogy fáradtam az ügygyel. Ennél érdekesebb esetem még egy sem volt. Egyszerűség mellett is sok tanulságos részlete van.

- Ön egyszerűnek mondja? - kiáltottam föl álmétkodva.

- Hát bizony egyszerű is, - felelte Holmes, mosolyogva meglepetésemre. - S egyszerű voltának legerősebb bizonyítéka az, hogy minden segítség nélkül, csupán néhány közönséges következtetéssel, három nap alatt el bírtam fogni a tettet.

- Ez igaz, - hagytam helyben.

- Egyszer már megmagyaráztam önnek, - folytatta Holmes - hogy minden, ami nem közönséges, inkább előmozdítja, semmint gátolja a nyomozást. Az éféle problémák megoldásánál az a fődolog, hogy tudjunk visszafelé következtetni. Ez nagyon hasznos és nem is nehéz; de rendesen nem igen törődnek vele s így semmi hasznát se veszik. Mivel a mindennapi életben hasznosabb az előre következtetés, ennek a logikai műveletnek az ellenkezőjét rendesen elhanyagolják. Ötven ember közül aligha egy ért az utóbbihoz.

- Megvallom - feleltem habozva - hogy nem igen látom, hogy hová akar ön kilyukadni.

- Ezt én is gondoltam. De megpróbálom világosabban beszélni... Sok ember van, akinek elmondhatunk egész sor eseményt: s ezeknek láncolatából ők viszont előre megjósolják az eredményt. Tehát tudnak következtetni előre, a csoportosított tényekből levonják a következményt. De olyan ember igen kevés van, aki, ha csak az eredményt, a következményt mondjuk meg neki, csupán ebből meg tudja állapítani azokat a tényeket, melyeknek láncolatából az eredmény következik. Ezt a tehetséget nevezem én visszafelé következtetésnek vagy elemzésnek.

- Most már értem! - feleltem.

- Na lássa... Ez az eset is olyan volt: adva lévén az eredmény, meg kellett találni az okozó tényeket és a kísérő körülményeket. Megpróbálom lépésről-lépésre világossá tenni ön előtt a visszafelé következtetésem egész menetét ebben az ügyben... Tehát kezdjük elülről... Amint emlékszik, a kocsit megállítottam az utcasarkon és gyalog mentem a házig. Mindenekelőtt az országutat néztem, ahol világos keréknyomot láttam, s mindjárt ott a helyszínen megállapítottam azt is, hogy a kocsinak éjszaka kellett ott járnia, mert a gyilkosság fölfedezése óta nem fordult meg kocszi az utcában. Abból, hogy a kerekek közel fekszenek egymáshoz,

mindjárt tudtam, hogy bérkocsiról van szó, mert a magánfogatok tengelye jóval hosszabb, s következésképpen a kerékcsapások távolsága is nagyobb, mint a magánfogatoké.

- Ez volt az első bizonyos körülmény. Aztán lassan mentem végig a kerten, melynek talaja véletlenül agyagos volt, úgy, hogy a nyomok fölötté mélyen és élesen látszottak rajta. A lábnyomok ismerete már tudomány, melyet a detektívnek soha sem szabad elhanyagolnia, mert sok esetben minden a lábnyomok helyes interpretálásától függ.

- A rendőrök otromba talpai össze-vissza taposták az utat, de azért jól lehetett látni két más-fajta lábnyomot is, amely előbb volt meg az uton, mint a rendőrök arra jártak. Az, hogy előbb voltak ott, abból látszott, hogy a rendőrök nyomai több helyen eltakarták, földték őket, amint ugyanarra a helyre léptek. Így tehát megvolt a második adatom is, hogy az éjjeli látogatók ketten voltak; még pedig az egyik magastermetű, (mint lépéseinek hosszúságából következtettem), a másik elegáns és alacsonyabb, amint ez finom cipőjének lenyomatából látszott.

- Ezt az utóbbi körülményt mindjárt a szobában fekvő hulla is igazolta; következésképpen, ha csakugyan gyilkosság történt, akkor a gyilkos csakis a másik, magas termetű férfi lehetett. A hullán nyoma se volt a sérülésnek és külső erőszaknak, de a halott eltorzult, ijedt, szorongó arca nyilván mutatta, hogy a szerencsétlen tudta, milyen vég vár reá. A szívbajban vagy más, hirtelen, de természetes okból kimúlt ember arcán nyoma sincs a szorongásnak vagy fájdalomnak.

- Ön látta, hogy megszagoltam a halott ajkait; kesernyés, maró szagot éreztem rajta, s ebből már tudtam, hogy mérget adtak neki, még pedig erőszakkal vétették be vele... Hogy miért erőszakkal, az a dolgok természetéből következik; s nehogy lehetetlennek higgye ezt az erőszakos mérgezést, mindjárt megmondom, hogy a bűnesetek krónikájában már nem új ez a dolog... A Dolszky-eset Odesszában s a Letuvier-eset Montpellierben minden kriminálistának rögtön eszébe jut.

- Most jött a legfogasabb kérdés: - mi lehetett indító oka ennek az erőszakos mérkezésnek... Rablás nem; mert a halottnak mindene megvolt, a gyilkos nem vett el tőle semmit... Csak két föltevés közt választhattam: vagy politikai bosszu, vagy asszony van a dologban. Én mindjárt asszonyt gyanítottam. Mert a politikai gyilkosok gyorsan végeznek és sietnek menekülni; ez a gyilkos pedig épen nem sietett, sőt a szobában hagyott nyomok azt mutatták, hogy valósággal kényelmesen végezte a dolgát.

- E tervszerű és rendszeresen végrehajtott gyilkosság oka tehát nem politikai, hanem magán-bosszu volt. S mikor a vérrel fölírt „Rache” szót megtaláltuk - csak még jobban megerősödtem ebben a feltevésben. Az a vérrel írt szó a nyomozás megtévesztése céljából került a falra, s a gyilkosnak ezt a szándékát csak a naiv detektívek nem látták. A gyűrű aztán végkép eldöntötte a kérdést: nyilvánvaló volt, hogy a gyilkos evvel figyelmeztette áldozatát egy meghalt vagy távol levő nőre... Akkor kérdeztem Gregsontól, hogy kérdezősködött-e Clevelandban mr Drebbert előéletéről; de Gregson nemmel felelt, ahogy ön is emlékezhetik.

- Most gondosan megvizsgáltam az egész szobát, s ez a vizsgálat megerősített abban, hogy a gyilkos magas, erőteljes termetű; akkor jöttem rá arra is, hogy Trichinopoly-szívert sziv, s hogy a körmei hosszúak. S mivel a dulakodásnak sehol nyoma se volt, arról is bizonyos voltam, hogy a padlón látható vér a gyilkos orra vére, mely a nagy izgalomban eredt meg. Ebből meg az következett, hogy a gyilkos igen vérmes, tehát piros arcú ember, mert az orrvérzés ezeknél a leggyakoribb; s az eredmény igazolta, hogy nem csalódtam.

- Mihelyt a házból kijöttünk, mindjárt pótoltam azt, amit Gregson elmulasztott. Sürgönyöztem a clevelandi rendőrfőnöknek és csak mr Drebbert házasságának körülményeit kérdeztem: - A felelet aztán mindent megmagyarázott: - Enoch Drebbert a rendőrség oltalmát kérte bizonyos

Jefferson Hope, régi vetélytársa és üldözője ellen; s ez a Hope, a sürgöny szerint, szintén Európában volt. Megvolt tehát a rejtély kulcsa:

- Abban már körülbelül bizonyos voltam, hogy a gyilkos, aki Drebbelrel bement a házba, nem lehetett más, mint a kocsis, aki hajtott. Mert a kerékvágásból s a ló nyomaiból láttam, hogy a ló ide-oda rángatta, huzgálta a kocsit, sőt átment az ut tulsó felére is, ami nem lett volna lehetséges, ha ott a kocsis és ügyel rá... Hol lehetett hát a kocsis, ha nem odalent a házban... Különbösen örültség föltenni, hogy józan ember szándékos gyilkosságot kövessen el egy harmadik ember szeme láttára, aki okvetlenül elárulná. Végre: ha a gyilkos szemmel akarta tartani áldozatát, erre nem választhatott jobb módot, t. i. hogy ha kocsisnak csap föl. Mindebből azt következtettem, hogy Jefferson Hope bérkocsis Londonban.

- De, ha a gyilkosság elkövetéséig bérkocsis volt, nem valószínű, hogy rögtön aztán abba hagyja ezt a mesterséget, mert az gyanút kelthetett volna. Ellenkezőleg: legalább még egy darabig, bizonyára bérkocsis marad. Azt sem hittem, hogy álnév alatt üzi a mesterséget; erre nem volt szüksége Londonban, ahol senki sem ismerte. Mozgósítottam tehát a Wiggins detektiv-bandáját, s a suhancok sorra járták az összes bérkocsitulajdonosokat, míg végre ráakadtak az emberünkre... Hogy aztán mi történt és hogy történt: ön maga is látta.

- A Stangerson meggyilkolása, megvallom, egész váratlanul ért és sehogy sem illett bele föltevéseim keretébe; de viszont, azokból, amiket megtudtunk, világos volt, hogy ezt a gyilkosságot nem lehetett volna megakadályozni. Ennél a gyilkosságnál találtuk meg azt a mérget, amelyről én már tudtam, hogy minő szerepe van; s amint most ön is látja, az egész eset nagyon egyszerű volt... az események logikus láncolatából egyetlen egy sem hiányzott következtetéseimben.

- Ez valóban csodálatos! - kiáltottam föl. - Önnek az érdemeit nyilvánosságra kell hozni: s ha ön maga meg nem írja az esetet, hát megírom én.

- Ahogy tetszik, doktor, - felelte Holmes vállat vonva. - De, azt hiszem elkésett vele... olvassa csak ezt...

Kezembe adta az „Echo” aznapi számát, mely hosszú cikket szentelt a „Brixtoni rejtély”-nek.

„A közönség, - így írta a lap, - nevezetes végtárgyalás szenzációjától esett el annak a Hopenak a hirtelen halálával, aki mr Enoch Drebbert és mr Joe Stangersont meggyilkolta.

A rémes eset borzalmas részletei most már talán sohasem is kerülnek nyilvánosságra, ámbár jó forrásból úgy értesülünk, hogy a gyilkosság háttere fölötte romantikus, oka pedig boszu, melyben nagy szerepe van a szerelemnek és a mormonok erőszakoskodásának. Ugy látszik, hogy a két áldozat fiatalabb éveiben a mormon-hitet követte és Hope, a börtönben meghalt gyilkos, szintén a Nagy-Sóstó-város környékéről való. Bár a gyilkosság a maga mivoltában minden esetre sajnálatos és megdöbbentő, annyi eredménye és haszna mégis volt, hogy megmutatta detektiv-rendőrségünk páratlan ügyességét, s valószínűleg intő és elrettentő példa lesz az idegeneknek, hogy ne hozzák Angliába a gyűlöletüket, mert itt bizony nem sokáig örülhetnek boszujuk sikerének, mivel a rendőrség hamarosan lefűleli őket. Nyílt titok, hogy e hihetetlenül gyors és ügyes fogás érdeme két igen derék és szorgalmas tisztviselőé: - az egyik mr Gregson, a mások mr Lestrade, akiknek nevére hálásan emlékezik a társadalom. Ugy halljuk, hogy a gyilkost bizonyos mr Sherlock Holmes lakásán fogták el, aki, mint dilettáns, maga is detektiveskedik s van is hozzá némi tehetsége; ha oly mesterek vezetése mellett képezi magát, aminők mr Gregson és mr Lestrade, remélhető, hogy idővel viszi is valamire. Elvárjuk, hogy a két jeles rendőrtiszt megkapja buzgalmának és ügyességének megérdemelt jutalmát, akár kitüntetés, akár előléptetés alakjában...”

- Hát nem megmondtam, hogy ez lesz a vége? - kiáltott Sherlock Holmes kacagva. - Ez az egész eredménye a „Brixtoni rejtély”-nek; kitüntetést, vagy előléptetést hoz a két „ügyes” detektívnek!

- Ne törődjék vele! - vigasztaltam Holmest. - Én mindent följegyeztem a naplómban, s megírom az egész esetet. Addig pedig vigasztalja önt a siker tudata, s mondja ön is, mint a szegény római színész:

... „Populus me sibilat, at mihi plaudo Ipse domi...”

(Vége.)